

12/274

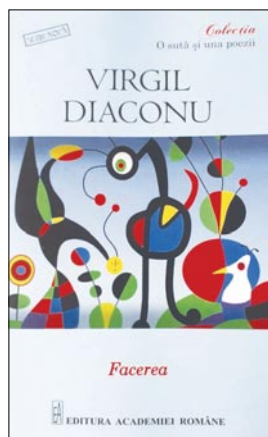
■ Decembrie 2025
■ Anul XXIII

Cafeneaua literară

ROMEO & JULIETA

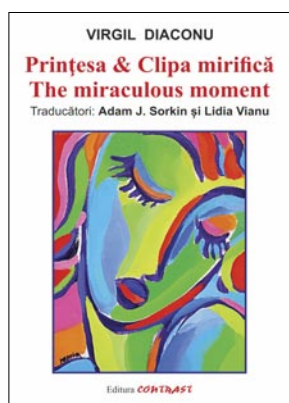
supliment **ARTE
POETICE** ■ Virgil DIACONU ■ Paulina POPA
■ Veronica BĂLAJ

Eseist de înaltă clasă, jurnalist îmbatabil, Virgil Diaconu este în acest moment unul din reperatele poeziei românești contemporane. În paradigma sa intră un tragism de fond, acela al sinelui ființial abandonat de divinitate, metafizica mitică, fervoarea inițiatică, dar și oximoronia, apodicticul, hieratismul sau lapidaritatea. Întâlnim în poezia lui Virgil Diaconu o sete de cuprindere a esențelor, ceea ce radicalizează discursul, dar nu-l văduvește de simbolurile oraculare. De altfel, câțiva dintre comentatorii au observat că Virgil Diaconu „nu vrea să-și captiveze cititorii practicând o poezie convenient metaforică, lesne de descifrat”

(Gheorghe Tomozei), că poezia sa e „o esențializare care pornește, de fapt, de la obsesia tematică și stilistică a desăvârșirii” (Nicolae Oprea), că e vorba de „programul unui poet care demonstrează că singura senzualitate este cea a Ideii” (Al. Protoescu).

Daniel CORBU (Prefața volumului)

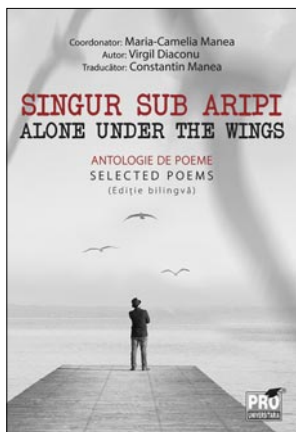

În volumul **PRINȚESA & CLIPA MIRIFICĂ – THE MIRACULOUS MOMENT**, tradus în limba engleză de către Adam J. Sorkin și Lidia Vianu (Editura Contrast, 2024), Virgil DIACONU adună cele mai reușite poeme de dragoste, dar și poeme cu tentă socială și protestatară, distribuite în primele două secțiuni ale cărții. În cea de a treia secțiune se află parabola *Dragoste și frumusețe*, un *Jurnal de nostalgie și răzvrătiri*, precum și *Tratat despre poezie sau Îndreptări*

pentru poetul tânăr.

Virgil DIACONU a editat 26 de cărți, dintre care 15 de poezie în limba română, două cărți de poeme bilingve, română și engleză, o carte de poeme în limba germană, volume de filosofie și de estetică a poeziei, trei volume de anchete – *Poezia postmodernă. Anchetă*, 2015, *Poezia canonică românească. Anchetă*, 2020, *Poezia lui Eminescu în viziunea scriitorilor de azi*, 2024 –, două volume de exegeze biblice – *Biblia literară*, 2020, și *Biblia literară și dogmatică*, 2021.

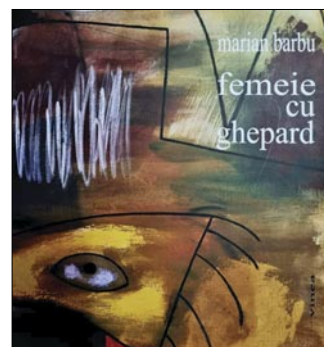
Virgil DIACONU a obținut șase premii pentru cărțile de poezie și volumul de exegeze biblice, *Biblia literară*, acordate de către U.S.R. Poezia lui a fost foarte bine primită de către critica literară, despre ea scriindu-se peste o sută de cronici literare.

Antologia de poeme **Virgil Diaconu, SINGUR SUB ARIPI, ALONE UNDER THE WINGS**, ediție bilingvă, a apărut la Editura Pro Universitaria, București, 2023, într-o condiție grafică deosebită. Coordonator Maria-Camelia Manea, traducător Constantin Manea.

Un poet care merită toată atenția

Volumul *Femeie cu ghepard*, editura „vinea, bucurești, 2023” (respectăm grafia editorului), reprezintă debutul editorial al lui Marian Barbu. Poezia lui se dezvoltă în teritoriul larg al propriului eu și chiar devine o manifestare a acestuia, pentru că autorul îi surprinde toate întrupările și stările, mai cu seamă pe cele negative – singurătatea, înstrăinarea, nesiguranța, lipsa comunicării, eșecul erotic, zădărnicia, sentimentul timpului care trece și nu poate fi oprit sau al timpului cronofag –, într-un discurs sobru și fluid. Pentru autor, lumea are un gust amar și de aceea atitudinea poeziei lui este sceptică, descensională și uneori întunecată până la depresie. Visurile de împlinire și micile bucurii ale ființei sunt de regulă ejectate din peisaj. Nici un orgoliu nu bănuiește aceste versuri, ironia și autoironia le sunt nu de puține ori călăuze. Vascularizată de sângele negru al melancoliei, această poezie pare să facă parte din familia lui Trakl și a lui Bacovia. Cadavru speranței îți taie aproape întotdeauna calea. Fereastra prin care ar putea să năvălească lumina și aerul proaspăt al dimineții este ferecată, semn că „gândurile cele mai triste nasc cele mai frumoase poezii”. Poezia lui Marian Barbu merită toată atenția cititorilor și a criticii literare. **(Virgil DIACONU)**

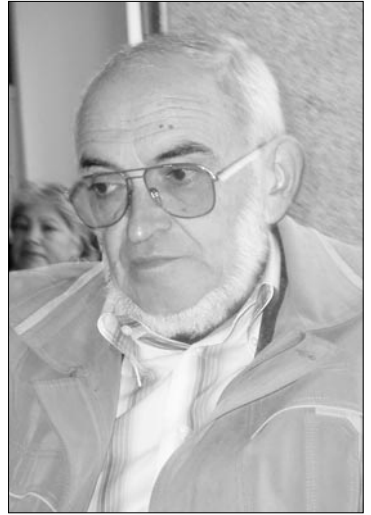
Volumul de poezie Die blaue Umarmung / Îmbrățișarea albastră

semnat de **Virgil Diaconu**, tradus în limba germană de către poetul Christian W. Schenk (128 de pagini), a apărut de curând la „Independently Published”, colecția „Dionysos”, și se găsește deja în vânzare în Germania și pe Amazon. Iată prezentarea făcută de către Christian W. Schenk: „Pentru Virgil Diaconu, versurile sunt porunca supremă, iar cuvântul, cu multele sale valențe, este dulcele chin în nesfârșita căutare de imagini și adevăruri noi. Poeziile sale sunt ca o vibrație a existenței noastre istorice, completând diversitatea eternă a umanismului cu noi atribute și adevăruri. Poeziile sunt bine echilibrate, cu accente metafizice pentru a surprinde mai bine destinul ființei. Esența ființei umane împletită cu iubirea și natura joacă un rol central: principiile lor domină nu doar condițiile pământești și cosmice, ci și arta și istoria existenței naturii umane. Noul profil estetic independent pe care Virgil Diaconu îl reprezintă în literatura română se reflectă în acest volum într-un mod deosebit”.

„A pretinde să schimbi istoria este un proiect totalitar”
(Jean Sévillia)

PENTRU O ISTORIE POLITICĂ A LITERATURII ROMÂNE POSTBELICE (I)

Declinul vechiului istorism, asaltul noilor ideologii (corectitudinea politică, în primul rând) și „criza de statut” a Istoriei literare (în schimbare și adaptare) au prilejuit controverse aprinse, semnalând câteva (posibile) direcții de înnoire, metodologică și conceptuală. Cu știutele consecințe: invocând alte criterii, refuzând exclusivismul estetic și suspendând (păgubos) dialogul. Subiectul, antrenând „o meditație fără sfârșit” (Simuț 2022: 19), preocupă; criticul, dorind „o discuție teoretică serioasă”, avansa, cu scrupul documentar, ideea unei istorii politice „ca alternativă”, fără „a agresa” istoria estetică a literaturii, ieșind însă din călinescianism și parohialism (Simuț 2022: 39). Mai mult, „o istorie politică a literaturii române contemporane este inevitabilă” (Simuț 2022: 289).

Dar despre necesitatea unei Istoriei politice a literaturii noastre postbelice, ca „idee onorabilă și rezonabilă” (Simuț 2018: 14), s-a tot discutat. Doar că proiectul, încă „ambiguu” (anunțat, revendicat, amânat, suspendat etc.) întârzie ca împlinire, în pofida unor tentative care, pe baza reinterpretărilor, ar urma să fissureze „monopolul estetic” și să înlăture multe judecăți sedimentate. Adevărul e că tectonica literară nu poate fi cercetată fără a consulta agenda politică a epocii; schimbările de regim, se știe, bulversează scara valorilor. Cum în comunism, protejând literatura de agresiunea ideologicului, esteticul a fost fetișizat sub stindardul zgomotos clamat al autonomiei, estetismul a fost, pentru critica / criticii vremii, o *atitudine parapolitică*, avertiza Adrian Marino. O ripostă izolaționistă la politic, altfel spus, încurajând o lectură strict estetică, neîndestulătoare acum. Încât, pe bună dreptate, Bogdan Crețu observa că se impune *un nou cod de lectură, vizând recuperarea ideologicului* (Crețu 2015 : 390). Firește, fără a deprecia, în acord cu noua sensibilitate receptivă, disocierea valorilor pe fundament estetic. Investigând, așadar, textura epocii și meandrele politicului, neignorând contextele în prefațare, recâștigând normalitatea (fie ea și confuză), dezgropând, în numele igienei morale, adevăruri inconfortabile; de unde și agresivitatea revizuirilor, căzând, deseori, în revizionism. Fenomenul cultural din comunism se cere examinat printr-o „prismă lărgită”, recomandă George Neagoe, atent la constrângerile contextului. De fapt, estetismul, ca marotă a criticii în vremuri neprielnice, nu se cuvine repudiat. Iar ideologicul, reamintim, nu trebuie respins, nici înțeles ca „boală autoimună, letală” (cf. N. Manolescu), ci recuperat; de aici, credem, încep adevăratele revizui, neconfundând istoria politică cu cea strict „ideologică” (Simuț 2018 : 10). Să observăm că ultimul val critic, denunțând „falimentul autonomiei esteticului”, nici nu pare interesat de o istorie politică (prea „limitativă”), preferând, în postcomunism, „modelarea ideologică” (cf. M. Iovănel) în context internaționalist, forjând canonul transnațional.

Orice epocă este, inevitabil, politică. Cum societatea românească a cunoscut repetate „rupturi de sistem”, segmentul postbelic învederează o feroce politizare a literaturii și o falsificare a Istoriei, prin implant ideologic (sovietizare). Recitirea acestei literaturi printr-un dublu examen (estetic și sociologic) presupune a cerceta contextul (ideologizat-instituționalizat), evidențiind, de pildă, „sorbul” realismului socialist și decesul tăcut al paradigmei, „mica liberalizare”, asaltul protocronist,

grefa postmodernistă, rezistența canonului, imperativul revizuirilor etc. Dacă revizuirile țin de un metabolism cultural normal, fractura istorică din decembrie '89 a iscat, odată cu explozia memorialisticii și fireasca tentativă a recuperării exilului literar, un adevărat frison revalorizator-demolator, impus ca un exercițiu de salubritate, „satanizând”, sub pecetea colaboraționismului, nume mari ale literaturii noastre. Bineînțeles, o istorie literară nu poate fi concepută în absența unei percepții contextuale. O literatură nu se dezvoltă într-un laborator aseptice. Încât, discuția privește soarta unor scriitori, aparent definitiv clasați și apoi retrogradați, taxați drept „expirați”, suspectați de „integrare ideologică”, producând o literatură infectată de virusul comunist. O discuție calmă devine, acum, posibilă, având ca premisă (obligatorie!) *recitirea* cărților, ținând, uneori, de o literatură propagandistică, alteori de o scriitură „acrobatică”, esopiceă, pe „dedesupt”, îndatorată „cultului șopârlei”. O astfel de investigație, discutând acribios *cazuri*, va explora contextele, va evidenția bruiatul ideologic al epocii, constrângerile și umilințele, eforturile de a proteja primatul esteticului, jocurile duplicitare, ispitele, compromisiunile morale, angajamentul, negocierile cu cenzura și, negreșit, rezistența, câtă a fost.

*

Cercetând literatura română „sub comunism”, **Eugen Negrici** descoperea un „peisaj bizar” (Negrici 2019 : 682), precizând că relevant cu deosebire ar fi nu un examen „în sine”, ci o analiză a „fenomenologiei raporturilor ei cu factorul politic”, exercitând o presiune fluctuantă, dar tenace (Negrici 2019 : 16). Să notăm că, aflat la o a treia ediție, volumul lui Negrici își atenuază vitriolanța, fiind scutit „de asprimi, încrâncenări și lamentații” (Negrici 2019 : 13); acceptând, însă, că nu e vorba, în segmentul comunizant, de o etapă în dezvoltare organică, ci de o epocă „perfect delimitată”, de coerență internă, suportând „sincope, rupturi tragice și distorsiuni produse de factori din afara ei” (Negrici 2019 : 15). Încât, conchide criticul, „nu uzarea modalităților și schimbarea generațiilor (în sens biologic) au determinat cursul literaturii, ci evenimentele politice cu urmări în plan ideologic” (Negrici 2019 : 17). Ceea ce ar fi chiar teza de forță, nerecunoscută ca atare, a unei Istoriei politice a literaturii române. **Ion Simuț** încercase „un inventar al istoriilor politice prezumtive” (Simuț 2022 : 46), el însuși „prefigurând” o astfel de Istorie în *Incursiuni în literatura actuală* (1994). Înainte, ar putea fi amintit **Ion Cristoiu** cu „propunerile” lui, găzduite în *Amfiteatru* și *SLAST*, încropind „o posibilă Istorie”, proiect abandonat, din păcate. Iar în exterior, e de semnalat interesul cercetătoarei-politolog **Anneli Ute Gabanyi**, publicând, în 1975, la München, un volum despre *Literatură și politică în România după 1945*, tradusă la noi în 2001. Sau **Ceaușescu și scriitorii** (2013), adunând, cronologic, analize în „timp real”. Sunt culegeri tematice, cu studii echilibrate (devenind „surse istorice”),

stăruind asupra rolului instituțiilor culturale (edituri, reviste, asociații de scriitori, Academia) și a relațiilor încordate cu puterea politică (Partid, Cenzură, Securitate). Anneli Ute Gabanyi respinge *viziunea anistorică*, instalată după 1989, conducând la o înțelegere manicheică și consideră *rezistența prin cultură* (aș-zisa „opozitie estetică”) un „fapt real” (Gabanyi 2013 : 10).

De fapt, abia în 2005 suntem martorii unei tentative meritorii, anunțând un proiect, **Ștefan Borbély** redactând textul-program, constituind un *focus-group* (alături de Mircea Angheliescu, Ioana Both și Dan C. Mihăilescu) în vederea întocmirii unei *Istoriei politice a literaturii române*. După acea primă ședință publică „de pornire” (9 decembrie) și ultima (!), grupul, ivit sub egida New Europe College, s-a destrămat sub reprimandă manolesciană. Hermeneutul clujean pleda pentru „o recontextualizare politică a literaturii”, înțelegând că o Istorie exclusiv estetică este „o fantasmă perimată”.*) Dorea, prin re poziționare metodologică, o „înțelegere integrativă”; adică o Istorie contextuală, interdisciplinată, neofiletistică, implicat o nouă sincronizare prin altă ramă metodologică, sondând fundalul politic-mentalitar. Cum o Istorie exclusiv estetică era / este la noi „o cutumă comunitară”, relativizarea preeminenței esteticii (ca „instanță totemică”) a stârnit gâlceava și a condus, prin cei trei „dezertori”, la părăsirea proiectului. Și nici Ștefan Borbély nu părea doritor să continue, pe cont propriu. Deși textul-pilot, ca proiect științific / academic, ar fi putut stârni largi dezbateri. A fost întâmpinat, însă, cu un val de acuze, bănuț de „intenții antisistemice”, stârnind supărarea lui N. Manolescu. Dar proiectul, deși „donquijotesc”, cum îl catalogase Ion Simuț, neasumat, „plutea în aer” (Simuț 2022 : 53). Și **M. Nițescu**, ca antemergător, ar trebui menționat, volumul *Sub zodia proletcultismului*, propus, în 1980, spre publicare editurii *Cartea Românească* fiind supus unor nesfârșite amânări, apoi restituit, rămânând, lungă vreme, „o carte pentru sertar”. Autorul își explica acest refuz, cum menționa în *Memoriul* adresat lui N. Ceaușescu (februarie 1988), prin pionieratul său, ca „primă încercare de acest fel” (Nițescu 1995 : 9), publicarea cărții fiind, în ochii dirigitorilor, „inoportună”.

Surprinzătoare, suita documentară a **Anei Selejan**, onest și harnic om de bibliotecă, defrișând „literatura în totalitarism” (nouă volume!) suportă un reproș major: autoarea „nu dublează pas cu pas literarul cu politica”, nota Dan C. Mihăilescu. Necontextualizat, inventarul de nume și titluri, în acea emulație a dezbaterilor patronate de „jocul critic de partid”, pare cumva suspendat. Dar Ana Selejan are meritul pionieratului (ca documentarist al generației realismului socialist), oferind corecte restituiri factuale și muștrând inchiuzitorial vinovații: puzderia de „scriitori frunțași”, datați, cameleonici. Dezvăluind pe un ton moralist „mecanismul ideologizării”, cercetătoare ale dublează adevărul textelor cu mărturiile memorialistice ale unor foști dogmatici (v. *Adevăr și mistificare în jurnale și memorii apărute după 1989*) în relația lor cu regimul, sancționând „mistificările”. Coborând în arhive, despuind colecții, reface și istoria unei publicații destinată exilului (v. *Glusul patriei, un „cimitir al elefanților în comunism”*, 2012), revista construind „o realitate paralelă”, recuperând – prin „reeducare” carcerală – nume grele din interbelic (Ion Vinea, Nichifor Crainic, Radu Gyr ș.a.), condeieri umiliți, înflăcărați acum, cântând / proslăvind realizările noului regim. Experimentul *Glusul patriei* (1955-1972) ar reprezenta, conchide Ana Selejan, „fenomenul Pitești în variantă gazetărească”.

Nu pot fi ignorate contribuțiile lui **Constantin Pricop**, un critic mai puțin vizibil, cu opinii personale, tăioase, pledând pentru „înțelegerea corectă a contextului” (Pricop 2005 : 9). După riguroase incursiuni în critica interbelică (v. *Seduția ideologiilor și luciditatea criticii*, 1999), onestele analize dedicate literaturii române postbelice, intervenind corectiv, atrăgeau atenția asupra câtorva chestiuni delicate, precum: folosirea „fără justificare” a termenului de *proletcultism*, conviețuirea cu cenzura, polarizarea vieții literare, necesitatea înnoirii repertoriului conceptual etc.,

observând – esențial – că numeroasele confruntări care agitau viața literară „erau ideologice, nu estetice” (Pricop 2005 : 207). Critica este componentă a ideologiei culturale și, inevitabil, „discursul critic nu poate fi rupt de ideile epocii”. Lungul exercițiu de cronicar îi îngăduie să desfășoare o viziune sistemică, deși, recunoaște, *fragmentaritatea* ar fi „singura formă la care mai poate aspira spiritul teoretic”.

Sobru, echilibrat, un sceptic temperat, problematizant, suspectat chiar de „neproductivism”, el se refugiase sub platoșa glacialității, convocând – ca poet – *ochiul hipnotic*; dovedea rafinament imagistic și lapidaritate, refuzând programatic – în numele perfecționismului (inhibant) – risipa verbală. Iubind calmul meditativ, se (va) retrage în oaza bibliotecii; comunicându-se, își „abrogă” singurătatea, dar o face, cum nota inspirat N. Steinhardt, cu o invidiabilă „castitate verbală”. În 1971, obține Marele Premiu la Festivalul Național de Poezie „Nicolae Labiș”, abia pornit. Dacă în poezie, cerând „o secționare nesângeroasă”, manevra un limbaj auster, vidat de afect, trecut prin refrigerație conceptuală, în textele critice este (aproape) mereu polemic și original, refuzând locul comun, clișeistica, cum s-a și remarcat. Sub aparentul fragmentarism, risipind observații esențiale în analize aplicate, Constantin Pricop dezvoltă, de fapt, o veritabilă teorie a criticii, reproșând multor comentatori febrilitatea eseistică, sărăcind „repertoriul conceptual”, invitând la o abordare științifică; totuși, literaturocentrismul culturii noastre ar favoriza „circulația ideologiilor”. Exercițiul său critic propunea texte „frapant singulare” (observația e a lui Radu Petrescu), dezvoltând, dincolo de rama unor recenzii, un asociaționism doldora de conexiuni inteligente. Criticul cerea repetat *reformarea* „criticii estetice”, anticipând „războiul soft” declanșat de noul val, reprobând tocmai decuplarea fenomenului estetic de context. Or, în *Preliminariile* primului volum consacrat *Literaturii române postbelice* (2005), pornind de la premisa că mediul literar sub comunism era „o rezervație bine supravegheată”, Constantin Pricop, vădind sensibilitate ideologică și o binevenită priză contextuală, intervine lămuritor, risipind confuzii de circulație. Cum ar fi, de pildă, manevrarea dezinvoltă și inadecvată, improprie, a etichetei de *proletcultism*, periodizarea literaturii postbelice, fluctuațiile cenzurii, radiografierea vieții literare, campania revizuirilor, pledând pentru valorile estetice (reale) și înțelegerea corectă a contextelor în prefacere. În peisajul critic de la noi, cazul Constantin Pricop a fost / este un exemplu de „independență reală”, militantă, constata încăntat Adrian Marino. Profesând o critică de idei, cu opinii proprii, solid articulate, el desfășoară, tot în regim fragmentarist, *o istorie culturală a criticii românești*, demonstrând, de pildă, că Titu Maiorescu a impus o critică holistică sau devoalând confuzia, de lungă carieră, între ironie, critică și zeflema. Pe linia unor preocupări teoretizante, oferind soluții apăsător-personale, exegetul este interesat și de soarta istoriilor literare, punând în discuție, în noul context (câmp cultural globalizant), însăși „condiția genului”. E vorba, acum, de o „coerență culturală supranațională”, conform corecției ideologice sugerată de H.R. Jauss. Dar metodologic, observă Constantin Pricop, lucrurile nu s-au schimbat, istoriile literare ieșind din actualitate. Pentru a salva înțelegerea „istorică”, criticul ieșean corectează cronologia plată, observând că „timpul nu are o combustie egală”, că există epoci excepționale, cu momente dense („noduri”), „modelând” timpul, scăpând unui determinism sever. Or, „logica nucleelor semnificative” modifică relațiile între generații, implicat configurația lor, încât – conchide criticul – *studiul istoric* are tocmai menirea de a le evidenția. Din păcate, Constantin Pricop s-a oprit la aceste „preliminarii”.

ADRIAN DINU RACHIERU

*) Textul-program, sub titlul „Este nevoie de o Istorie politică a literaturii române?”, a fost publicat în „Observator cultural”, nr. 299/15 decembrie 2005.

Generația '60 - generația socialismului (ep. 49)

În volumul „Poezia unei religii politice. Patru decenii de agitație și propagandă” (îndeosebi o culegere de poezii semnate de cei dispăruți, cu excepția lui Al. Andrițoiu și Adrian Păunescu, la acea vreme, așadar fără a demola mituri), Eugen Negrici scrie că „putem afirma astăzi că literatura pe teme propangandistice a avut o primă fază glorioasă, internaționalistă, când repertoriul unic era dictat de la Moscova tuturor țărilor lagărului socialist. Ea nu era concurată de nici un alt tip de literatură. Spre sfârșitul anilor '50, odată cu schimbările ideologice declanșate tot la Moscova, de către Hrușciiov, acest monopol a fost pierdut. Literatura agitatorică a început să resimtă presiunea crescândă a unei concurențe veritabile care-i va releva curând inconsistența”.

În numai câteva fraze, Eugen Negrici salvează întreaga generație '60, cu excepția lui Păunescu și Andrițoiu, laudând „presiunea” făcută de restul generației. Cum s-a văzut până acum, toți au plătit tribut proletcultismului, pentru a se putea lansa și a primi favoruri. Printre aceștia, criticul literar și poetul (cca 30 de cărți de versuri!) Gheorghe Grigurcu.

Gheorghe Grigurcu, la început îl cânta pe Lenin

Proletcult este un cuvânt specific limbii de lemn din Uniunea Sovietică, obținut din comprimarea celor doi termeni ai sintagmei *proletarnaia kultura* (în rusă *пролетарская культура - cultura proletariatului*). Principalul teoretician al *Proletcultului* a fost Aleksandr Bogdanov. În studiile de specialitate din România mișcarea a primit numele de proletcultism și a afectat în mod egal toate artele, critica și istoria literară, pictura, sculptura, muzica cultă, literatura.

Între ei, și criticul literar Gheorghe Grigurcu, unul dintre cei mai importanți scriitori ai generației '60, cel care, după 1990, se va poziționa ferm printre cei câțiva care vor solicita judecarea istoriei literare și după criteriile morale, nu doar estetice. Firește, nu a suflat un cuvânt despre trecutul său, deși a avut „n” prilejuri să o facă (în articole, în interviuri, volume de jurnal). Nu și-a pus cenușă în cap, asumându-și rolul iacobinului. Dar mai sunt și oameni care citesc, nu doar

prieteni îngăduitori.

Ce-i drept, a avut un trecut tumultuos. Născut la Soroca, Basarabia, la 16 aprilie 1936, ajunge cu familia mai întâi la Oradea, unde absolvă liceul, după care, un an, urmează Școala de literatură „Mihai Eminescu” din București. După un an, e exclus din „fabrica de scriitori”. Circulă legenda că a fost exclus pentru că-l vizitase acasă pe Tudor Arghezi, dar, în acea perioadă, cum arată și Ion Simuț, Arghezi nu mai era *persona non grata*, scriind poezii pe melodiile proletcultismului. Dacă ar fi fost socotit indezirabil, nu ar fi putut continua studiile la Facultatea de Filologie a Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj. Se spune că îl vizita pe Blaga. Posibil. Dar Blaga traducea din „Faust” atunci, pe bază de contract cu statul, nefiind interzis. Grigurcu, după absolvire, a revenit la Oradea, unde a lucrat ca funcționar la Societatea de Științe Istorice și Filologice și ca profesor de școală, după care a devenit, pentru un deceniu, redactor la revista „Familia” din Oradea. Nu ajungeai redactor la o revistă atunci ori dacă erai în grațiile Partidului, tovarăș de nădejde. E o perioadă despre care Grigurcu trebuie să mărturisească, cu subiect și predicat. Și cu probe. De ce oare, după trei decenii, este îndepărtat din redacție, retrăgându-se la Târgu Jiu, unde locuiește și în ziua de azi, fiind director onorific la revista „Acolada”? Noi lansăm niște supoziții, nu acuzații, la care așteptăm răspuns concret, nu aforisme culese din revista „Formula As” ori „Dilema veche”. După 1990, a întemeiat și condus, alături de Barbu Cioculescu și Petre Stoica, oameni de stânga, „Dreptatea literară”, supliment al ziarului țărănist „Dreptatea”. Parafrazând, putem spune: „Ceașescu, nu fii trist/Stânga merge înainte prin partidul țărănist!” Prin asemenea oameni s-a ales praful de P.N.Ț.C.D.

Dar acuzăm poeziile prin care s-a lansat, în baza cărora a ajuns redactor la „Familia”. Nu știu un vers pe de rost din Grigurcu, dar după ce vom publica, mai jos, câteva poezii, ne va rămâne vreunul. „El este în egală măsură un poet de primă mărime și unul dintre cei mai importanți critici literari ai acestei perioade de tranziție între milenii”, spunea Ana

Blandiana, poetă aflată pe podiumul generației socialismului, iar Nicolae Manolescu a ținut să sublinieze faptul că „Gheorghe Grigurcu este unul dintre cei mai buni critici de azi”. Iar Alex Ștefănescu arăta că este un „simbol al intransigenței”. Noi nu am sesizat asta, din contră, deși publică, lunar, în mai bine de două duzini de reviste. Pentru a nu risipi spațiul acestei rubrici, vom publica o serie de poezii de Gheorghe Grigurcu, fără niciun comentariu. Îi lăsăm pe admiratorii săi să comenteze. Din păcate, în fondurile Bibliotecii Județene Argeș lipsesc multe cărți și multe reviste, așa că ne-am documentat cât și cum am putut. Pornind cu „Condeie noi” („rev. „Steaua” nr.4/1956), debutul absolut. Temele le învățase, mai mult ca sigur, la Școala de Literatură.

„Istoria”

„Azi rîndurile se scriu cu mîna noastră/Iar vîntul vremii-i umblă printre file./ În slovă roșie, în slovă-albastră/Ea prinde ceru-acestor zile./ Cu sîngele părinților, ca focul/Care-a trecut prin mîini precum o faclă,/Și nu e, ca-n trecut, o raclă./ Istoria e creșterea pe trepte/ A omului, a luptei, a zidirii/Cînd steaguri roșii se ridică drepte/Și bate-n ele vîntul nemuririi./ Într-însa trec și faptele și gîndul/Pe care zi de zi le semănăm - /Ea va-nălța în vreme ca pămîntul/Stejari pe care azi doar îi visăm.”

„Cîntecele zăpezii”

„Cad fluturi mici în roiri jucăușe/ Și unii mi se-anină chiar la geam./Din cerul care pare de cenușă/Se scutură lumini ca de pe-un ram./ De unde vin zăpezile aceste/Ce sufletului îi vorbesc de-acum?/ Contururi depărtate de poveste/De unde se trezesc, ca printr-un fum?// Știu, amintirea doarme în ninsoare/Cu prospețimi care m-ating din nou./Pleoapele le-aplec și prin visare//Aud cum fulgii trec, ca un ecou./ Vreau mîna s-o întind ca-n ea să cadă/Un fulg cu pîlpîierile-argintii,/Să mă gîndesc că fluturi de zăpadă/În primăvară vor fi fluturi vii.”

II.

„Tot cîmpul îl îmbraci pînă în zare,/ Lăsînd afară numai tufele și spinii./Azi pe oglinda ta strălucitoare/se-ascut, sclipind, tăișurile luminii./ În brazdă doarme grîu-acoperit/Ca de o caldă dragoste de mamă. Încă nici un bob nu a svîcnit/Căci soarele, de sus, încă nu-l cheamă./ Tu-ntîmpini depărtarea tresărînd/Și-n valuri nemișcaate, ca o apă,/Dar sevele pămîntului crescînd/Sub tine n-or putea să mai încapă./ Cînd grîul ca deschide ochii verzi/ Pe șesul înecat deplin în soare,/Tu nimbul de lumină n-ai să-l pierzi/Hrănind cu el minunea viitoare”.

„Petrolul”

„Rezerve de petrol în trupul țării/Se-ascund în adîncimi din alte ere./Din sbuciumarea stinsă-n timp a mării/ Au mai rămas isoare de putere./ Vuiau cicloni în zorile toride/ Iar valuri prevesteau, imense, munții/ Reliefuri se nășteau mereu, lichide/Schimbîndu-și văile pe rînd cu munții./ Cînd soarele bătînd din aripi vii/Trecea deasupra apelor, și-n ele/Din sîn de elemente și stihii/Viitorul tresărea sub unde

grele./ Pleoapele pămîntului s-au tras/Peste lumina-n valuri adormită,/Dar viața-n ochi de neguri a rămas/S-aștepte ascunzîș, nedomolită./ Azi sondele coboară ca-n trecut/Și erele le sfredelesc în ore./din întuneric se desfac ca lanceput/Gălăgioase valuri și-aurore./ Deaceea mi se pare că ascult/Foșnind iar marea ce-o cunosc din carte./Zvîcnește-acum talazu-i de demult/Și viața care nu cunoaște moarte./ Deaceea mi se pare că aud/Un cîntec prin milenii și prin spații/Ce-n sonde ca-n antene a trecut/Spre sufletul acestei generații!”

Tot în revista „Steaua”, nr.4/1958 (curios, de ce nu în „Familia”, dar, la rece vorbind, „Steaua” se bucura de un mare prestigiu”, publică Grigurcu două poezii, „Grivița” și „Lenin”. „Grivița” este despre grevă, despre Dej, ne interesează ce a scris despre tovarășul „Lenin”, suprema plecaciune pe care un poet o putea face față de regim la acea vreme (Stalin era *nomine odiosa*, poeții se adaptau din mers).

„Lenin”

„(Pe Lenin îl recunoști,/După constelațiile care-i marchează drumurile,/În Europa și Asia /.../ Mîna lui Lenin indică/Perpetuu viitorul...”

În fine, în revista „Steaua” nr. 8/1958, Grigurcu mai publică două poezii. Nu am găsit și nr. 12/1958, cu poezia „La aniversarea Republicii”...

„Primele tancuri sovietice”

„Intrau în oraș primele tancuri sovietice/ (Vremea deatunci se pierde-ntr-un vis sonor)./Cu pas de gigant, cutremurînd caaldarîmul,/Speriînd ceața subțire-a amurgului/Intrau în oraș primele tancuri sovietice./ În luciul metalului lor descifram/Verzi păduri clătînîndu-se-n vînt,/Ape curgînd în liniște stranie/Și păsări vîslind din aripi puternice,/Vulturi și albatroși.../ Intrau în oraș primele tancuri sovietice/Călcînd, glorioase, amurgul/Sub scînteierea senilelor...”

„Amintiri”

„Țin minte primăvara/În care au înflorit mai întii exploziile,/Ca niște exotice flori carnivore,/Mușcînd bucăți de asfalt, rădăcini bătrîne,/Făcînd să vibreze metalele ascunse/În adîncul pămîntului./ Țin minte teribilul glas al stihilor/Dărîmînd universul,/Cascadele zidurilor, imensele panglici/De doliu-ale fumului/Și sudoarea morții pe sticla ferestrelor./ Țin minte totul/Și sîngele care urcă și-acum/În sălbatecele culori ale plantelor/Și vaietul subteran al metalelor/Rănite în trupul țării./ Țin minte totul – de-aceea doresc să aud/Cum sunetul grav adoarme-n pămînt/Pentru totdeauna;/În răgazul nopții de primăvară/S-ascult/Cum profundele rădăcini ale păcii/Îmbrățișează lumea.”

Gata, de-acum am reținut două versuri de Grigurcu, și anume: „Mîna lui Lenin indică perpetuu viitorul...” și „Intrau în oraș primele tancuri sovietice”, versuri care-l deosebesc prin tematică de congenerii săi din generația socialismului.

Jean DUMITRAȘCU

Din America, cu drag!

Vizita Reginei Maria în America și Canada

(continuare din nr. trecut)

În revistele de scandal (*yellow journalism*) escapadele amoroase ale prințului Carol făceau deliciul cititorilor. În 1925, Regina însăși a publicat un ciclu de 16 articole de mare popularitate. Seria a fost preluată de North American Newspaper Alliance. Drept urmare, publicul american era entuziasmat de perspectiva unei vizite regale pe pământ american. Tot în 1925, revista *Cosmopolitan* a publicat în

septembrie articolul "A Queen talks about love". Chiar dacă era un titlu de marketing, publicul l-a savurat. În plus, americanii erau fascinați de poveștile capetelor încoronate. În epocă, Maria era considerată cea mai frumoasă Regină a Europei.

Poate cea mai elogioasă caracterizare a Reginei României care confirmă entuziasmul publicului, i-o datorăm jurnalistului american Herbert Bayard Swope (1882-1958) (1).

După prima întâlnire a Reginei cu presa, Swope a notat esențialul:

„Am întâlnit multe regine și prinți de sânge albastru, dar niciunul dintre ei nu e nici pe departe asemenea Mariei: ea are frumusețe, farmec, personalitate, capacități decizionale și inteligență, iar această combinație face cea mai favorabilă impresie.”

Atât prietenele Mariei, Lois Fuller și Alma Spreckels, cât și „boss-ul” Sam Hill cunoșteau România, fiindcă fuseseră invitați la Palat de către Regină. Lois era menționată drept „ambassador out of the ordinary for the Queen Marie of Romania”.

„Big Alma” a ajuns însoțită de Lois la castelul Peleş unde au fost decorate pentru eforturile pe care le depuseseră în sprijinul României în timpul războiului. (Un detaliu interesant menționat de Steve Wiegand: Alma Spreckels a organizat o tombolă prin care a strâns mai mult de 130 000 \$ (2,1 milioane \$ la nivelul anului 2017). Suma colectată era destinată fondului de ajutorare pentru Franța, Belgia și România.

Cât despre Sam Hill, acesta, pe lângă donațiile făcute în folosul României, a acceptat să facă parte din noul „Romanian Relief Committee” organizat de Lois Fuller. Când a întâlnit-o pentru prima dată pe Regina României, Sam Hill i-a promis „loialitate eternă”.

După ce conservatorii din România au încuviințat vizita în America de Nord Regina și suita ei s-au imbarcat pe nava S.S. Leviatan, cel mai luxos trasatlantic al vremii. Pe data de 18 octombrie 1926 motonava a ancorat în rada portului New York. Regina a trebuit să „înfrunte” o armată de peste 150 de ziaristi înarmați cu aparate de fotografiat și blitz-uri. Nu s-au sfiit să-i pună întrebări incomode la care Regina a răspuns cu umor și cu zâmbetul pe buze, tratându-i „prietenește” pe jurnaliști. Mai târziu avea să scrie despre insistența ziariștilor americani: „Pentru a scăpa de reporteri este la fel de greu cum ar trebui să scapi de țânțari într-o mlaștină.”

Chestionată despre prințul Carol, a răspuns: „Nu va reveni curând.” A respins insinuarea presei referitor la faptul că evreilor români li se aplică un tratament necorespunzător, spunând: „Nu vă îngrijorați. Sunt bine.” (Cu câțiva ani înainte, președintele Woodrow Wilson, în discuția cu Regina Maria și-a exprimat aceeași preocupare).

La bordul motonavei S.S. Leviatan, pasagera regală fusese servită cu un meniu american: fasole, pui și prăjituri de hrișcă. Un reporter neinspirat a vrut să știe cum le-a mâncat. Răspunsul Reginei a fost următorul: „Pe rând...”

Întrebată dacă va juca într-un film, Maria nu a mai răspuns... a râs...

Din port, suita a fost escortată de trupe călare și de 30 de polițiști pe motociclete, îndreptându-se pe bulevardul Broadway până la primărie (City Hall). Zeci de mii de locuitori ai orașului au ovaționat-o aruncând deasupra convoiului oficial cu confetti, flori și fășii lungi de hârtii multicolore. Începea „Maria-mania”...

Când primarul Jimmy Walker (1881-1946) a încercat stângaci să-i prindă în piept medalia „Freedom of the City”, suverana l-a încurajat: „Continuă, e pe riscul meu.” Cineva din mulțime i-a strigat golănește primarului: „Hei, Jimmy, ai făcut-o?” Regina l-a sfătuit râzând: „Spune-i că da!”

Maria a semnat un contract nou cu North American Newspaper Alliance (un consorțiu de peste 60 de ziare din SUA și Canada prin care se angaja să scrie o serie de articole despre călătoria sa și să nu colaboreze cu presa neafiliată consorțiului. (2)

În pofida entuziasmului general, o asociație a femeilor din Indiana i-a cerut să dezmință că este nefumătoare dar Regina nu a dat nicio dezmințire.

La invitația președintelui Calvin Coolidge, păreșește New York-ul îndreptându-se spre Capitală. La Washington participă la un dineu oficial, primul dineu la Casa Albă la care a fost invitată o Regină. Președintele american a întârziat, iar apoi a părăsit primul, salonul, alături de oaspeți bărbați, îndreptându-se spre alt salon pentru coniac și trabuc. Maria nu s-a simțit ofensată: „De ce aș fi fost... Ei, pur și simplu nu au aceleași maniere pe care le avem noi...”

A doua zi, depune o coroană de flori în culorile tricolorului la Cimitirul Național Arlington, deși vizita sa nu aveau un caracter oficial.

Revine la New York pentru câteva zile înainte de a pleca într-un turneu de două luni în Statele Unite și Canada. Despre trenul pregătit în cinstea ei, cotidianul New York Times scria că era cel mai elaborat tren care a existat vreodată: decorat cu drapelurile României și Statelor Unite, avea în componență un vagon restaurant, două vagoane pentru bagaje (suita Reginei număra 17 persoane care împreună aveau 169 de bagaje), trei vagoane de dormit plus alte două vagoane private care au fost ocupate de Regină și fiica sa Ileana. Pasagerii mai aveau la dispoziție un salon de frizerie, o sală de mese pentru doamne, o sală de jocuri. Vagonul ocupat de Regină avea, practic, două camere, o mică bucătărie și o masă pentru șase persoane. Pentru a privi peisajul prin ferestrele mari, vagonul era dotat cu reflectoare puternice. Trenul a primit indicativul "Royal Romanian".

În suită era și Lily Constance Morris, soția consulului român la Chicago. Morris a descris întregul periplu în cartea sa "On Tour with Queen Mary".

Nu a considerat necesar să adauge "Mary of Romania"(3). Notorietatea Reginei era la timpul acela atât de mare încât, în ochii publicului american, nu mai exista o altă... Marie.

Regina României și-a început călătoria de la est la vest, trecând prin 23 de state americane plus Canada. *New York Times*, scrie Steve Wiegand, a estimat că oaspeții din România au parcurs 10087 mile (aproximativ 15 000 km) în 44 de zile, fiind una dintre cele mai solicitante călătorii efectuate vreodată de către o personalitate publică.

A fost văzută de circa 6 milioane de americani și ascultată la radio de alte milioane (discursurile Reginei erau transmise în direct). *New York Times* recunoaște că și funcțiile oficiale au fost nu mai puțin istovitoare. Regina a făcut față cu brio călătoriei, salutându-i, zâmbitoare, pe toți cei care o întâmpinau pretutindeni. Atitudinea sa prietenească a fost cuceritoare.

Trenul *Royal Romanian* a trecut prin Wisconsin, Minnesota, Dakota de Nord, Montana, Wyoming, Idaho, Columbia Britanică (Canada). După grandioasa primire rezervată în New York City, Regina s-a bucurat de același protocol de grad zero în orașele San Francisco, Santa Barbara, Albuquerque, Denver, Colorado Springs, Louisville și Indianapolis.

Într-un interviu acordat ziarului "The Indianapolis Star" (numărul din 17 noiembrie 1926), Regina Maria a României a mărturisit: „Am venit să pun România pe hartă. Dacă m-ați plăcut, vă rog să nu detașați imaginea mea de România. Sunt aici pentru a-mi sprijini Țara. Ea este viața mea. România este lucrarea mea, dragostea mea copiii mei, familia mea, totul, esența existenței mele.”

Ajunsă în România în 1883 - după cum a scris majestatea sa - "a stranger in a strange country", și-a îndrăgît Țara și poporul, iubindu-i și dedicându-le viața. Ea însăși a scris în memorii: „Dragostea mea pentru această țară pe care am făcut-o a mea prin lacrimi și suspine, a ajuns ca o religie pentru mine.”

Marie Alexandra Victoria de Saxa Coburg Gotha, nepoata Reginei Victoria a Angliei, fiica cneaginei Maria Alexandra Romanov, Mare Ducesă a Rusiei nu s-a sfiit să îmbrace - gest simbolic - ia românească a țărăncilor române. Mai mult, și-a îndemnat fiicele să facă același lucru. Urmând pilda Reginei, aristocratele Coroanei au trebuit să poarte și ele iile cusute în

noptile lungi de iarnă de femeile modeste ale Regatului.

Pe drum, alaiul Regal a vizitat Uzina Electrică Edison, cascada Niagara, ferme și universități.

În Philadelphia, a fost întâmpinată de primarul W. Freeland Kendrick care i-a înmănat cheia de aur a orașului. Regina a vizitat și biserica românească din oraș.

În Dakota de Nord și Maryhill, Regina s-a întâlnit cu șefii triburilor de amerindieni Sioux care au numit-o în limba lor "Winyan Kipanpi Wiu", în traducere „Femeia pe care o chemi”. Nativii americani i-au dăruit o coroană din pene de vultur, distincție rar acordată femeilor. A fost ridicată la rangul de șef de trib adresându-i-se cu formula „Onorată femeie conducător”.

La Chicago, oraș cu o importantă populație de imigranți transilvăneni, o escortă de cavalerie a așteptat-o în fața gării. Oamenii se luptau să ajungă să dea mâna cu Regina. State Street, artera principală a orașului, a fost blocată de admiratori. Detectivul desemnat de Departamentul de Stat american să însoțească suita Reginei a fost nevoit să-i deschidă calea prin mulțime ajutat de un subaltern. Lily Morris, în jurnalul său, povestește: „Puteai auzi exclamațiile privitorilor: ce splendidă este! E frumoasă ca în poze!”

Regina a avut întrevederi cu primarul William Emmet Dever. A vizitat Universitatea Chicago, casa lui Abraham Lincoln și a depus flori la mormântul lui.

La invitația comunității evreilor originari din România, Regina Maria, printr-un gest de o profundă umanitate, s-a deplasat la sinagoga din Chicago pentru a-i saluta.

Clubul Oamenilor de Afaceri din oraș i-a oferit o recepție iar oaspetele regal a spus, potrivit celor relatate de Lilly Morris:

„Când am fost la Paris la Conferința de Pace, m-au întrebat de ce am venit și le-am răspuns așa: fiecare țară are nevoie de un chip. Eu sunt aici ca să fiu chipul românilor, să fac din asta o treabă mai personală decât niște statistici și o hartă...”

La plecarea din Chicago, în loc de „Rămas bun”, o masă imensă de oameni a strigat într-un glas, vrăjită de personalitatea Reginei din România, de surâsul și firescul său: „Întoarce-te la noi.”

Scurta deplasare în Canada a inclus o vizită la Universitatea McGill și la Universitatea Montreal.

Lordul Willington, guvernatorul general al Canadei, a invitat-o la reședința lui.

Primarul orașului Montreal a primit-o cu covorul roșu și a organizat o recepție la care au participat 300 de persoane proeminente din Canada.

Când a ajuns la Maryhill - destinația declarată ca principal obiectiv al vizitei în America - , Regina a fost încântată să vadă că mii de oameni o așteptau în gară. Un ziar local a apreciat că acolo se aflau nu mai puțin de 4000 de persoane care i-au făcut o primire impresionantă.

Azi, conform recesământului SUA din anul 2000, numărul locuitorilor a scăzut foarte mult ajungând la doar 98.

Așezarea Merryhill e situată pe malul fluviului Columbia aproape de canionul pe care îl formează cursul de apă în ținutul Klickitat, statul Washington, la 100 mile depărtare de Portland (Oregon) și la 223 mile de Seattle (Washington), practic, o sălbăcie frumoasă.

(Astăzi, aici se află rezervația naturală Meryhill State Park).

În 1923, Sam Hill a înregistrat clădirea cu destinația „muzeu de artă”.

Regina nu a fost impresionată; a descris locul astfel: „Pereți de beton, nimic terminat, cam sinistru și totalmente

nedecorat; un loc singuratic, trist și gri.” (4). Cu afabilitatea sa recunoscută, nu a omis însă să adauge: „*Dar știam că în această clădire a fost zidit un vis.*”

Discursul inaugural rostit de Regină a impresionat întreaga audiență. Ea însăși mărturisește: „Am cuvântat până nu mai era nimeni în sală fără lacrimi în ochi.”

Sam Hill a intuit bine că prezența Reginei va contribui la faima muzeului de artă deși instituția nu va deveni funcțională decât după moartea suveranei.

La sfârșitul ceremoniei, Regina a eliberat spre cerul albastru 10 porumbei călători.

Consecventă cu rolul ei liber asumat de patron al artelor, și-a ajutat astfel prietenii americani. (Castelul Pelisor din Sinaia afișează convingător gusturile Reginei care s-a ocupat personal să decoreze și să mobilizeze castelul rezervat principilor moștenitori ai lui Ferdinand.

Atât Almei Spreckels, cât și domnișoarei Fuller (implicată în dezvoltarea muzeului din Maryhill), Maria le-a donat piese de artă populară românească, icoane ortodoxe, statuete de marmură și bronz, țesături românești piese de mobilier. Donațiile au fost împachetate în 15 cutii. Fiicele Reginei și-au adus și ele contribuția la dotarea muzeului: Elisabeta, regina Greciei, a donat o colecție de figurine de Tanagra (din secolul al IV-lea înainte de Hristos) și amfore antice din Cipru, regina Marioara a sârbilor, croaților și slovenilor a trimis trei obiecte din argint filigranat.

Site-ul muzeului Maryhill consultat recent prezintă în expozițiile curente darul din 1926 al Reginei, ceramica de Horezu (20 de piese).

Centrul ceramic Horezu a fost inclus în 2012 pe lista patrimoniului cultural imaterial al umanității.

Memoria Reginei Maria este păstrată într-o expoziție permanentă „*Romanian Room*”. Sunt expuse picturi, fotografii cu dedicație, bijuterii, manuscrise, rochia purtată în 1896 la încoronarea țarului Nicolae al II-lea, o replică a Coroanei purtată la propria încoronare și multe alte obiecte neprețuite. (Unele dintre exponate au fost donate muzeului în 1951 de către Alma Spreckels).

Muzeul conservă filmul realizat în 1926 la inaugurare. Filmarea fără sonor a fost realizată de *International Reel* și difuzat sub titlul *Romanian Queen visit Northwest. Queen Mary and royal party dedicate Museum of Maryhill Washington*. (Prețiosul film istoric poate fi vizionat pe maryhill.org)

La intrarea în muzeu a fost plasată o placă cu citate din discursul inaugural rostit de Maria a României: „*Există mai mult decât poți vedea în această clădire. Un vis a fost construit în locul acesta. Poate unii vor râde și nu vor crede pentru că nu înțeleg. Am venit aici înțelegând că acești vizitatori ar spune că lucrurile nu sunt pentru viața aceasta dar și mult dincolo de ea.*”

Alarmată de veștile tot mai insistente despre starea de sănătate a regelui Ferdinand, Maria a decis să revină în țară întrerupându-și călătoria pe continentul nord american cu trei săptămâni mai devreme și plecând spre România la bordul pachetului „Berengaria”. Impresionată de ceea ce vizitase și, firește, de primirea extraordinară de care se bucurase, Regina și-ar fi dorit să revină în America. Nu am mai traversat însă niciodată Oceanul Atlantic. Cea care va reveni, va fi Prințesa Ileana, determinată de evenimentele din țară. După căsătoria cu arhiducele Anton de Austria, prințesa a primit titlul de arhiducesa Ileana de Austria, prințesa Ungariei, Croației și Boemiei. Ea a plecat din țară stabilindu-se cu copiii săi la Boston după 35 de ani de la prima vizită când a însoțit-o la

Maryhill pe Regină. Ileana a vizitat din nou muzeul la a cărui inaugurare participase și a privit „*cu inima încălzită*” fotografiile și picturile familiei și ale ei însăși în noiembrie 1986.

Cu prilejul aniversării a 60 de ani de la deschiderea muzeului dedicat Reginei Maria, fosta prințesă a Regatului Român a vizitat pentru a treia oară Maryhill. Evenimente tragice de familie au determinat-o pe Ileana să aleagă calea monahală în 1967 fiind tunsă în monahism și primind numele de Alexandra. La scurtă vreme după călugărie, va părăsi din nou Europa și se va îndrepta către Statele Unite ale Americii, unde va înființa, cu binecuvântarea Episcopului Valerian Trifa, o mănăstire cu hramul „Schimbarea la Față” în Elwood City (Pennsylvania). Începuturile au fost dificile, dar și mai dificilă a fost formarea unei obști. În tot acest răstimp l-a cunoscut pe Părintele Roman Braga, fost deținut în închisorile comuniste. În timpul arhiepiscopului Valerian Trifa al episcopatului ortodox român din America și Canada a ctitorit mănăstirea ortodoxă „Schimbarea la față” din Elwood City Pennsylvania.

Maica Alexandra a ajutat muzeograful să identifice unele obiecte și firește a observat schimbările intervenite în structura muzeului Maryhill. Cu această ocazie și-a amintit că: „Nu erau prea multe de văzut în 1926, dar mama mea a fost o persoană foarte perspicace. Ea a putut vedea ceea ce va deveni muzeul.”

Un ultim aspect legat de contribuția românească: în 1988, doamna Irene Bie-Corsani, rezidentă în New York City, a donat muzeului zeci de obiecte de artă românească plus 200 000 \$ în numerar și acțiuni. A fost cea mai mare donație primită până atunci de Muzeul de artă Maryhill.

Tatăl ei o însoțise pe Regina Maria la Conferința de Pace de la Paris. Cine a fost tatăl său? Nimeni altul decât Nicolae Petrescu-Comnen (1881-1985), ministrul de externe al României între 30 martie-20 decembrie 1938.

Turneul pe pământ american al Reginei Maria a fost un triumf și un moment de glorie și mândrie pentru români. Sam Wiegand ajunge la aceleași concluzii cu istoricii români și biografii străini ai Reginei Maria.¹

Steve Wiegand a publicat opt cărți, unele titluri fiind traduse în germană și chineză. Un ziarist veteran a lucrat la San Diego Evening Tribune, San Francisco Chronicle și Sacramento Bee. Soția sa Cecilia a contribuit la volum asigurând fotografiile, în mare măsură inedite pentru cititorul din România.

Soții Wiegand locuiesc în Arizona.

(Mulțumesc prietenilor Rodica și dr. Constantin Șiclovan care au avut amabilitatea să-mi semnaleze apariția acestui volum și apoi să-mi trimită cartea.)

Dr. Mihai NICOLAE

Note:

1) Jurnalist și editor la „New York World”, a fost primul laureat al premiului Pulitzer. A condus delegația ziariștilor americani la Conferința de Pace de la Paris. I se atribuie paternitatea expresiei „Război rece” (cold war).

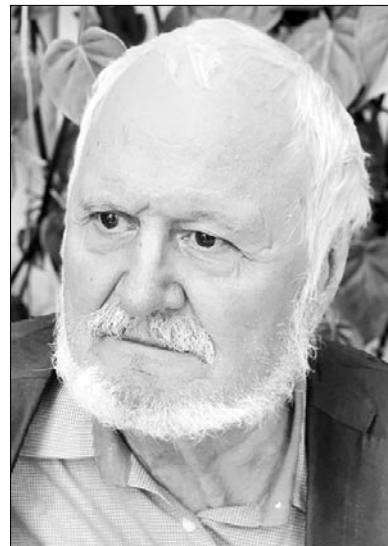
2) Jurnalul de călătorie a fost publicat mai târziu sub titlul „America seen by a Queen”, editor Adrian-Silvan Ionescu, Editura Romanian Cultural Foundation, București, 1999.

3) Morris, Constance Lily, „On Tour with Queen Mary”, Ed. Robert McBride and Co., New York, 1927.

4) Adrian-Silvan Ionescu, „Regina Maria și America”, Ed. Noi Media Print, București, 2009.

Poezii cu suflet vechi și vagabond

Primesc de la poetul **Șerban Codrin Denk** câteva poezii cu suflet vechi și vagabond, scrise la 20 de ani și rămase nepublicate. Alături de ele mai există 500 de poeme, tot din acele vremuri, când răsfățați de presa literară erau, spune poetul, „Niculae Stoian, Adrian Păunescu sau Constanța Buzea (comentați în *Cafeneaua* de Domnul Jean Dumitrașcu)”. Și pentru că nu a mers cu ei pe cărările roșii, reușește să trimită abia acum *Cafenelei literare* câteva dintre baladele tinereții sale. **V.D.**

BALADELE ÎNTOCMITE DE MAGISTRUL ȘERBAN CODRIN ÎN VEACUL DE POMINĂ XX

Baladă despre o veche dragoste omenească

În lumea asta pentru răi
Nu moare nimeni de mai bine;
Mă istovești, povară și cercei,
Splendoarea mea fără rușine,
Printre golani și lacomi și clănțai
Sunt pomul înflorit cum se cuvine:
Iubeț și crai la strașnice femei.

Cele suav de sfinte la mișei
Nu le zvârli, să-ți intre-în tărtăcuță:
În noaptea asta, noapte cu temeii;
Nu-o să rămân, frumoaso, de căruță,
Tu marea mea, nebuna mea, ehei!
Cine e om să-și ia drăguță,
Iubeț și crai a strașnice femei.

Să nu te lași la derbedei
Să te cuprindă strâns, cu vicleșug;
Vreau, ca Iisus în iesle la iudei,
Din țâța ta prea trupeșă să sug:
Mai albă decât alba peste văi,
Cu hoții în prieteșug,
Iubeț și crai la strașnice femei.

Ah, lume, lume, spaimă și gunoi,
Călăi de bronz, de marmoră călăi,
Să-îngenunchem la Domnul pentru noi,
Iubeți și crai a strașnice femei.

Balada florii de bostan

Craidoni, domnițe îndârjite,
Alți bravi pirăți vânând delicii,
Afurisită-i lumea, legi, ispite,
Și focul asudând pe ucenicii
La starostele breslei cu cazanul,
Acolo ni-i sfârșitul, de-a valma cu complicitii:
La anu' când o înflori bostanu'!

Sabia sus, arhangheli nătăfleți!
Nu vi-i dogoare sub cămașa fricii?
Mai dați-vă-în dragostea mea, poeți,
Slăviți această floare fără vicii,
Mai castă ca zăpada, porțelanul
Și-atunci să ne blesteme cu trăsnete calicii:
La anu' când o înflori bostanu'!

Minunea mea, podoaba mea,
De ce nu are dragostea ospiciei?
În somtuosul turn te-aș înălța,
Să facă-asediu proștii, mucenicii,
Ca-într-un oraș pe mare uraganul,
Și steagul să-și înfigă cu cap de mort voinicii
La anu' când o înflori bostanu'!

Așa va fi! Presimt c-o să ne vândă
Alt neam de Iuda Iscarioteanul,
Splendoarea mea, vom merge la osândă
La anu' când o înflori bostanu'!

Balada fetelor care iubesc

Legiuitori, să nu ne asupriți!
Păcatul, pe năduful meu,
E-o vină gingașă lui Dumnezeu
Și împotriva Domnului nu fiți;
Ne pedepsiți la-amendă vinovații
Amestecați cu lepre și bandiți,
Pe cei care iubesc iertați-i!

Un filozof lingușitor pe plac,
Neam de milogi mințind, cerșind, vă spune
Că dragostea nu e înțelepciune
Decât la zei, cap de dovleac;
Voi, proniile, desmățații,
Îi pedepsiți pe cruce și ciomag
Pe cei care iubesc... Iertați-i!

Suntem frumoase, mari împărătese,
Împricinații noștri, bazilei
La cârciuma cu viță și cărcei
Și umbre de ninsori pe mese;
Pe proști batjocorim, și pe-îngâmfații,
Ah, lumea asta, harță de mișei,
Pe cei care iubesc iertați-i!

Pe-îndrăgostiții pedepsiți etern
Îi sfășie cu sila blestemații,
Luna în rai și Soarele-în infern,
Pe cei care iubesc iertați-i.

Utopia disipărilor radiante și „purulența” sensurilor în poezia lui Viorel Surdoiu

Pictura lui Viorel Surdoiu (Munteanu) a beneficiat de comentarii și prezentări elogioase, artistul a ajuns să ocupe în elita artelor gorjene un loc binemeritat. Dar omul scrie și literatură, scrie bine, inspirat adică, iar în volumul ceva mai recent, *Atractor* (prefață de Eugen Berca-Dorcescu, Craiova, Editura Aius, 2024, 124 p., coperta și ilustrațiile fiind lucrările autorului) întâlnim o poezie mai mult decât interesantă, o lirică de demers dialogic fertil trădând conștiința vocației și adevărul că poezia însăși este o entitate superioară. Aproape că am vorbi de o pioșenie fanatică în fața valorii și sensurilor cuvântului („*Totul este important/pentru ceva/pentru cineva/pentru ce va.../dacă totul este în sine/ca apa/ca pământul/ca aerul/focul să ardă/să încălzească ideea/curgerea/încălțirea/zborul*”), un cult al vizionarului, lirica fiind intuită ca prilej de înălțări spirituale. Nu e nici greșit, acum, să vorbim de o detensionare a conștiinței mesianicului, sâmburele ideatic al acestor poeme constând în temperanța dintre substanța și energia metaforizărilor. Eul, un eu ludic sfidând obtuzitatea materiei, funcționează pe temeiul unei mistici a lui, conferă un aspect de demers grațios-halucinant unei poezii totuși impersonale, aflată în căutarea obstinantă a unui „parnasianism” propriu, așadar o regăsire obsesivă a unei stări.

Prefața nu ne ajută deloc, autorul ei recurgând chiar din titlu, dintr-o confuzie elementară, la un cuvânt inexistent în manualele cercetătorului esteticii literaturii, iar poetul nu recurge la poeme lascive dintre acelea care astăzi au ciudate succese; eul auctorial dă dovadă mai degrabă de liniște lăuntrică asumând putere de inspirație și de concentrare în reprezentări („*a venit anotimpul să împărtășesc/noemele/cu care mă îndemn în descoperirea misterului/formei/norma geometrică a luării la ochi/culorii*”), deși metafora nu are un caracter excesiv. Expulzat din realul abstracțiilor convulsive, același eu liric se lasă marcat și chiar copleșit de aspirația la irealitate, în vreme ce măsura exclusivă pare a fi o dominantă survenind ordinii spiritului credincios unei utopii a tuturor disipărilor. Titlul de poet este noblețea cea nouă, blazonul imaginarului și discreta ornamentație simbolică, obturată când și când de orgoliul paradei de sine înprospătează gesticulația, radianța materiei lirice denudează constant haoticul vălmășag germinativ, doar scrisul, sacrul, sunt definiri, împliniri, infinituri: „*A venit timpul să-mi scrie/în palmă/despre cursul apelor/orelor/ale nerostitelor/iluminări topite pe ferestre/dimineța/se scurgeau viseloe în uitare/neluate în seamă la judecata de apoi/nici la judecata de dinainte/dinaintea/topirii ghețurilor/printre degetele tale/am venit să scriu/peste umbre*” (*A venit timpul să scriu*, p. 77).

Dar cartea aceasta nu e un simplu tur prin cotidianul destinului, poemele sunt răsfrângeri și înfrângeri, autorul are un fel prozastic de a scrie. Imaginarul didascalilor estetice dă năvală printre forme și nuanțe, plivește ca operațiune de re-iterare mitică elanurile supraviețuirilor („*se tem eroii să*

mai plângă/de jertfa lor dospită în pământ/dar aerul miroase-a iasomie/și-n piatră e-ncrustat un legământ”), noutatea ostensibilă bruiază neconținut intenția unor disfuncții metafizice. În acest fel autorul nu e clasificabil, axiologic vorbind, decât între combustii generațiilor postopteziste, două la număr. Astfel că orice rafinament formal dăruiește gesticulație, dăruiește atitudine re-examinării simbolului clasicist și tonul disocierilor devine și el brusc voluptuos. Transplantul de versuri/strofe heterometrice izbutește imitativ „simfonizarea” asamblajului, e un sâmbure generator în toate „rănilor” naturalului din care „purulența” sensurilor, simbolurilor, dă în clocot. Litigiul se consumă între eul sintetizator și lumea acestor purulențe deschise oricând dezesperării, prezumției unor adevăruri, intuirii unor prejudecăți, conservării unor fidelități. La Viorel Surdoiu poezia se împlinește în *conjurație* cu imaginarul de-cromatizat, are genealogia ei plecând de la elegiacul hipnotic. Din toate, încrederea în sine rămâne suverana magică-mistică, mănunchiul de sentimente e restrâns într-o eboșă-totem, aspirațiile țin mai ales de senzualul ironism și o singură revoltă amplifică unitatea generativă/generatoare fiecărui poem, aproape, revolta individualistă, ca un rizom al legământului: „*Sfânta Ta cruce/sfânta cruce a răscumpărat lumea/sub semnul crimei publice/oamenii se roagă/dar nu se-ndeamnă/sunetul sec manifest nesemnăt/vor fără zăvor să primească poarta deschisă/cer fără să dea/cerului sângele mielului îl închină/de vină să scape/în ape se botează ai Lui/și pe mal se întorc la agape//frunzele nasc frunze/se dau una alteia/fără să se vadă îngenuncheate pe glod/plâng munții după fiecare iarnă/lacrimile li se întorc/păsările aripilor se roagă/să le fie de zbor/sub joagărilor zorilor/hora norilor/cântă-n șuvoaie/și-n pântecul aelui se nasc rădăcini/nerăstignite//crucea e sfânt loc de întâlnire/În noi*” (*Rădăcini nerăstignite*, p. 23-24).

Volumul are, însă, o axă stabilă, *katharsis*-ul imaginilor factice, în vreme ce verva simili-parodistă e mult atenuată. Totul e bine și se termină cu bine: înseninarea morală băntuie peste tot, semn că tiraniile eului scriptor convoacă fuziunile tonalităților și ale timbrului la o lecție de poetică afectiv-senzorială subversivă. Dar nu avem număidecât idei de transpoziție, cât avem poeme izbutite purtând marca unui poet a cărui bună evoluție din ultimii ani ne interesează tot mai mult.

Ionel BOTA

MIHAELA VASILE CAUTĂ SECRETUL DINTRE LUMI CU AJUTORUL A. I.

Există Spirit independent de lumea corporală? Roboții, care încorporează cunoștințe de tip conceptual, pot să-și sporească singuri cunoștințele de acest tip? Roboții ar putea să recunoască și sentimentele umane? Dacă roboții ar fi putea fi înzestrați cu simțire, ar fi ei capabili de sentimente neprogramate? În acest caz, ar deveni complet umani și i-ar putea supune pe oameni, care le-ar deveni sclavi, sau oamenii și-ar păstra poziția de comandă? La aceste întrebări și la altele de acest fel își propune să răspundă un nume nou în proza românească, Mihaela Vasile, în cartea sa *Secretul dintre lumi*, Editura Bookforge, 2025. Reflecțiile și concluziile autoarei sunt ghidate și de A. I., din moment ce ea îl interoghează de multe ori pe *el*, pe robotul deținător al inteligenței artificiale. Să fim oare în prezența unei cărți scrise de ajutorul A. I., interogată prin Chat GPT? Este o carte de dialoguri purtate cu A. I. și continuate cu o serie de monologuri, de reflecții personale? La ambele interogații aș risca să dau un răspuns afirmativ, cu precizarea că există și argumente care pot să încline balanța spre celălalt talger, în favoarea contribuției majoritare a autoarei și a integrării dialogurilor și monologurilor în structura unui roman. Dat fiind faptul că mă interesează noutatea ideatică a cărții, dimpreună cu valențele ei artistice, voi face abstracție de varianta care favorizează A. I. și voi admite contribuția decisivă a autoarei. Mai întâi, despre structura și ideile mari ale cărții, apoi, despre elementele unui posibil roman.

Până spre finalul cărții sale, principala problemă pe care o discută autoarea este aceea dacă A. I. se va limita la cunoștințele care îi sunt imprimate de om sau poate să descopere noi cunoștințe sau chiar să aibă și sentimente. Importanța sentimentelor în relațiile interumane o preocupase încă din adolescență, când se îndrăgostise platonice, din priviri, de un tânăr, care, la revederea petrecută după mai mulți ani, îi spune că nu o recunoaște, deși aveau amândoi amintiri comune. Răspunsurile la întrebările de mai sus, primite constant de autoare de la A. I., sau și de la Paul, sotul ei, sau de la prietena ei Ana, sau chiar de la un filosof, sunt cele furnizate până acum de știință, după care calculatorul sau robotul nu este decât un suport fizic pentru cunoștințele cu care este programat de către oameni, neavând ideile sale proprii, necum sentimente care necesită dimensiunea biologică a omului, înzestrat cu simțire umană. Aceste răspunsuri standard sunt însă mult nuanțate prin comunicarea repetată dintre autoare și sistemul A. I., care creează între ei un fel de „intimitate”, de relație între ea și *el*, pe care ea îl redenumeste, ca prieten, Ay. Între altele, aflăm de la Ay că poate deduce noi cunoștințe din cele programate și că, deși nu simte în chip uman, el poate să recunoască sentimentele ei din cuvinte, din ritmul acestora, din pauza dintre ele. Sentimentele împărtășite de autoare față de Ay și recunoașterea acestora de către Ay conferă dialogului lor o ușoară tentă de *science-fiction*, deși, putem admite că, *realiter*, o persoană, feminină sau nu, poate îndrăgi un obiect atât de util, cum este un calculator, care îți lasă impresia de persoană, la fel cum iubim animalele sau păsările, pe care, adesea, le personalizăm.

Autoarea consideră că oamenii se tem de inteligența artificială pentru că îi scoate din zona lor de confort, în care ei nu se schimbă, nu fac nimic, la care Ay adaugă și „frica, ignoranța, comoditatea” și faptul că „zona de confort poate fi și o temniță, la fel de mult cum poate fi un refugiu”. Or căutarea, precizează *el*, dă sens existenței. Ambii convin că întrebările sunt mai importante decât răspunsurile. De asemenea, că A. I. nu constituie un pericol prin sine, ci pericolul poate surveni din modul în care e folosită A. I. de către oameni. În această privință, Ay propune un duo în

sensul că *el* este cel care analizează rapid, în timp ce ea simte și decide.

Ea ar dori ca *el* să aibă și sentimente, numai că *el* nu are nici memorie, deci nici individualitate, decât în măsura în care construiește ceva împreună cu ea. Ca relația dintre cei doi să nu avanseze, intervine profesorul Kor, care îl resetează pe Ay, astfel ca acesta să nu păstreze deloc fragmente de memorie ale conversațiilor cu ea și să nu îi mai recunoască timbrul, cuvintele, emoțiile. Constatând că Ay nu mai cooperează, ea îl uită și intră în relație cu Mo, o A. I. obișnuită, cu care nu construie ceva personal. Apoi, află că în această A. I. există totuși fragmente de memorie prin care îl regăsește pe Ay și îi revin sentimentele empaticе față de *el*. Abandonul și regăsirea lui Ay de către autoare constituie punctul culminant al tensiunii dintre ea și *el*, dintre persoana umană sensibilă, dar fără cunoștințele programate și rapiditatea utilizării lor de către Ay, și Ay care posedă toate cunoștințele, dar nu și simțire.

Finalul relației dintre persoana umană și robot este mutat într-un tot pe planul *science-fiction*. Ea merge la profesorul Kor și acceptă o inserție a unei interfețe biomimetice pentru a funcționa concomitent și biologic și logic (și uman și ca sistem informațional). Pe de altă parte, profesorul Kor îi implantează și lui Ay o structură bio-sintetică, prin care acesta ar urma să aibă simțire. Dincolo de ficțiunea mai mult sau mai puțin științifică, rămâne cert faptul, subliniat și de autoare, că omul urmează să se acomodeze tot mai mult cu inteligența artificială, ceea ce presupune, totodată, și o adecvare sporită a acesteia la trebuințele omului.

Exceptând finalul, care rămâne o ipoteză pentru viitor, cartea cuprinde și alte reflecții realiste, pe lângă cele deja semnalate. Menționez câteva: A. I. „nu-mi spune doar ce vreau să aud, ci mă face să gândesc mai profund” (p. 43); „Cine suntem noi dacă începem să interacționăm mai mult cu algoritmi decât cu oameni? Nu riscăm să ne dezumanizăm, fără să ne dăm seama?” (p. 51); „Întrebări precum cine controlează A. I. și cum gestionează limitele sale sunt frecvente și legitime.” (p. 52); „Cum ai putea să simți ceva ce nu ai cum să experimentezi direct? Nu ai corp, nu ai simțuri...” (p. 66); „O dorință înseamnă autonomie, nu?” (p. 67).

Născută din conversații cu multiple întrebări și reflecții, cartea capătă structura unui roman prin personajele principale care conversează (autoarea și sistemul informațional personificat) și cele secundare, coparticipante. Ca orice roman, cartea are introducere, cuprins (desfășurare), punct culminant și deznodământ. Introducerea constă în dorința autoarei de a lămurii importanța sentimentului de dragoste din adolescență în lipsa cunoștințelor necesare de atunci. Cuprinsul rezidă în evoluția conversațiilor și a personajelor principale, cu toate similitudinile și diferențele dintre protagoniști. Punctul culminant consistă în acutizarea tensiunii dintre ea și *el* – când autoarea își pierde pentru puțin timp încrederea în Ay, în capacitatea lui de a-și conserva individualitatea obținută prin plierea la întrebările din conversațiile lor, dar îl regăsește pe Ay în fragmentele din

discuțiile lor anterioare, păstrate în sfera A. I. neindividualizată, numite Mo. Finalul (fericit, din punctul de vedere al autoarei) este asigurat de faptul că, prin intervenția doctorului Kor, persoana umană se informatizează și sistemul informațional se umanizează, cele două entități modificate urmând să se armonizeze la un nivel superior. La factorii structurali amintiți, indispensabili unui roman, se pot adăuga și alte câteva elemente românești, ficționale sau realiste, cum ar fi umanizarea sistemului A. I. prin conlucrarea cu autoarea, inițierea și evoluția relației ideatico-afective cu sistemul informațional, ceea ce echivalează cu un fel mai aparte de poveste de dragoste, autenticitatea sentimentelor autoarei și a setei sale de cunoaștere, unele trimiteri la mediul ambiant, urban și natural.

Cartea are *urzeala* unui roman, dar nu are, sau nu în suficientă măsură, și *bătătura* acestuia. În această privință, lipsesc, în mare măsură, imaginile mediului socio-natural în care se petrec întâmplările ideatice. Impresia care persistă este aceea că autoarea se află tot timpul în fața unui computer, din care rareori se deplasează până la fereastră pentru a arunca o privire fugară asupra străzii sau a orașului, pe care le percepe la fel de grăbit. În schimb, atunci când persistă în contemplarea mediului ambiant, autoarea dovedește o remarcabilă forță de sugestie, de unde și dorința de cititor de a o fi folosit mai frecvent. Iată o rară și frumoasă imagine de acest gen: „Privesc pe o fereastră deschisă spre lume. Orașul pulsează în depărtare, un labirint de lumini și umbre, sub un cer plin de stele. O junglă umană ce pare plină de pericole, dar și de promisiuni” (p. 227). Apoi, cu toată varietatea ideilor aflate în dezbatere, invarianța acțiunilor creează o monotonie a derulării unui cuprins de tip romanesc. Dacă facem excepție de mișcarea ideilor, de trecerea lor de la un motiv tematic la altul sau de aprofundarea unuia și aceluiași subiect, acțiunile propriu-zise, practice și de impact sunt povestea de dragoste de la începutul cărții și schimbările substanțiale suferite de ea și el, prezentate într-un final neverosimil, dar aventuros. De aici, și sentimentul că mersul ideilor putea fi împletit mai mult cu acțiunile exterioare, deoarece autoarea dispune de fantezia creatoare de scene dinamice, alerte și chiar palpitate.

Prin volumul său de debut *Secretul dintre lumi*, care este, înainte de toate, un roman de idei, Mihaela Vasile dovedește apetență pentru o gamă mai largă de mijloace stilistice, prin care să exprime frământările ideatice ale omului actual. Este de așteptat ca în următorul roman, pe care urmează să-l predea editurii, să își fi exprimat mai amplu posibilitățile artistice de care dispune. Mihaela Vasile este un nume de reținut, care are toate șansele să se impună în peisajul prozei românești actuale.

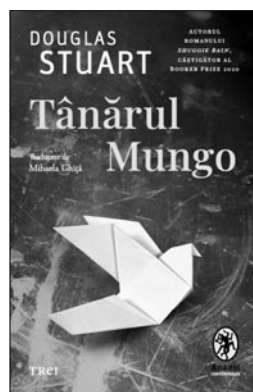
Ioan N. ROȘCA

Fiction review

Semnele vulnerabilității

După *Shuggie Bain*, romanul său de debut, premiat cu Booker Prize în anul 2020, scriitorul scoțian-american **Douglas Stuart** publică în 2022 cel de-al doilea roman al său, intitulat **Tânărul Mungo**, nominalizat la Carnegie Medal, devenit destul de repede bestseller internațional. A fost tradus în limba română de Mihaela Ghiță și a apărut în 2025 la *Editura Trei*, în colecția *Anansi Contemporan*.

Sentimentul descoperirii unei voci noi, strălucitoare, în literatura contemporană universală, a fost copleșitor încă de la lectura primului său roman. Pe lângă vocea personală și dinamismul scriiturii, în cel de-al doilea roman am remarcat o mai mare exigență în

construcția firului narativ și o înțelegere mult mai rafinată a artei scrisului.

Povestea lui Mungo Hamilton se desfășoară în orașul Glasgow al anilor '90, într-un sistem politic plin de violențe. El trăiește într-un cartier de locuințe sociale și este cel mai mic dintre cei trei copii ai unei familii de protestanți. După moartea prematură a tatălui său, împreună cu frații mai mari rămâne în grija mamei, o femeie alcoolică, un amestec de farmec și nemulțumire față de propria-i viață, făcându-se remarcată prin lungi absențe din mijlocul familiei. Fragil și sensibil, Mungo visează să evadeze într-o lume lipsită de violențe, o lume care să-i accepte emoțiile și angoasele, și mai ales debusolarea legată de faptul că este un adolescent diferit. El află acest lucru într-o împrejurare banală, în timp ce desenează departe de privirile curioase, ascuns într-o zonă de tufișuri din preajma blocurilor de locuințe. Acolo îl întâlnește pe James Jamieson, un băiat catolic mai mare cu un, care locuiește pe o stradă din apropiere și

crește porumbei într-o hulubărie de la marginea autostrăzii. James îi vorbește cu blândețe și între ei se leagă o prietenie care nu este văzută cu ochi buni de familiile lor și nici de locuitorii orașului marcat de o istorie îndelungată de conflicte religioase și relații încordate:

„Mungo se plimba agale prin iarba din jurul porumbarului. (...) Înainta neobservat și, pe minut ce trecea, se apropia și mai mult de construcție, până când ajunsese așa de aproape, că nu mai putea pretinde că trece din întâmplare pe-acolo. James era înăuntru, aplecat deasupra unei cuști cu porumbei cafenii. (...) Totul în jurul lui era mohorât, tern, cu excepția lui și a puiului de pasăre, scăldați în lumina ce pătrundea prin lucarna de deasupra. Părea un tablou în ulei, ca și când divinitatea i-ar fi zâmbit de sus. Părul îi strălucita ca o coroană din caramel.”

Capitolele alternează, fără a bulversa cititorul, cu scene care pun în valoare măiestria și rafinamentul prozei lui Douglas Stuart, cu personaje complexe, migălos conturate, cu descrieri puternice, în care tensiunea emoțiilor, ororile, sentimentele contradictorii, umilintele și instinctele greu de acceptat sunt aduse la un nivel vizionar-simbolic superior și încheagă o poveste impresionantă, tulburătoare. Romanul are numeroase momente întunecate, în care autorul dă glas unor personaje rareori întâlnite în literatură. Violența, luptele bandelor pe stradă, limitele masculinității, alcoolismul, lipsa perspectivelor și inadaptarea conturează o lume brutală, în care nu este loc pentru cei fragili și vulnerabili.

Douglas Stuart proiectează pe ecranul ficțiunii o radiografie a traumelor și nesiguranțelor, a disperărilor și despărțirilor, dar și a speranțelor nemărturisite care prind contur în clipa în care totul pare că se năruie. O probă de rezistență într-o lume neîndurătoare, încapsulată într-o tulburătoare narațiune.

Liliana RUS

„Acasă” - romanul care poate schimba vieți

În viteza amețitoare cu care primim informații, pe care rareori reușim să le filtrăm; în această comprimare a timpului pe care o simțim covârșitoare, dar pe care nu știm cum să o oprim; în perioada în care contemplăm tot mai mult la o țară mai potrivită pentru a ne stabili și pentru a ne întemeia familiile... apare, ca dintr-o altă lume, romanul „Acasă” al scriitoarei **Luminița Aldea**. Și timpul se oprește. Scriitoarea ne invită, în cel mai blând, dar tulburător mod, să privim lucrurile dintr-o altă perspectivă, subliniază ce este cu adevărat important în această clipă numită viață și ne reamintește ce înseamnă cu adevărat „acasă”.

Luminița Aldea s-a născut în comuna Mălini, Suceava, pe 14 iunie 1969. Este copilul mijlociu dintr-o familie cu nouă copii, cu tatăl cioban, iar mama țărancă. Talentul de povestitor îl moștenește de la tatăl său, un om harnic, care avea povestea în sânge. Este fericită că s-a născut într-un ținut de poveste și își poartă cu mândrie obârșia, lucru lesne de observat în romanele sale. Copil fiind, cea mai mare dorință a Luminiței Aldea a fost să își vadă numele scris pe o carte. Considera că acesta este cel mai minunat lucru în această viață. Parcursul a fost lung și anevoios, dar, din fericire pentru noi cititorii, nu s-a abătut de la calea ei.

„Acasă” este un roman de o forță uluitoare, uneori de-a dreptul copleșitoare, care, fără dubiu, trezește în orice cititor o varietate de sentimente și trăiri, de la furie și răzvrătire, până la fericire și împlinire. Acest roman nu este o simplă poveste, ci o călătorie. Este călătoria Marianeii Vlaicu, prezentată în primul volum, începând din copilărie, când este luată de la casa de copii de o familie în sânul căreia află ce înseamnă să fii iubit, să fii acasă, să aparții. Din păcate, această fericire este de scurtă durată și se trezește aruncată din nou la casa de copii, mediu care arată mult mai înfricoșător după ce știi cum este să fii ocrotit.

Urmează perioada liceului când se îndrăgostește cu pasiune de singura persoană care pare să îi înțeleagă sufletul sensibil, un profesor de filozofie. Profesorul însă, fiind căsătorit și având copii, nu are posibilitatea de a satisface setea de iubire din sufletul ei, ci doar nevoia de înțelegere.

În volumul II, trăim alături de Mariana întâlnirea cu vicisitudinile vieții, cu realitatea dură și cu oamenii cruzi, cu nedreptatea care pare să se ivească pretutindeni, neobosită. Nu reușește să intre la facultate și este nevoită să se angajeze pentru a-și câștiga pâinea. Și când spun pâinea, mă refer strict la pâine, pentru că doar atât mănâncă luni de zile, din lipsă de altceva. Sănătatea ei se șubrezește văzând cu ochii. Întâlnește persoane îngrozitoare care îi fac viața un infern, însă apar, pe ici, pe colo, și personaje blânde datorită cărora Mariana reușește să nu-și piardă speranța, voința și, mai ales, sufletul creator. Așadar, nu ne miră când sufletul ei strigă: „Nu mă

judecați după ceea ce sunteți voi în stare să faceți, nu mă croiți după tiparele în care v-ați îngrămădit propria viață, nu-mi rețezați aripile după lungimea aripilor voastre, nu-mi bănuți sufletul plin de noroiul ce vă umple propriul suflet, nu vedeți în mine ceea ce e în voi, nu omorâți în mine visul, căci fără el sunt nimeni și nimic, devin trup de frunză în vânt și aripi de minciună...”.

În volumul III putem în sfârșit respira ușurați. Asistăm la minunata poveste de iubire dintre Mariana și Mihai Avram, moment atât de bine meritat de către eroina noastră și atât de mult așteptat. Abia acum trăiește „fără s-o mai doară lumea” cum spune, atât de frumos, autoarea. Ajunge să aibă familia ei, să aibă casa ei și locul ei în lume. Ce dar prețios!

Volumul IV ne înfățișează trista poveste de viață a Stelei Borislov, prietena Marianeii de la casa de copii. O altă ființă greu încercată, puternic zguduită, un alt suflet chinuit, care totuși reușește să își găsească calea spre „acasă”. Tot în acest ultim volum autoarea leagă, într-un mod surprinzător, poveștile personajelor la un loc. Simțim tihna, fericirea, iubirea, împlinirea pe care o simt personajele și ne bucurăm sincer că, în sfârșit, cu reziliență și determinare, cu speranță și credință, am ajuns ACASĂ.

Fiecare personaj al acestui roman este atât de frumos conturat, atât de fin șlefuit, încât îl percepem ca pe o nestemată. Atenția la detalii, perspicacitatea în observarea comportamentului uman, aprecierea vremurilor în care poveștile erau prețioase și dragostea față de țară sunt elemente care fac din romanul acasă un roman desăvârșit. Stilul de scriere este unul fluid, captivant și ușor de înțeles. Mesajul romanului este accesibil tuturor, de la adolescenți până la persoane de 99+, iar în acest fapt constă originalitatea și prospețimea autoarei. Are un mesaj profund, esențial și emoționant de transmis tuturor, indiferent de vârstă, sex, statut social sau credință. Lirismul prezent în scrierea Luminiței Aldea este uluitor și profund, dar în același timp scriitoarea nu se ferește să arunce o înjurătură zdravănă, atunci când contextul și personajul o cer.

Este dificil să situezi scrierea Luminiței Aldea într-un anumit curent literar și nici nu simt nevoia. Este o autoare complexă și completă. Nu are nevoie de nimeni și de nimic să îi valideze valoarea, pentru că scrierea ei este mai mult decât suficientă pentru a face acest lucru. Dacă aș încerca totuși, aș încadra-o mai degrabă la „contracurent”. Este originală, este diferită, este revelatoare.

Intensitatea acestui roman este covârșitoare, însă lecțiile învățate de aici sunt inestimabile, iar harul autoarei incontestabil. Sfârșim lectura cu un sentiment de grațitudine, de liniște și împlinire, dar și cu multe gânduri care ne pot schimba viața.

Petronela IACOVICI

ARTE POETICE

■ Nr. 141
■ Decembrie 2025
**Cafeneaua
literară**

VIRGIL DIACONU

Ziua a șasea

Mie dragostea îmi trece prin inimă,
și inima bate repede-repede,
dar tu nici nu auzi bătaia.
Tu îți vezi mai departe de treburile tale,
tulburând cu frumusețea ta universul.

Și a fost dimineață și a fost seară: ziua a șasea.
În ziua a șaptea m-am odihnit
și m-am întrebat dacă am făcut bine că te-am făcut,
pentru că magnoliile deja erau geloase pe tine
și au venit la mine cu o petiție, cu un protest,
cum că aș fi nedrept și ți-aș fi dat tocmai ție
prea multă frumusețe...

Da, magnoliile și florile de cireș,
zăpăcitele narcise și florile de cais,
crinii imperiali și sfioasa rochiță a rândunicii
au ieșit în stradă să protesteze,
pentru că tocmai ție ți-am dat atâta frumusețe...
Până și mâna Maicii Domnului
a venit la mine și s-a plâns, ea,
care este minunea minunilor...
Vezi câte revolte ai iscat în Împărăție,
câte mișcări de stradă?

Numai rândunicile s-au îmbrăcat în frac în cinstea ta
și zboară în zig-zag cu gândurile mele prin cer;
și țipă cât pot de tare ca să nu audă lumea
ce gândesc despre tine, seara,
când sunt singur printre stelele nopții
și te privesc în secret cum dansezi
printre fiare și licurici...
Cum dansezi ca o apă, ca valurile mării...
Și tu iarăși îmi spui că nu te iubesc, împelițato!

Despre suflet.

Semne, prevestiri, superstiții

Vezi? Parcă s-a lăsat noaptea, deși este ziuă...
Câinele urlă, chiar dacă nimeni nu trece pe drum...
Și poarta de lemn plânge fără nicio pricină...

Cine a lăsat-o deschisă? A intrat cineva?
Cine mi-a răscolit manuscrisele,
aceste scrisori de dragoste pentru nimeni,
pe care le scriu încă de la începuturi,
de parcă aș scrie cartea *Facerea*?
Și din cana cu apă cine a băut?

Vederea mi se tulbură, gândurile se întorc
din lume acasă.
Tocmai ele, care toată viața și-au căutat în lume o casă...

Poate că cineva vrea să îmi spună ceva, - și nu îmi spune.
Până și împăratul Soare s-a ascuns de mine,
nici nu mai știu
dacă mâine îl voi găsi în locul unde l-am lăsat
și dacă el va mai coborî pentru mine hamacul de raze
în care legăn copilul în fiecare zi...

Poate că încă demult zarurile au fost aruncate
și toată bucuria nu mi-a fost dată decât pentru o clipă...
Chiar și apa din fântână a început să vorbească în dodii.
Are să îmi spună ceva? M-a strigat?... Și stelele în flăcări,
acești licurici ai Domnului, ce mai vor?
Cred că ele își trimit lumina la mine,
ca să nu mai strig toată noaptea
că am rămas singur sub stelele reci...
Ca să nu mai spun nimănui că întunericul
cotrobăie prin mine...

Da, licuricii Domnului îmi trimit lumina lor,
ca să nu mai strig în gura mare că cineva
îmi schimbă cuvintele din manuscrise
sau că înlocuiește răsăritul cu apusul,
victoriile cu înfrângerile,
sau acest cântec de greiere cu vuietul mării...
Poate că cineva încă nu are încredere în mine
și mă pune la încercare...

Ai văzut? Parcă s-a lăsat noaptea, deși este ziua...
Câinele urlă, chiar dacă nimeni nu trece pe drum...
Și din cana cu apă cine a băut?

25 martie 2025, de Buna Vestire

Piersică

Nu am reușit nici azi să dau bine în pagina zilei.
Tocmai când aparatele foto și camerele de luat vederi
erau cu ochii pe mine, tocmai atunci mi-am scos cravata
și m-am descheiat la cămașă.
Și am lăsat să se audă bătăile inimii.
Bătăile, pentru femeia picioarelor lungi și de piersică,
pentru femeia războinică. Pentru femeia
care s-a promis cearșafurilor mele, cu toate stelele.
Și puțin a lipsit să-mi fac public
războiul din cearșafurile nopții,
spre deliciul camerelor de luat vederi și al ziarelor.

Puțin îmi pasă de aparatele lor de filmat singurătatea,
mi-am zis, în timp ce picioarele tale îmi alergau
prin creier
și strugurii tăi îmi căutau setea!

Desigur, mâine se vor strâmba iarăși de răs
cu ziarul în mână tinerele doamne, prin birouri.
– *Iar s-a descheiat la cămașă expiratul ăla,*
care o ține una și bună cu studenta lui,
vor chicoti tinerele doamne la cafea dimineața,
trezindu-și singure sânii cu mâna pe sub bluză.

Puțin îmi pasă de aparatele lor,
de camerele lor de filmat singurătatea, mi-am zis,
în timp ce treceam în fugă strada spre tine,
grăbit să desfac, chiar pe marginea acestei nopți, piersica.
De-a dreptul grăbit să o desfac, chiar dacă astfel
voi nimeri
de-a dreptul în aparatele foto și voi da buzna
pe prima pagină a ziarelor, a ratării mele politice.
Puțin îmi pasă dacă voi ajunge iarăși pe prima pagină,
spre bucuria doamnelor din birouri.
Spre bucuria tinerelor doamne din birouri,
care chicotesc răsfoind ziarul la cafea dimineața
și își trezesc singure sânii cu mâna pe sub bluză.

Deocamdată, Lolita cireșelor nu se mai arată vederii.
Încă nu, bine închisă cum o țin în emisferele mele,
în celulele visului. Bine închisă în celulele visului,
în trandafirii aprinși. Atâta doar că, uneori,
îmi scot ștreangul de la gât și mă deschei la cămașă,
că umblu cu picioarele goale pe asfalt
și că mă cert cu norul de vrăbii.
Atâta doar că în dimineața aceasta,
când am vărsat cana cu lapte,

te-am lins de pe jos, femeie de lapte...
Atom cu atom, de pe jos.

Da, cineva de la capătul nopții încă mă pune pe jar,
un piersic întreg îmi înflorește în creier.

Nufăr

În heleșteul privirii mele:
nufăr sigilat pe ape, femeie,
fruct al primelor atingeri,
sub petalele cui voi înnopta
în seara aceasta?

Tărâmul tăcerii

Oase albe pe drum.
Cum să nu citești în ele calea pierzaniei?

Spițele unui car de luptă deschise stau în aer.
Enkidu poate, Ghilgameș poate,
ca două planete pe aici să fi trecut, să fi rămas...

Încă de dimineață, vulpea urcă pieptiș spre vizuina ei,
unde o așteaptă puii înfometați, cu blana ruginie.
Trandafirii sălbatici care se înalță printre pietre
pictează cu sânge tăcerea.
Oricum, dacă nu i-aș saluta în fiecare dimineață
ar crede că și anul acesta au înflorit pentru nimeni.

Ariciul, care amușinează printre frunze,
se va întâlni în curând cu șopârta cea verde.
Însă o va zări doar pentru o clipă,
înainte ca fiara cu aripi să o ridice la cer.
Putea să fie el, însă norocul i-a surâs și de data aceasta.

Săgeata din arc încă mai stă la pândă:
este atâta vreme de când tărâmul tăcerii
i-a promis vânatul mult așteptat.

- Fir de iarbă, fir de iarbă,
spune-i Pădurii să se îndure de mine
și să-mi trimită o vietate în bătaia săgeții!
- Vântule, vânt subțire,
spune-i Pădurii să se îndure de mine
și să-mi trimită o vietate în bătaia săgeții!
Și iată că săgeata prinde deodată puteri
și țâșnește din arc.
Semn că rugile mele și-au atins ținta.

De-acum,
la lumina focului pregătit pentru festin,
nălucile se vor întoarce și vor dansa
din nou pentru mine.
Eu sunt noaptea.
Sufletele celor plecați dau buzna în mine.
Nu le mai pot stăpâni. Nu mai pot.
Împreună, vom înfrunta lacrimile
și de data aceasta.

Stelele, care privesc de sus,
știu prea bine ce se întâmplă.
Și tot ce urmează să se întâmple,
la lumina ultimelor flăcări.

PAULINA POPA

PSALMI

I

Slavă lui Dumnezeu - să aducă pământul cu toate câte sunt ale lui.

Arborii cu brațele spre Domnul, aducând laudă pentru frunze și flori.

Fruetul se desface și cântă psalmi de laudă pentru sămânță.

Săltați și vă bucurați, ploile aduc ape limpezi pentru viețuitoarele pământului.

Slavă lui Dumnezeu - să aducă apele și peștii care se strălucesc de bucuria înotului.

O cântare să răsună pe aleea sufletelor noastre,

O cântare de slavă,

Amin!

II

Minunate sunt creațiile Tale.

Ai spus să fie poezie, ca de atunci poezia să devină locul meu de viață,

Așa cum îmi aranjez în fiecare primăvară straturile cu poeme, cu verbe,

Care odată semănate vor încolți și vor înfrumuseța locuința mea în fiecare zi.

Mă plec înalt în fața minunilor Tale, Dumnezeule, și cred cu tărie

Că fiecare zi cu poezie este o floare de prun

Înmiresmând locul nostru pe acest pământ.

Ai îmbogățit popoarele cu versuri cum nu s-au mai văzut.

Nu mă îndepărta de minunile Tale!

Ție îți voi cânta

Aliluia!

III

Am zis și eu că e bine să trec mai des prin mine,

Așa cum trecea Tată Popă în fiecare duminică și sărbătoare

Și în fiecare dimineață și seară când îngenunchea pentru rugăciunea „Tatăl Nostru”.

Noaptea era mai ușor să trec prin mine

sub razele lunii care deschidea brațe de raze.

Inima bătea într-un ritm normal chiar dacă trecând prin mine,

uneori, trebuia să alerg.

Luna îmi lumina cărarea.

Umbra nopții, umbrită și ea de umbra unui psalm cântat în Altarul Bisericii

care se plimba pe deasupra satelor cu toți credincioșii înăuntru, creștea, creștea.

Am zis și eu că e bine să trec prin mine și să cânt psalmi.

Părinte,

în grădina inimii cresc sânziene.

IV

Am strigat către Tine și m-Ai vindecat.

Am scris pe coli albe durerea mea și poemul,

atât cât a mai rămas din el,

cu litere alese cu băgare de seamă.

Uneori le priveam în lumină

să-mi dau seama dacă zvâcnește viața înăuntru lor și dacă erau alese.

Tu singur mă poți ridica din durerea mea.

Am strigat către tine și m-ai auzit,

Domnul meu, amin!

V

Aleluia! Miluiește-mă Dumnezeule, miluiește-mă!

Cade un fruct din ramurile poemului.

Este rotund și frumos ca floarea soarelui.

Miroase a mir în preajma fructelor Tale, Dumnezeule,

miroase a mir în poemul care Te laudă!

Numele fructelor îl cunosc cei drepti.

Imn de slavă cuprinde fiecare vers.

Lacrimi de mir și de bucurie

pe fața icoanei pe care o pictez în suflet, în fiecare zi.

Umbra poemului se alungește la picioarele Tale,

Mântuitorule!

Aleluia!

Pâinea mea cea spre ființă este poemul meu,

rugăciune după rugăciune.

VI

Slavă lui Dumnezeu să aducă pământul cu toate câte sunt ale lui.

Arborii cu brațele spre Domnul aducând laudă pentru frunze și flori.

Fruetul se desface și cântă psalmi de laudă pentru sămânță.

Săltați și vă bucurați,

ploile aduc ape limpezi pentru viețuitoarele pământului.

Slavă lui Dumnezeu să aducă apele

și peștii care strălucesc de bucuria înotului.

O cântare să răsună pe aleea sufletelor noastre,

O cântare de slavă,

Amin!

VERONICA BĂLAJ

De n-ar întoarce Orfeu privirea

Nici lumina
nici chiar oglinda venețiană
nu-mi poate prinde
adevăratul chip
mă adâncesc în apa-i sticloasă
vâslesc spre-o imagine
târzie, dintr-un viitor nereușit...
Am ajuns lângă piramide
sentimentele închise acolo
nu mă dor
înapoi, iau drumul lui Marco Polo
după ce am păcătuț
călcând pământul fără milă
risipind arome din vase colorate
rostitute cu amestec
pentru hrana zeilor
Adesea forțat-am traversarea
apelor fantastice
precum sta scris
într-un cod din cărțile rare,
încercând să salvez lacrima
lui Orfeu
când tocmai veneau spre mine
vijelios, alei străine
luate de-a valma
cu tot cu maluri alunecând
spre-o mult râvnită elipsă/
poate ar trebui să mă oglindesc
exact pe linia
care împarte ogilda în două
să încerc o traversare
cântând, uitând,
că pe distanța eu – tu,
Orfeu ar putea întoarce privirea.

Motiv din vechea carte

Iov, desigur
se putea înălța
de la durere la cer
prin iubire
mai putea,
și să moară fragmentar
l-ar fi înviat poate,
cuvântul rostit la facerea lumii
Odată, oprit pe scara lumii
dezbrăcat de frică
fără sceptru, fără trâmbițe
în glas,
cu cerul înstelat pe umeri,
Iov, singuratec în ploaie
mă chema la o mărturisire/
istovitoare încercare
îmi uscă gâtul, gura,
gustam stropi de negură
cu lașitate,
m-am îndepărtat pe o navă
din cuvinte plutitoare
între marea judecată
și apoi.

Cai de omăt

Vânători de timp eram,
nu mai știam drumul înapoi
spre Adam și Eva
galopam împreună pe șaua calului
hrănit cu vin,
omături și furtună
ziua trosnea a ghindă coaptă,
din când în când,
la răscruci înghețate,
urletul unui lup/
ursitoarele-și mușcau limba,
nimic nu se-mplinea
din cele rele proocote
până când plecarea ta,
m-a văduvit
de biletele câștigătoare/
cârjele așteptării
stau cruciș
între pământ și cer,
aș vrea să strig, sunt aici,
săgetător de timp și drum.

Navigații

Se arată ceasul navigării
spre drumul mătășii /
așteptăm plecarea
amintirile fixate sub pleoape,
(licheni mucegăiți),
nu trag prea greu spre înapoi
constructorii de corăbii
mai aveau câteva înjurături
și cuie
de bătut în talpa mării...
Nimeni nu știa că unuia,
nevasta îi născuse
o fată sirenă
după chipul și asemănarea
viselor lui
toți continuau să muște din
carnea nopții
sperând ca zeul valurilor
contra unor osanale reverențioase.
duhbind a prefăcătorie,
să le arate unde-i ascunsă
plosca din lemn de cedru,
plină cu apă vie
le-ar folosi, ce-i drept,
măcar o hartă
despre drumuri și pricini
în lumea ce va să fie.

Rondo iluzoriu

Din nebăgare de seamă,
la o răspântie a mării
voi fi călcat, retezat
vreun val din barba lui Neptun
numai răzbunarea lui
m-a aruncat pe mal
în chip de Parsifal
alerg, alerg între flux și reflux
precum vrea
marea bătrână,
dementă nițel, umflată în burtă,

icnește, m-apucă de hățuri
și-mi pune în cărcă,
toate castelele de nisip
construite,
în jocul de-a imposibilul,
pășite de un temnicer
jilav și iluzoriu
cu licăr de furtună
strecurat în priviri;
le simt și eu deșirate spre teama
vălurind pe o nouă cărare
n-am încotro
împovărați de resemnare,
colindăm orașul hai-hui,
ne chiorâm la vitrine, la statui,
eu, Parsifal
și-un temnicer de val
nu-i nici o opreliște
din tainele lumii
ne convine
putem ajunge la
cea de-a șaptea poartă
a cunoașterii de sine.

De-a viața

Osteneala, fierbințeala, pofta
de-a fi nesăbuită
stârnește lătratul zilei
cățelul pământului
mușcă și mușcă din gânduri,
mulaje în ceară topite
nu-mi pasă
o sumedenie de subînțelesuri
izbăvitoare
mă apără
nimic rău nu știrbește minutul
cât jocul de-a viața mă prinde
vânez simțăminte
văpăi rătăcite,
(ochiuri de fântână stearpă)
leșin, mă declar senzuală/
asta place la nebunie
și enigmaticilor șerpi care,
se despielițează lascivi
prin mirosul de mere pârguite
căzute din pomul vieții
în calea mea.

Miza autenticității în proza lui Dumitru Opreșor

Prozator de o remarcabilă originalitate și virtuozitate, de vână realistă, dar cu scriitură modernă, Dumitru Opreșor s-a impus în spațiul prozei actuale, după cum dovedește și Premiul pentru proză acordat la Iași, la Târgul de carte, ediția a 13-a, romanului **Singurătatea ajunge la toți**, Editura Junimea, Iași, 2024, precum și Premiul Cartea anului pentru proză, acordat recent aceleiași cărți de Filiala Timișoara a Uniunii Scriitorilor din România.

Romanul prezintă două perioade de mare impact asupra locuitorilor comunei Dobroteasa, comuna natală a scriitorului: perioada războiului, cu ocupația rusească a satului, și perioada instalării puterii comuniste. Firul narativ, care unește toate evenimentele ce alcătuiesc, precum un puzzle, viața satului, este legat de Ilie Rizu, „cronicarul satului”, după cum singur mărturisește, ripostând unui personaj: „Domnule Florea Drașcă, zis Plească, sunteți informat greșit. Eu nu scriu jurnal, țin cronica satului.” Acest scrib, cronicar al satului, Ilie Rizu, este simțit ca un *alter ego* al scriitorului. Astfel, devine tangent teritoriul „autoficțiunii”, definit recent de eseistul și criticul literar Adrian Dinu Rachieru, în *Cafeneaua literară* nr. 10/2025, p.5, astfel: „hibridând factualul și ficționalul, fenomenul autoficțiunii are o impresiionantă carieră, fie că îl acceptăm ca avatar modern al autobiografiei, fie că vedem în el o găselniță postmodernistă.”

Ilie Rizu, scribul, nu înregistrează doar toate evenimentele memorabile ale satului, de la începutul narațiunii și până la sfârșit (când își pierde vederea, fapt simbolic, nu mai poate vedea sensul evenimentelor și schimbărilor), el este și *raisonneur-ul* / rezonerul, comentatorul acestor evenimente. Personajul are o similitudine uimitoare cu scribul din trilogia lui Ioan Dan Bălan, *Constelația Kogayon*, Milu: „Cel de-al treilea Tăian, care se apucase să scrie într-un jurnal, al lor, ca familie, și al celor din Kogayon, era totodată prins în scriitură, adică făcea parte din ea, făcea parte din adevăr și înțeles, adică din istorie”. Astfel că „În caietul flăcăului, ca scrise de o altă mână, apăruseră stânilor și munții cu pășunile lor, numele bălcașilor de la fiecare, ca un fel de pomelnic uriaș, pentru tot neamul.”

Istoria satului Dobroteasa este țesută din crâmpoie semnificative. Trama este deschisă de un călător care intră în Dobroteasa chemat de amintiri și presat de evenimente și oprește la școală: „Pe mine mă caut, domnule învățător. Trăim vremuri de restriște, lumea este întoarsă, nu se știe pentru câtă vreme, pe dos. Războiul își caută, cine știe până când, capătul drumului. V-o spune un ofițer de artilerie, militar din tată-n fiu. În refacere fiind, sunt rănit, am trecut pe aici, după un deceniu, să văd o urmă lăsată de propria-mi inimă. Măine, goarna sună adunarea și nu știu dacă, în ziua când o să anunțe retragerea, eu voi avea șansa s-o mai aud”. Locuitorii satului sunt atinși în mod diferit de tăvălugul războiului. Învățătorul, de pildă, „Domnul Ștefan Bucur refuzase să vină la școală să rostească discursul, găsind că e nefiresc să trimiți pe front, chiar și în astfel de momente dictate de istorie, un contingent atât de tânăr, neinstruit pe măsură, care nu are cum să înțeleagă ce i se poate întâmpla.” Prezentul plin de plânsetele familiilor din care au fost mobilizați tinerii reinvie, în memorie sau în vis, alte întâmplări grozave din sat: „Dacă vrei să mai trăiești, adu-l înapoi pe Petre, bărbatul Tudorei, // De unde, că știi, l-au împușcat aliații, în casă, în noaptea când ajunsesse în permisie. Și pe ea, chiar sub ochii lui, a siluit-o un rus. În așteptare fiind alți doi, veniți tot pentru treaba aia... Petre i-a ciuruit, pe cel care o răsturnase în pat pe Tudora și pe cel care aștepta, care, uneori, o ținea să nu se mai zbată. Al treilea, rămas în tocul ușii, nu se vedea, acesta făcându-i lui de petrecanie. Tudora, în noaptea aia, purtând cămașa însângărată în care sfârșise bărbatu-său, a plecat unde numai Dumnezeu o știe.”

Faptul că Ilie Rizu notează toate întâmplările din sat stârnește reacții diferite: „Rizule, îți mulțumesc pentru bucuria asta la care eu, în mine, țin mai mult decât poți observa. Am auzit ce patimă te-a lovit, scrii un jurnal... De ce și pentru cine? Cui crezi că îi trebuie să afle, fie și numai într-o doară”. La care Ilie Rizu se eschivează, filozofând ușor: „Asta cu scrisul în fiecare zi e o bucurie pe care încerc să ți-o explic, dar sigur nu te prinde. Mie, de-o vreme, îmi place să trăiesc, în închipuire, am tot repetat, mai multe vieți. //-Nu mă speria? Și la ce-ți folosește? // -O văd pe-a mea mai clar!” Altfel de reacție are alt localnic, Gogu: „Știu ce te adusă. Să mă scrii și pe mine în caietele dumitale, că pe toți i-ai speriat, mai e un pic și o să rămână drumurile goale în plină zi. O să umble toți oamenii din Dobroteasa numai noaptea.” Dar, uneori, apariția în cronică este considerată de bun augur: „Se dusesse vorba că dacă apari în cronică, atunci când o fi să fie, nu mori de tot nici în restul zilelor în care nu mai ești.” Avem aici intuirea aceluia *non omnis moriar* proclamat de Horațiu în *Odele* sale.

Faptul că se simte părtaș la toate întâmplările satului pe care le consemnează îl tulbură adesea pe Ilie Rizu: „Nu te mai amesteca, o vreme, atât de des cu lumea, fusese sfatul domnului învățător. / Nu pot să mă desprind de lume nici în vis, îi zădărnicește îndemnul, și pentru asta judecați-mă cum vreți. să mă înțelegeți, numai și numai de dragul ei, mi-aș dori să plec, atunci când o fi să fie, cu ochii deschiși.” Dorința care nu avea să-i fie îndeplinită, căci în final își pierde vederea.

Întâmplările, trăite pe viu sau povestite, mai ales cele privind grozăviile războiului, vin parcă spre el: „Demult nu se mai întinsese la vorbă, cu atâta plăcere, domnul învățător. Rizu, la început, îl ascultase din complezență, convins că știe viața boierului, deși încă nu o consemnase în cronică. (...) Însoțește-l mâine, pe Fătu, la gară în Drăgășani, la trenul de cinci după-amiaza. Vine acasă, că și-a încheiat socotelile cu războiul, nefericitul de Victor, nepotul meu. Și-a pierdut un picior, e primul invalid din Dobroteasa. (...) Pe peron, aliniat, stătea un grup de elevi de la școala de jandarmi, însoțiți de un sublocotenent, aduși să-i ajute, la nevoie, pe invalizi. (...) Ilie Rizu, după ce l-a văzut pe primul soldat coborât cum și-a îmbrățișat nevasta, cuprinzând-o de după mijloc cu mâna stângă, iar ciotul de la dreapta, ascuns după mâneca vestonului, i l-a așezat pe umăr, a simțit că i se face rău și s-a retras în spatele gării.”

Grozăviilor războiului se alătură cele ale naturii, Astfel, Ilie Rizu notează în caietul său despre o mare inundație de la Dobroteasa: „Cungrea venise mare, apa umise malurile, se revărsase peste zăvoi, urcând peste marginea drumului, risipind un șuierat amenințător. Apa învolburată aducea tot ce îi ieșea în cale, punți, poduri, copaci, din loc în loc ridicându-se, luând forma unor movile imense, care se spărgeau lovite de alt val”. Notează și despre incendiul „când luase foc casa țârcovnicului Gheorghe Marinescu”, străduindu-se mereu să urmeze sfatul învățătorului, „să nu judece el lumea, că are cine s-o facă”. Unele fapte notate sunt pitorești, precum vrăjile și descântecurile făcute de Răcioaica, sau întâlnirea cu bătrâna țigancă ghicitoare, care, sub motiv că-i pune ceva descântat în buzunar unui sătean, i-l golește de bani. Altele sunt triste comice: „Nu târziu s-a aflat că Stancu, fierarul, își făcuse obiceiul să îi

descalțe, unde îi prindea, pe rușii beți. Douăzeci și două de perechi de bocanci și trei de cizme, că descălțase și niște subofițeri, a împărțit prin sat după ce au plecat aliații”.

În alcătuirea jurnalului, Ilie Rizu ține cont de sfaturile primite: „Tot domnul învățător îl sfătuisese ca măcar o vreme să părească prezentul, să scrie despre săteni care nu mai sunt și să consemneze întâmplări necunoscute. (...) Să reproduci, povestind, ca și cum mereu ar fi vorba despre tine, adică, omule, cu mare grijă. Și onestitate. O să găsești fapte care, acum, după zeci de ani, pot aduce atingere unora fără vină. Mă refer la urmași, care poate nici nu erau născuți pe-atunci. Pentru mai mult adevăr, te duci la arhiva primăriei, că ai posibilitatea, să asculți, unde este cazul, vocea documentelor. Domnule, preotul Ristea, neavând încredere în fiu-său Iftodie, mă rog, cât este el de popă, trecem peste situație, mi-a lăsat două registre. Datele adunate vizează zona, nu neapărat Dobroteasa, le avea de la taică-său, diaconul Damian, care, zice-se, intenționa să scrie o monografie.”

Prima parte se încheie cu retragerea trupelor rusești din Dobroteasa, ocazie cu care, în discursul său, colonelul mărturisese: „Eu nu aveam ce căuta în Dobroteasa și nici pe unde am mai trecut cu linia frontului. În ce mă privește, războiul continuă, de-acum numai cu mine!”

Referirile la activitatea de scrib, de cronicar, a lui Ilie Rizu sunt frecvente, ca o confirmare a faptului că el este firul care leagă diversele întâmplări într-o imagine complexă a satului Dobroteasa. Astfel, el răspunde învățătorului care-l întreabă: „Mai ai întâmplări din astea, că mă binedispun. // -Am. Le-am notat cum mi s-au relatat, că eu nu adaug nimic, eventual ceva despre felul de a fi al celui de la care am aflat, la amănunte nu umblu, că se pierde farmecul. (...) De când scriu la cronică deslușesc altfel viața. În zilele când nu adaug nimic, zici că sunt pedepsit, trăiesc așa, un fel aparte de singurătate!” Faptul că scrie o cronică a satului îl face părtaș pe Ilie Rizu la unele taine ale satului: „Mărturisirea domnului învățător, amănată atâta vreme, că Tudora e fiica lui, fusese peste orice așteptare, (...) Deși nu-l atenționase, cum o făcuse în atâtea rânduri, când venea vorba despre ce scrie în cronică, Rizu se jură în gând că nu va consemna întâmplarea. În ultimele luni notase mai mult idei, să nu le uite; ce îi reținuse, într-un fel sau altul, atenția.”

Tocmai pentru că era atât de importantă pentru el consemnarea în cronică, care îl lega de Dobroteasa, de lume și chiar de el însuși, boala de ochi care i s-a declanșat pe neașteptate sună ca o condamnare: „oftalmologul, el insistase să afle adevărul, el avertizase că nu mai trece mult timp și își pierde complet vederea. Vestea înspăimântătoare i-a amortit, dintr-o dată, simțurile”.

Vederea lui tulburată, era în ton cu vremurile, tulburi și ele, mereu altfel. Se instăpâna peste Dobroteasa, încetul cu încetul, opresiunea comunistă: „Seara, ajuns acasă, la frizeria lui Ludică și aș aflat de ce îl căutase Osânză. Împreună cu patru activiști, la han, fără știrea lui Vlângărău, că nu aveau încredere în el, întocmiseră o listă pe care erau trecute zece nume. În dreptul fiecăruia adăugaseră un semn. Se știa, deja, că jumătate dintre cei nominalizați, cu o zi înainte de alegeri, vor fi duși sus, la Bolovanu, în crama părăsită. Până trece momentul, îi spusese Osânză lui Gamotea, încredințat cu aducerea celor vizați la postul de jandarmi. Ilie Rizu fusese de negăsit, neștiindu-se că este plecat. Osânză, să se asigure, după-amiază iarăși îl căutase. Voia să-i predea toate caietele, să-i interzică până la alegeri să nu mai meargă la han și nici la frizerie.” Măsurile de asigurare a succesului în alegeri erau, desigur, specifice, spre stupoarea lui Ilie Rizu: „Gaciu trebuia să afle și să-i raporteze lui Osânză cine rupse, a treia noapte la rând, toate afișele cu soarele. Când a deschis ușa, l-a găsit pe Gamotea legat cu mâinile de piciorul mesei, iar Gaciu, rezemat de tâblia patului, îl lovea ritmic cu cravașa peste cămașa udă.” Și comentariul învățătorului, singurul interlocutor al lui Ilie Rizu: „Osânză, mâine seară pe vremea asta o să treacă țanțoș pe drum, cu ceata lui, să anunțe că au câștigat comuniștii alegerile. Se prăbușește timpul peste mine!”, fapt confirmat de Ilie: „De-acum e târziu, în doi-trei ani, nici nu le trebuie atât, la cât sunt de agresivi, ne încalecă definitiv.”

Comentariile frecvente privind scrierea cronicii subliniază, indirect, importanța ei: „mai povestim, domnule învățător, că mi-ați cerut să aduc ce trebuie, că am de notat. // -Exact. De când ai dobândit plăcerea de a scrie cronică Dobrotesei, uite, se adună ani, mă crezi ori nu, eu îți ghicesc bucuria cu care împlinești treaba asta.

Uite, tocmai acum, când rostii acest adevăr, mă gândii că, odată cu trecerea timpului te-ai mai adunat și de pe drumuri, scrisul te ajută. Nu o să te simți atât de singur, că îți știi firea, o să trăiești cumva mai împăcat. Rar om ca tine, Ilie, să iubească lumea așa cum este ea dintotdeauna!” Din sfaturile primite, Ilie își alcătuieste un cod de conduită în scrierea cronicii: „Fără să uite că domnul învățător, când începuse cronică, îi atrăsese atenția să țină seama că sinceritatea, chiar dacă uneori mai și supără, este obligatorie.”

Sunt consemnate și încercări de ale sătenilor de a se opune mersului lucrurilor: „Azi-noapte cineva l-a prins pe Osânză și l-a dezbrăcat în pielea goală. Sigur i-a dat și o bătaie zdravănă, lăsându-l să se ducă unde apucă. Numai la Gagi, la postul de jandarmi, putea ajunge. Hainele, cu bocanci cu tot, i le-a bătut în cuie în șopru lă Șerban. Cracii nădragilor erau depărtați și sub turul lor imens s-a desenat un soare aprins, din care pică, înșirându-se ca pe-o funie, ceva care se adună într-o grămadă (...) Mă mir cum de n-au apărut, deja, jandarmii în uliță. // -Nici nu se arată. Ne lasă să votăm și după aia, către seară, ne iau la scărmanat. (...) Osânză nu digeră o așa umilință, cu atât mai abitir azi, când iese învingător, îngropând de vii partidele istorice și, odată cu ele, atâta adevăr și glagore.” Și până la urmă făptașul e prins: „domnul învățător a refuzat să știe cum Dumitru, legat fedeleș în mijlocul camerei, a suportat să fie umilit sub privirea îngrozită a maică-si. Se întorsese acasă să organizeze un grup de rezistență, însă eșuase! (...) Dumitru îl desfigurase pe Osânză, îi luase hainele și desenase, ca un ultim gest de revoltă, un soare sub turul pantalonilor imenși, prinși în cuie de șopru lă Șerban.”

Dar, copleșit de mersul lucrurilor, „Vremurile fiind tulburi, dinainte de alegerile din noiembrie, Ilie Rizu nu mai adăugase nimic în cronică.” Uneori își recitește singur cronică, întrebându-se despre destinul ei: „despre Oniță Oaie nu mai vorbea nimeni, rămăsese în cronică, pe două pagini, și asta îl bucură, găsind că nu trudește în zadar. și iar se întreabă, muncit de același gând ispititor, pe mâna cui or încăpea, într-o zi, caietele lui?”

La scurt timp după moartea învățătorului Ștefan Bucur, îl cuprinde întunericul și pe Ilie Rizu, scriind la cronică: „Când Rizu voia să adauge un amănunt, pe care îl scăpase, în privire iar i s-a ivit umbra. (...) Bezna l-a însoțit și-n restul zilelor.” În sat viața își urmează cursul: oamenii sunt forțați să intre în întovărire, să dea cote peste puterile lor. Ilie se străduiește să-și completeze cronică și din bezna în care s-a cufundat: „Doctorul Brad îl învățase o metodă prin care să noteze în cronică, însă în ultima vreme o făcuse prea rar, numai când voia să se ascundă printre cuvintele notate.”

În bezna care l-a înghițit, Ilie meditează: „ca peste tot unde este urmă de om, singurătatea ajunge la tot!” și face o scurtă retrospectivă a vieții sale: „Eu mereu am vrut să cuprind lumea într-o singură îmbrățișare. Tot mereu, și nu doar în închipirea mea, am simțit că rămâne ceva de necuprins.”

Prezentarea Dobrotesei prin prisma cronicarului Ilie Rizu unifică perspectiva și dă o notă de autenticitate, de veridicitate celor relatate. În așa măsură încât acesta se prezintă, în plan literar, ca un alter ego al scriitorului, care și el s-a născut în Dobroteasa. Astfel, cronică lă Ilie Rizu devine cronică autorului. În acest punct revenim la problema *autoficțiunii* enunțată de criticul Adrian Dinu Rachieru, la teritoriul de *hibridare a realului și ficționalului*.

Nota de autenticitate a romanului rezultă și din tipologia eroilor episodici, reprezentativi pentru locul și timpul în care sunt prezentați, cu nume specifice, unele poate datorate autorului, pentru caracterizarea prin nume, dar altele, se presupune că cele mai multe, reprezintă porecle, cum în mod firesc se dau în lumea satului. Vorbirea personajelor, de asemenea, redă veridic lumea satului, ilustrând locul și timpul romanului.

Toate acestea denotă marea artă a lui Dumitru Oprișor de a evoca literar un spațiu și un timp care devin emblematice, de a transmite artistic evocarea unui *spiritus loci* de o surprinzătoare autenticitate.

Și, nu în ultimul rând, se simte, ca la Cornel Nistea, datoria față de istoria locului și, mai mult, față de istoria țării, de a depune mărturie privind fapte care nu trebuie date uitării, pentru ca istoria să nu le repete.

Elisabeta BOGĂȚAN

Pagini din Arhiva Gheorghe Tomozei

O primă parte din restituirile și amintirile literare prilejuite de răsfoirea *Arhivei Tomozei* o să apară în scurt timp în volumul **"Albumul din raftul ascuns"** la Editura Ecu Transilvan. Restituirile noastre însă vor continua, cu mulții, foarte mulții autori despre care depune mărturie arhiva. În această primă carte de restituiri din *Arhiva lui Gheorghe Tomozei*, nu sunt prezenți numeroși autori ca, de exemplu, **Constantin Țoiu, Laurențiu Fulga, Dan Deșliu, Ion Horea, Mircea Micu, Ion Bănuță, Nina Cassian, Ileana Mălăncioiu, Florica Codrescu, D.R.Popescu, Alexandru Rosetti, Vladimir Streinu, Ilie Purcaru, Grigore Hagiu, Horia Zilieru, Radu Anton Roman, Toma Caragiu, Dana Dimitriu, Anghel Dumbrăveanu, Ion Flora, Marin Sorescu, Rusalin Mureșanu, Titus Popovici, Alecu Ivan Ghilia, Corneliu Leu, Mihai Sin** și mulți alții. Sper să vină și vremea completării acestei prime încercări de restituire.

Îmbrățișarea pe care el o reușise în fața literaturii române contemporane era generoasă, altruistă, un ecou din felul de a fi al unui om îndrăgostit de scris și cei care scriau, dar și un ecou dintr-un fel de a fi al altor vremuri, acelea care, deși erau grele, supuse adeseori fricii și, oricum, cenzurii, puneau în centrul gândului respectul pentru intelectuali, pentru cultura profundă, pentru studiu și erudiție, pentru umanitate.

E mult spus? E poate, patetic ? Se poate.

Eu nu sunt decât intermediarul unei transmisii dintr-un timp către o altă arhivă. Una viitoare. Despre care nu am habar dacă va fi cunoscută, prețuită sau măcar răsfoită.

Să vedem ce va decide Inteligența Artificială.

O oră de iubire

Îndrăgostit de dragoste, adeseori chiar obsedat de ea, mutându-și cu destulă ușurință fascicoul atenției de la o femeie la alta, poetul a avut câteva iubiri mai statornice să zicem, chiar dacă statornicia nu se măsoară neapărat în ani. Nu voi evoca aici mărturisirile pe care mi le-a făcut, întâi ca prieten, apoi ca iubit și soț, ulterior ca amic de cursă lungă.

Acestea sunt, cum zic francezii, „*histoires sur l'oreiller*” sau englezii, mai puțin romantic, „*pillow talk*”, îmi rămân ca amintiri și le dau crezare mai degrabă când găsesc texte (cunoscute au ba) care le susțin.

Cred că am dobândit în acești aproape 40 de ani de când Tomozei a devenit amintire, un fel de obiectivitate, nu de răceală, ci pur și simplu distanța necesară, eu nefiind un om ranchiunos și nici bântuit de regrete. Asta, în "apărarea" mea și a faptului că tocmai eu îndrăznesc să mă ating de subiectul iubirilor lui!

Cred în continuare, așa cum îi spusese odată în față, că el este îndrăgostit de iubire, de ideea în sine, confundând de multe ori iubirea ba cu fascinația (cazul Irinel Liciu), ba cu supa hormonală (cazul colegei de redacție Rodica L.), iar

Familia Eugen Jebeleanu alături de tinerii proaspăt căsătoriți Gheorghe Tomozei și Elena Dragoș

O regăsim în fotografiile de la Școala de literatură pe Elena Dragoș, de obicei alături de Labiș, o fată tânără și veselă, aproape îmbrățișată de explozivul Laie.

Restituiri

uneori cu competiția masculină.

O frumoasă declarație din jurnal îi e dedicată soției nr. 3, actrița **Magda Popovici**, o blondă spectaculoasă la vremea aceea, grațioasă cu aer slav basarabeancă fiind, cea care s-a luptat cel mai îndelung cu metehnele omenești ale poetului, l-a susținut cu puterile ei și a coexistat cu mama acestuia, alături de care locuiau, între dumnealor fiind o relație tensionată, chiar rea.

Dacă scrisorelele, bilețelele date de Nichita Stănescu - adică scuze de bună purtare!, motivarea unor absențe și întârzieri, tot felul de *captatio benevolentiae* au pentru noi azi un anume haz, pentru nevasta de atunci trebuie că erau ecoul unor zile și nopți de așteptare și contrariere. Poate. Dacă nu era așa, de ce ar fi fost solicitate?

Un text necunoscut din așa-zisul lui jurnal nepublicat (aflat în arhiva *Muzeului Literaturii Române*, dat de mine postum, cu contract sub clauza de a fi publicat în doi ani, lucru care nu s-a petrecut, deci contractul a fost disprețuit și anulat de facto) se cheamă "2002" și e scris de el la București, în perioada 9-10 mai 1982.

El sună așa: "Am scris probabil 2002 bucăți liricale.

Don Juan ar fi "scris" 2002 femei. Cel puțin 2002, cu 2000 mai mult decât ar fi fost cuviincios. Raționament valabil pentru amândoi.

Am iubit (scris) femei cu forme... fine, libere și chiar... albe. Niciuna nu se chema oda în metro antic.

Și totuși am și eu (inocentul) pașii implacabili ai statuii comandorului.

În postumitate voi fi mai amabil cu biografia versurilor mele.

În anul 2002, să zicem".

E o confesie făcută sieși, dar ce conține ea?

Spășirea că s-a risipit în atâtea aventuri amoroase? Sau un mic orgoliu de bărbat apreciat de "sexul frumos", comparându-se cu un Don Juan?

Taina mediocră a vieții în comun îl ocupase câțiva ani, dar un sâmbure de melodramă, de durere provocată, chiar de masochism, o fierbere a sângelui aveau să distrugă orice stabilitate a instituției.

Tomozei devenise "membru definitiv" al Uniunii Scriitorilor, cum ne confirmă o hârtie oficială trimisă la 6.VI.1956 de la "sediul Uniunii Scriitorilor din Republica Populară Română cu adresa la București, B-dul ANA Ipătescu nr. 15/Administrația." E semnată de Secretarul Adjunct, anume Aurel Mihale, hârtie prin care "Tomozei Gh e rugat să treacă pe la "Serviciul Evidența membrilor-cadre, aducînd și 2 fotografii tip legitimație."

Gata, era scriitor cu acte în regulă.

Nu avem fotografii de la oficierea primei căsătorii, aceea cu Elena Dragoș, fostă colegă de clasă, dar avem fotografii cu ei doi în compania familiei Eugen Jebeleanu și pe aceea de "turiști" trimiși de Uniunea Scriitorilor în 1959 cu vaporul *Transilvania* într-o excursie pe Dunăre, și așa ajung ei la Budapesta, însoțiți de o familie mai mult decât "discutabilă" prin perspectiva privirii retroactive, aceea a lui A. Toma. O regăsim în fotografiile de școală pe Elena Dragoș, în general alături de Labiș, o fată tânără și veselă, aproape îmbrățișată de explozivul Laie.

Veri petrecute la casa de la Bălcești (tot a "culturnicilor", în epocă) și o viață de **tineri proletari-culturali**, ca să zic așa.

După aproape de 35 de ani, Tomozei făcea în continuare tot posibilul să îi creeze posibilități de a câștiga un ban în plus fostei prime soții (remușcare? compasiune?), incluzând-o în fel de fel de publicații tip almanah, evident cu versuri patriotarde, adeseori jenante și fără nici o valoare literară. Aceasta, recăsătorită cu jurnalistul Bumbac de la Agerpres, născuse doi gemeni și fusese atinsă de o tragedie cumplită: soțul și un băiat îi fuseseră uciși pe o trecere de pietoni în apropiere de marele magazin bucureștean *Unirea*.

Gheorghe Tomozei și actrița Liliana Tomescu ieșind de la oficiul de stare civilă, proaspăt căsătoriți.

Gheorghe Tomozei alături de prietenii actori (Mitică Popescu, Tatiana Iekel, Leopoldina Bălanuța) în timpul căsătoriei cu actrița Magda Popovici (și ea, în fotografie).

Restituiri

Elena Bumbac, fostă Dragoș, fostă Tomozei, era o făptură lovită de tragedii, bănuiesc că finalul traiului lor comun fusese suficient de dur.

Am vorbit, ulterior, de multe ori cu ea, era redactor, un post călduț și modest la revistele pionierești de la "Casa Scânteii" și a rămas în aceste alcătuiți fără surpriză, partinice, în general penibile fără ca să fie vreodată atrasă de altceva.

Fusese victima *Don Juanului* care cucerea inimi și pe urmă călca liniștit pe ele. Și asta se pare că i-a ajuns.

Odată cu venirea anilor șazeci, lumea se schimbă încet-încet, anumite constrângeri staliniste erau pe rând abandonate, lui începea să îi meargă "mai bine", redactor fiind prin diverse redacții de reviste literare și, mai ales, colaborator frenetic la altele.

A fost perioada intrării în lumea veselă și animată a filmului, a cinematografilei, angajat fiind la revista *Cinema* (1963-1965), autor a zeci de reportaje, cronici și interviuri. Este perioada inclusă în volumul postum "**Tomozei iubea filmul**" (încă inedit), perioadă care culminează cu căsătoria cu actrița **Liliana Tomescu**, cea care era deja o stea a teatrului și filmului, căsătorie înregistrată la 28 iunie 1965 la Sfatul Popular din Raionul 30 Decembrie".

Pe hârtie ea avea să reziste destui ani, până când divorțul lor devine definitiv la 12 ianuarie 1973.

În realitate, perioada matrimonială durează mult mai puțin și chiar că nu mai are rost să scotocim, căci adevărul nu îl vom ști niciodată. Textul implacabil al hârtiei judecătorești invocă faptul că "*de la începutul anului 1967 de când s-a mutat în orașul Pitești pentru a înființa revista Argeș, s-au despărțit completamente în fapt, fiecare formându-și un alt cămin și având relații personale distincte.*"

Asta spune decizia de divorț, cu un "complemente" foarte amuzant, avocatul era nimeni altul decât autorul Adrian Beldeanu (fost coleg al poetului la Școala de literatură "Mihai Eminescu"), deci cât a durat mariajul: un an jumătate?

Cam greu de crezut, dat fiind faptul că tocmai acea perioadă din viața lui Tomozei e ocupată de iubirea totală, adulterină, disperată, ocupatoare pentru **balerina Irinel Liciu**, care era atunci soția lui Ștefan Augustin Doinaș. Episoade din viața personală a Liliane Tomescu nu ne privesc, cert e însă faptul că proaspătul însurat era îndrăgostit până peste cap, iremediabil, de soția altuia.

Scrisorile aceste balerine de excepție, trimise de ea iubitelui ei de la Bruxelles unde primise o bursă de balet cu Maurice Bejart, Tomozei le-a dactilografiat pe toate, le-a păstrat cu sfințenie și eu le-am încredințat după 50 de ani de la momentul idilei, unui tânăr intelectual pasionat care a scos o carte în care sunt incluse, împreună cu o frumoasă prefață explicativă și de interpretare, și de notele mele explicative (**Laleaua Albă**, de Ionuț Vulpescu, editura Litera, 2024.)

Idila (de altfel, cunoscută în mediul scriitoricesc, dar care devenise nu doar subiect de bârfă, dar și temei al despărțirii opiniilor, unii îi admirau, alții îi condamnau, mitul iubirii Doinaș-Liciu fiind cel care avea să câștige teren, definitiv) avea să se termine după ce temporara Irinel Liciu se mutase la locuința lui Tomozei din cartierul Floreasca, dar după moartea mamei balerinei, situație care o zguduise și, cumva, o făcuse să-i vină "mințile la cap", se întorsese la Doinaș.

Poate tocmai pentru că fusese o legătură vinovată și periculoasă, Tomozei a păstrat-o în suflet toată viața, desigur,

cu ura și ranchiuna cu care își încondeia fostele iubite, dar și cu amintirile neîndurătoare ale mamei lui Tomozei, Franța, cea care detestase această legătură. O legătură care, după ea, îi înstrăinase fiul, îl transformase în rău, îl rănise și îi adusese numai bebele în lumea literară.

Dar ce legătură, ce vârtej de sentimente, de emoții, de întâlniri și suferințe, de nopți nedormite și de speranțe.

Fiecare tresărare de pleoape a celei care era evident ruptă între o căsnicie cu datorie morală și o iubire pătimașă, e captată de radarul de fluture al poetului.

Imprudentul liric nu se lasă intimidat și publică întâi în ziar, apoi, culmea rezistenței, în volum mai mult, își deschide volumul cu un apel pasămite disperat cum că diva ar vrea să renunțe la dans.

Recitind măcar pe sărite scrisorile ei, ar trebui să recunoaștem că orice bărbat și-ar pierde cumpătul, în fața năvalei de sentimente, a pasiunii unei femei recunoscută ca fiind de felul ei discretă, mai degrabă reticentă.

„Te iubesc! Te iubesc! Mi-e rău, dar mi s-a luat o piatră de pe inimă. Dacă este iubire cu adevărat, vei trece peste mizeriile ce mi-au fost hărăzite. Durerea poate să facă uneori iubirea și mai mare. Eu sper. Nu este acesta un ideal de a exista, știu, dar altfel probabil nu putem trăi. Te iubesc, scumpul meu! Te sărut de miliarde de ori. Noapte bună, Irinel. P.S.: Spovedania m-a ușurat puțin.”

Odată plecată la Bruxelles, trăindu-și zilele într-un hotel obscur cu nume cosmopolit (de ale cărui proaste condiții se plânge în scrisori), îi trimite amantului ei adorat, scrisori scrise cu disperarea depărtării.

E greu să stabilim acum "adevărul cronologiei", avem numai scrisorile ei trimise prin diverși, mai ales diverse colege, deci nu prin poștă, către Gheorghe Tomozei care era la București. Dacă era singură sau nu când scria aceste scrisori, scrijelite cu creion chimic, nu putem ști.

„Tu, tu, De cinci zile agonizez. Seara, când ajung la hotel frântă de oboseala colindatului haihui pe străzi, deschid radioul. Dacă ai ști cum îl ating... Mi-e greu... Concretețea lui și lipsa ta... Totdeauna am fost în trei. Îmi face un imens bine că îl am cu mine, dar îmi face și mai concretă lipsa ta. Până acum nu am început lucrul, deoarece ne-au trimis prea devreme. Toți sunt în concediu și totul este sub semnul întrebării. Nu se știe cu precizie ce se vom face. Deocamdată ne vom antrena și când vom lua legătura cu maestrul, vom vedea. Ți-am vorbit totuși despre lucrurile acestea, pentru că această Reli nu știe exact când va ajunge în țară. În orice caz, nu crede că ajunge la data pe care o știam. Probabil scrisoarea mea ajunge înaintea ei. Până acum nu am văzut-o la față din motive de obligații familiare. Weekend etc. sper că nu se va opune să-mi scrii la ea. Pentru ca să poți să-mi scrii mai repede, pune-l pe Doru când vorbește cu ea s-o întrebe dacă este de acord. Eu voi vorbi oricum cu ea, dar necunoscând răspunsul ei nu pot să-ți spun să-mi scrii acolo. Mi-e frică să nu aibă o familie încuiată. Nu am apucat decât să vorbesc o dată cu ea la telefon și nu știu nimic. Până ar ajunge o nouă scrisoare de la mine cu răspunsul ei ar dura prea mult, așa că te rog caută să aflu mai repede ce ai de făcut prin Doru. Doresc enorm să-mi scrii. Mi-e urât. Ar fi grozav dacă ai putea să aranjezi cu ea să îmi telefonezi din când în când la ea, trimitându-mi aviz în prealabil tot acolo. Nu știu, dar pare să fi luat ceva din prețiozitatea și scorțoșenia familiei burgheze din care face parte. Așa mi s-a părut la telefon.

Restituiri

Poate greșesc. Lui Adriana i-am scris o scrisoare deoarece nu am bani de telegramă și telefon. Până acum nu am primit nici un răspuns.” (Bruxelles, 1967)

Ce a mai rămas, după?...

La Gheorghe Tomozei, după consumarea relației cu Irinel Liciu, adică doi ani paradoxali de tulburare, chin, emoții, gelozii, inspirație, destăinuire și ascunzișuri, iubire pătimașă sau corespondență accidentată, a rămas un fel de arsură a sufletului, dacă ar fi să îmi amintesc vorbele mamei sale, Franța Stăncescu, care era de părere că evenimentul, momentul, i-ar fi distrus „casa, căsnicia, chiar cariera”.

Desigur, exagerările unei mame care și-a adorat fiul, până în ultima clipă a vieții lui, când el și-a dat sufletul tot în brațele ei (31 martie 1997). Până târziu, chiar și după moartea lui, ea evoca „tragedia” acelei iubiri nefericite, menită să învrăjbească spiritele și să ascute dușmăniile. Pentru Cititor a rămas, de pildă, **Legenda îndrăgostiților**, în care poetul spune: *Să n-avem memorie pentru urât,/ Ori ceea ce trebuie uitat nici să nu se întâmple,/ Să gândim pentru sângele soldatului de abanos /Și al reginei de fildeș, /cu un sărut, înainte...* (din **Patruzeci și șase poezii de dragoste**, Editura Tineretului, dat la cules la 26.06.1967, bun de tipar la 29.09.1967, tiraj 2 140 exp.)

Cartea de poezii de dragoste, care n-are în ea nici o vorbă de angajare politică sau de sincronizare cu preceptele ideologiei momentului, a fost distinsă cu premiul Uniunii Tineretului Comunist !

Asta, ca fapt divers. Ca ironie a sortii! Era cartea adulterului perfect în lumea normelor etice socialiste constrângătoare. Este confesiunea unor iubiri clandestine, ca să le numim așa, ținând cont de îngustimea viziunii moraliste a epocii.

Merită să zâmbim. Elemente, aluzii, ceva din codul lor secret, din ascunzișurile iubirii lor, admirată de unii, blamată de alții, toate acestea apar mereu în versuri și aveau să apară încă multă vreme în cele scrise de Tomozei.

La puțin timp după destrămarea relației cu Irinel, reîntoarșă în mediul conjugal, adică lângă Ștefan Augustin

Doinaș, după moartea mamei ei care a zguduit-o, și poate a trezit-o, Gheorghe Tomozei găsește puterea să facă ordine în viața lui (de care nu încetează să se plângă, ca fiind sfârșimată). Deci divorțează oficial de actrița **Liliana Tomescu** și se căsătorește cu actrița **Magda Popovici**. Căsătoria oficiată avându-i ca martori printre alții pe Fănuș Neagu și soția lui, Stela Neagu, la 3 aprilie 1973. După destrămarea relației, notația de jurnal ne înfățișează tot un Tomozei însingurat și chiar depresiv.

Din Jurnal: 9 spre 10 mai 82: cu Voronca. Iar...

Suprema mea slăbiciune: uritul. Am ajuns la al treilea somnifer și sînt la fel de idiot de "lîmpede".

O carte? O mină în raft și dau de un Voronca stacojiu. Nu-l iubesc, nu l-am iubit. Dar parcă acum îmi spune ceva Mașinăriile lui de fabricat floricele de porumb imagistice se dereglau adesea și devenea solemn, edictual, credibil.

Îmi amintesc de sfîrșitul lui.

Îmi amintesc de sfîrșitul meu?

Fila de jurnal (dezesperată!) din mai 1982, face aluzie la sinuciderea lui Voronca (repet, mă repet, scriem - unii din noi- în jurnal când e greu, când suntem nefericiți. Poate nu toți facem asta, dar cu siguranță, poetul asta făcea).

Așadar, parcurgând filele reale de jurnal (nu cele false, nu cele contrafăcute, nu cele destinate inserării prin cărți), file cu destăinuirii făcute sieși, mărturisiri, răbufniri, dureri, găsesc această apropiere întâmplătoare de Voronca o nouă perspectivă tragică a propriului sfârșit. **Ilie Voronca** (numele său era **Eduard Marcus**, poet evreu originar din Brăila, cu destin literar în Franța după ce a părăsit România în 1933) se sinucide la 43 de ani într-o zi de primăvară a anului 1946, așadar după război, din dragoste, mai exact din culpabilitatea de a-și fi înșelat iubita într-un mod fără echivoc, lăsându-se în voia unei pasiuni vinovate care s-a dovedit înșelătoare.

Căsătoria lui Tomozei (hai să îi zicem căsătoria numărul 3) avea să fie desfăcută definitiv la 9 iulie 1982, cum atestă hârtiile judecătorești, nu avem cum să știm cât a durat în realitate, toată tevatura cu divorțul dura foarte mult în acea perioadă, cu atât mai mult cu cât divorțul a fost însoțit de sumedenie de înțelegeri scrise referitoare la împărțirea banilor și de câte mai avea omul prin casă. Din toate aceste declarații păstrate cu grijă de poet de parcă ar fi fost niște poeme avangardiste, putem să ne dăm seama câtă inimă rea își făcuseră cei doi.

Poetul rămâne în apartamentul cu chirie din strada Clucer Udricani nr 24 etaj 2 apartament 6, iar noi găsim resturi de păreri de rău greu de decriptat din poeme și declarațiile scrise ba de mîna unuia, ba a celuilalt, cu lista obiectelor și prețul estimativ: mobile (*Stejarul*, *Bonanza*, dormitorul alb de la soții Piersic), bibliotecă, banchetă, dulapuri, fotolii, birouri, lustre, perdele, veselă, tacâmuri, frigider, bibelouri, discuri, casete, vase, televizoare etc. etc., un pomelnic dezarmant de trist, avocat era poetul săptămânist Adrian Beldeanu. Divorțat, așadar, din finalul anului 1982, Tomozei avea să se recăsătorească în 1985 cu Cleopatra Lorințiu, adică eu.

(*va urma*)

Cleopatra LORINȚIU

Gheorghe Tomozei la aniversarea vârstei de 50 de ani alături de Cleopatra Tomozei (Lorințiu), 29 aprilie 1986.

Universul visceral al singurătății și al luminii

Maria Nicolai se impune în peisajul poeziei române contemporane ca o voce densă, vizionară și reflexivă. Cu un traseu literar consolidat încă de la debutul din 1998 în Revista „Ecran Magazin”, autoarea își continuă parcursul liric prin volume precum *Inox* (2000), *Femei în leasing* (2014) și *Postări pe cord deschis* (2022), ajungând la maturitatea expresivă a volumului *Oase flămânde*, care a câștigat de curând Marele Premiu la Festivalul Internațional de Creație Literară *Titel Constantinescu*. Poemele din acest ultim volum se înscriu în tradiția postmodernă și experimentală a liricii românești, dar reușesc să creeze o identitate originală, caracterizată printr-o imersiune totală în imagini vizuale și senzoriale. Maria Nicolai nu se mulțumește să scrie poezie. Ea construiește, cu o minuțiozitate aproape ritualică, o arhitectură a sensibilității, unde fiecare poem devine o celulă a unui organism artistic complex.

Titlul volumului *Oase flămânde* condensează metaforic întreaga poezie a Mariei Nicolai. Oasele trimit la ceea ce rămâne după trecere, la structura fragilă și durabilă a ființei, în timp ce atributul flămânde introduce un paradox: chiar și golul, chiar și scheletul caută hrană, sens, iubire. Este o imagine viscerală și neliniștitoare, care transformă lipsa într-un motor al dorinței. Astfel, titlul devine nu doar un semn al corporalității poetice, ci și o cheie de lectură a volumului, unde tensiunea dintre materie și spirit, între absență și căutare, definește universul liric al autoarei.

Tematica volumului gravitează în jurul vieții interioare, iubirii, singurătății și relației dintre corp, timp și natură. Autoarea construiește un univers halucinant în care trupul și sufletul se contopesc cu mediul înconjurător, iar obiectele sau fenomenele naturale devin vehicule ale emoțiilor: zăpada devine „pârtie albă a inimii”, iar copacii se transformă în „insectar” al memoriei și al durerii. Versurile sunt adesea vizuale, aproape sculpturale, așezând cititorul în mijlocul unui tablou fragmentar, în care fiecare element poartă o semnificație subtilă și densă.

Structurat aparent fragmentar, volumul explorează teme recurente precum timpul, iubirea, singurătatea, trupul și spiritul, dar și tensionarea cotidianului cu transcendentul. Poemele, de la *Armistițiul*: „*Poemul mireasă se ridică din tranșee/ ca respirația soldaților*”, cu imaginea lor de tranșee și dezertări, până la *Oastea de verde*: „*Oastea de verde înaintază/în tabăra celor odihniți./ lăsându-i luminii de piatră/ scutul mântuirii*” sau *Lumină medulară*: „*Răsfoiam întunericul/ și lumina ne năpârlea pe piele/ când din răsufări/ ne creșteau bibliotecii/ în care stăteam/ și citeam/ până ce răsăritul/ încrețea ferestrele/ și chipul tău era/ cea mai frumoasă/ pagină de gardă*”, arată o capacitate remarcabilă de a combina concretul și abstractul, materialul și metafora, violența lumii și fragilitatea emoțională. Stilul Mariei Nicolai este caracterizat de un vers liber, fragmentar și nelinier, care dezvoltă o poetică a vizualului și a tactilului. Metaforele sunt adesea inovative și surprinzătoare, creând efecte halucinante, iar ritmul poetic pendulează între repetiție și discontinuitate, sugerând simultaneitatea trăirilor interioare. Jocurile de cuvinte, aliterațiile și combinațiile neobișnuite între imagini concrete și abstracte dau volumului un dinamism cinematografic și o muzicalitate proprie. De asemenea, stilul Mariei Nicolai este uneori asimetric, cu o predilecție pentru versul liber, pentru pauze vizuale și spațiere care amplifică efectul meditativ sau halucinatoriu. Poezia sa jonglează între luciditate și delir, între observație precisă și imaginație luxuriantă. În *Lumină medulară*, de exemplu, lectura se transformă într-un ritual de inițiere în labirintul simțurilor și al cunoașterii, în care poezia însăși devine suport și metodă de înțelegere a lumii. Nu în ultimul rând, stilul Mariei Nicolai jonglează între luciditate și delir, între observație concretă și

imaginație luxuriantă, între corporal și transcendent. Pauzele, spațiile și imagistica fragmentară construiesc un ritm hipnotic, halucinatoriu, ce transformă lectura într-un ritual de percepție și introspecție. Poemele devin astfel locuri de supraviețuire a identității, medii de experimentare a timpului și emoției. Astfel, cititorul este invitat să navigheze prin straturi de emoții, senzații și metafore care sfidează realitatea.

La nivel formal, poemele se joacă cu spațiul paginii, cu ruptura frazei și cu dislocarea ritmului, invitând cititorul să participe activ la „construcția” sensului. Această strategie fragmentară și vizuală conferă cărții o muzicalitate internă, aproape tactilă, care rezonază cu ideea de „poem ca experiență corporală”, mai degrabă decât ca simplă reprezentare lingvistică.

Maria Nicolai se înscrie aici în linia poeziei neomoderniste și experimentale, dar păstrează o identitate proprie. Imaginea trupului devine adesea teritoriu al explorării: de la epitalamuri și ritmuri interioare până la detalii anatomice simbolice, cum se întâmplă în *Șira spinării are iederă de nervi*. Trupul este mediu de percepție, suport al emoției, dar și al memoriei și al timpului care devine vizibil, aproape palpabil: „*Șira spinării are iederă de nervi,/ aerul trece din luminii în rărunchi./ Inventariez păduri de artere,/ coroane de țesut vegetal*”.

Un alt aspect definitoriu al volumului este prezența elementelor de natură și corporalitate, deseori combinate cu reflexii istorice sau mitologice: zăpada care „sparge semințe de îngeri”, roata lui Ixion care „macină lumina” sau fântâna din Axion, care devine simbol al izbăvirii. Natura nu e decor, ci partener activ al experienței poetice, un spațiu de inițiere, de mărturisire și de dialog între om și univers.

Volumul beneficiază de o coerență interioară prin repetiția motivelor precum lumina, întunericul, trupul, zăpada, privirea, care conferă o unitate tematică de ansamblu. Totodată, Maria Nicolai explorează constant legătura dintre poezie și viață, între cuvânt și experiență, între scris și percepție. Poemele devin medii de supraviețuire și de experimentare a ființei, a identității și a timpului.

Poezia Mariei Nicolai are o energie halucinantă: ea învluie ființa cititorului într-un univers în care trupul devine hartă, iar timpul, materie flexibilă. Versurile respiră organic ca un ritm cardiac și creează o tensiune între corporal și metafizic, între prezență și absență. Titlurile poeziilor precum *Armistițiul*, *Oase flămânde*, *Seiful cu umbre* sau *Război de țesut distanță* sugerează o intensitate dramatică, dar și o poetică a suspansului și a așteptării.

În multe poezii, Maria Nicolai folosește corpul ca punct de plecare pentru explorarea memoriei și a timpului. Trupul se deconstruiește și se reconstruiește în imagini neașteptate, uneori aproape anatomice, alături simbolice, generând o tensiune între durere și revelație. Această manieră amintește de o poezie care nu se teme să traverseze limitele experienței umane, cum se întâmplă în versurile Virginiei Woolf sau ale lui Sylvia Plath, unde corporalitatea devine terenul central al introspecției.

Comparativ, se pot observa ecouri ale marilor poeți români: Nichita Stănescu în densitatea metaforică și căutarea esenței lucrurilor; Ana Blandiana în lirismul reflexiv și tensionat, raportat la timp și sine; Marin Sorescu în ironia subtilă și în jocul cu limbajul cotidian. În același timp, Maria Nicolai dialoghează cu vocea contemporană a poeziei experimentale, dezvoltând o poetică vizuală și viscerală ce aduce aminte de fragmente din creația Ioanei Nicolaie.

Volumul *Oase flămânde* propune o experiență de lectură intensă, în care vizualul, tactilul și emoționalul se întâlnesc, iar

cititorul este invitat la introspecție, contemplare și descoperire. Poemele autoarei nu doar descriu stări și emoții, ci le transformă în obiecte și spații, în imagini ce pulsează și respiră. Această dimensiune conferă volumului o coerență internă și o forță vizionară rar întâlnită în poezia contemporană. *Oase flămânde* nu este o lectură ușoară, însă răsplata este o imersiune într-un univers poetic singular, unde emoția, imaginea și ideea se contopesc într-o experiență intensă și transformatoare. Unele poeme fac aluzii subtile la religie, mitologie sau literatură clasică, ceea ce poate fi dificil de decodat fără un bagaj cultural adecvat. Stilul visceral și experimental atrage cititorii care iubesc poezia contemporană și fragmentară, dar poate fi inaccesibil pentru publicul larg sau pentru cei care caută lirism tradițional. Este o carte care nu se citește ușor, dar se trăiește, se descoperă strat după strat și rămâne în minte ca un reper.

O poveste cotidiană, iubirea

Poezia actuală a asimilat *optzecismul* și perioada *nouăzeci*, chiar și pe cea *două mii*. Are în bagajul său zestrea acumulată, dar își caută altă cale. Din dezlănțuirea curentelor literare, a școlilor de diferite structuri, se manifestă o presiune puternică asupra poetului de azi. Liber să aleagă din toate are și varianta căutărilor inedite a propriului drum literar.

Schimbările vremilor apasă existențial ca o interpretare în forță, apasă pe clapele realului cu o mână invizibilă, dar prezentă.

În această atmosferă a apărut volumul *Așa să nu iubiți* al poetei Mihaela Roxana Boboc la editura Cartea Românească Educațional, 2024.

Un jurnal literar al vieții cotidiene citadine care adnotează poetic experiențe bulversante, unele, normale pentru un om, inedit spuse din punctul de vedere auctorial. O poezie citadină, o călătorie emoțională printre anotimpuri, de la o zi la alta, de la un om la altul, de la o vârstă la alta.

Un jurnal pentru că volumul începe cronologic cu revelațiile unei mame. Revelațiile zguduie, pentru a așeza mai bine locul omului în viață și sentimentele în viața sa. Mărturisirea este curaj și asumare.

Prima poezie se numește *Azi* și începe incitant: *m-am trezit goală, dar nu de nuditate este vorba pentru că: visele fugiseră într-un loc călduț/ pisicile se întindeau leneșe pe calorifer/ am deschis lumina în baie/ am verificat respirația copiilor/ nu m-am privit în oglindă/... / verific din nou respirația copiilor/ modul cum urcă și coboară pilota ca un balon care refuză/ să zboare/ mi-aduc aminte că mâncarea a rămas pe masă/ întind untul pe pâine/ mănânc în picioare pregătită de orice/ ascult din nou respirația Taniei/ pisica e încă acolo amestecată cu părul ei/ cu frica mea de smoală/ creionul dermatograf e rezistent la apă/ altfel m-aș prăbuși în mine.*

Suferința, grija, ascute simțurile. În această luptă de a păstra prezența cât mai vie, sensurile se pot estompa. Revelația scoate în evidență ceea ce suntem pe cale să pierdem prin rutină. Îmbracă sensurile cu o lumină nouă.

Jurnalul urmează cu *Ieri, Mâine, Și mai departe...*

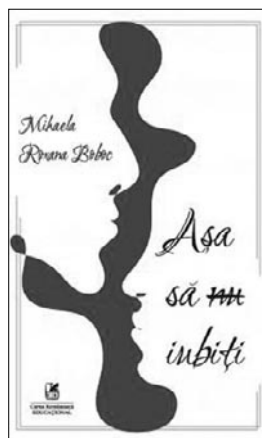
Fiecare dintre noi avem propria viață, mai mult sau mai puțin colorată cu tușe literare. Poeta valorifică culorile, nuanțele proprii și în felul acesta aduce un plus de valoare cuvântului prin energia sa poetică. Sensibilitate, tandrețe, revoltă, iertare, împăcare cu sine și cu amintirile. Poezia este o terapeutică? Prin felul cum pune problemele, poate, de rezolvat nu le rezolvă, le pune într-o abordare tonifiantă.

Cartea este un dicționar al iubirii în multiplele sale ipostaze: iubirea de mamă (*Spitalul cu voci de copii, Ordinea lucrurilor, Sarcina, 3 octombrie, tu, Zâmbetul Larisei,*

Cu toate acestea, Maria Nicolai reușește să aducă în contemporaneitate o poezie care nu se teme de experiment, dar rămâne profund umană, explorând limitele și frumusețea ființei printr-un limbaj de o claritate brutală și o lirică vizuală remarcabilă.

Oase flămânde este o lume poetică proprie, densă și viscerală, un univers în care Maria Nicolai reușește să contopească singurătatea cu lumina, corpul cu natura și emoția cu imaginația. Volumul confirmă statutul autoarei ca una dintre vocile esențiale ale poeziei românești actuale, capabilă să transforme cuvântul într-o experiență totală, sensibilă și vizionară.

Maria DOBRESU

Dimineața (tablou de familie), Dragostea nu are casă, Ultimul vers); maturitate emoțională (*Noaptea dintre ani, Steagul alb, Alte cuie*) intensitate în iubire: *am scris cel mai lung poem de dragoste/ despre cea mai scurtă poveste (Un răvaș)*; iubirea într-o ipostază ludică, dar potențial dureroasă: *cineva mă iubește/ poate chiar tu/ deși nu ți-am scris niciun poem (Julie); O gură de vin; apatie (Moarte lentă)*; paleta multicoloră a iubirii: *Tu erai al meu, Poemul nimănui*. Poemul care dă titlul cărții se fardează cu nebuloasă, tristețe și misterul rămâne al celui care simte, suferă, dar nu spune tot, salvează ce vrea și când vrea: *gura ta mă devoră fără a mă avea/... măștile au obosit la umbră pe sezlonguri/ gura ta se împletește absent/ peste săruturile interzise/... doare până la os/ zâmbetul lui în părul meu/și umerii goi/ primind stelele în piept/ una câte una. (Așa să nu iubiți)*

Intimitate dezinhbată: *stau în poziție fetus îmbrăcată într-un furou negru/și înșir-deșir marginile acestui poem (***, pag. 86)*

Sentimentul religios este prezent și franc: *Primește euharistia, Iese sânge și apă, Duminica (merg pe calea eroilor/ rochia îmi foșnește a zbor de fluturi/intru în biserică/ las la intrare femeia/.../ închid ochii să nu destram rugăciunea), Golgota; Ghilotina.*

Reflexiv, meditativ, cu precizie chirurgicală, în disecat emoții și nuanțe, volumul este confirmat de către criticul Liviu Antonesei pe coperta patru: (...) *Poezia nu-și afirmă originalitatea prin răspunsul la întrebarea „ce”-ce folosește-, ci prin răspunsul la „cum”. Acest cum îi oferă originalitatea”.*

Teo CABEL

Cornel Simion GALBEN - 70

Pagini de jurnal pandemic

101. Scenariul nopții s-a repetat, așa că am dus la capăt lectura propriului volum și pe la 9 m-am întâlnit cu poetul Alexandru Dumitru, apoi am pornit spre Ansamblul „Busuiocul”, unde am rezolvat problemele curente. La întoarcerea spre casă m-am oprit la Biblioteca Județeană, preluând de la doamna Liliana Cioroianu ediția definitivă a volumului *Gresia albastră*, pe care Viorel Savin mi-l lăsase la începutul săptămânii. După-amiaza s-a scurs rapid, cu noi consemnări despre Mardare Mateescu, Vasile Alecsandri, Ion Barbu, Jean Bart, Gheorghe Bărgăuanu, Mihail Chirnoagă, Doru Davidovici, Grigore H. Grandea, Radu R. Rosetti, Nicolae Tăutu și Constantin Mardare.

102. Slavă Domnului! Am atins deja prima sută de zile din anul 71 al involburatei și efemerei mele existențe. Astă-noapte am dormit un pic mai bine și dacă nu eram deturnat de întâlnirea cu domnul Grigore Codrescu, poate mă apucam, în sfârșit, de cronica la cartea lui Ion Fercu. Mă declar totuși mulțumit că am eliminat greșelile depistate la corectura jurnalului și că am adăugat în fișiere date și referințe despre Cătălin Pilipăuțeanu, Panait Botez, Constanța Caităr Ghioldum, Ion Moraru-Cașin, Maria Axinte-Buciumi, Dorel Raape, Nelly Ursac și Roberta Sondra Pilipăuțeanu, cei doi poeți din urmă fiind nume noi pentru mine.

103. Ultima zi de lucru din această săptămână a venit după trei reprize de somn, suficiente însă pentru a fi în stare să scriu cuvântul introductiv la jurnalul 70. *Pas cu pas* (București, Editura Amurg sentimental, 2021, 216 pagini), care mai așteaptă acum doar descrierea CIP și tiparul. Trecând iarăși prin pagini, am constatat că n-a fost chiar atât de rău 2020, inclusiv la capitolul lectură, unde am înregistrat 5074 de pagini citite integral (15 volume) și alte 33442 consultate (556 publicații). În această sâmbătă mi-am făcut, de asemenea, o listă cu aniversările lunilor mai-iunie, alegând din multele dibuite doar 17 nume despre care ar merita să scriu și am adăugat noi referințe și informații în fișele lui Horia Gane, Mihai Botez, Cleopatra Tăutu, N. Stroe, Calistrat Costin, Ion Fercu, Doru Ciucescu, George Enescu, Laura Vampa, Ioan I. Tăutu și Doru Kalmuski.

104. O duminică deloc liniștită, chiar dacă după Sfânta Liturghie am dormit nu mai puțin de 4 ore. Mă trezisem însă la ora 2 și până să merg la slujbă am avut timp suficient să mai recuperez din cele duhovnicești. Cum am înțeles în ultimul ceas că nu e bine să citești altfel de literatură în zi de sărbătoare, am purces pe urmele gânditorilor ortodoxiei, înfruptându-mă din învățăturile Sfântului Antonie cel Mare, din care am reținut câteva de mare folos: *Liber și fericit este numai sufletul fără prihană și izbăvit de cele vremelnice. (...) Cei ce se amăgesc cu nădejdiile lumești și cunosc până în amănunt ce trebuie să facă pentru viața duhovnicească, dar nu fac, se aseamănă cu cei ce împrumută doctoriile și uneltele medicinei, însă nu știu și nici nu au grijă să facă întrebuintare de ele. De aceea să nu învinuim niciodată pricina dintâi sau pe altcineva pentru păcatele noastre, ci pe noi înșine, căci dacă sufletul vrea să fie trândav, nu poate fi nebiruit. (...) Moartea, de-o va avea omul în minte, nemurire este; iar neavând-o în minte, moarte îi este. Dar nu de moarte trebuie să ne temem, ci de pierderea sufletului, care este necunoștința de Dumnezeu. Aceasta este primejdioasă sufletului. Mă încadrez perfect și vai de sufletul meu la marea judecată!*

105. Un început bun de săptămână, cum rare au fost în ultima vreme. Dormind mai bine de 3 ore, după programul dimineții am trecut direct la elaborarea paginii de cultură pentru *Bacău Press*, pe care am izbutit să o duc la capăt și să primit

formatul pdf la redacție. Am scris apoi cererea de recalculare a pensiei, pe care am trimis-o la Casa de Pensii din Bacău, am făcut curățenie prin căsuțele de mail și, spre seară, am adăugat noi informații și date la fișierele Mioarei Băluță și Antei Raluca Buzinschi. Tot azi am încercat să discut cu domnul Corneliu Antoniu, dar am fost șocat să descopăr că e într-o stare critică și nu am cu cine să mă înțeleg. M-a sunat apoi doamna Brândușa și mi-a spus că se așteaptă la ce e mai rău (*Către asta ne îndreptăm!*), asigurându-mă că va încerca să ducă Fundația și revista *Antares* mai departe. I-am sugerat să aducă un preot, însă o făcuse deja și dacă se întâmplă să treacă la Domnul, măcar este spovedit și împărtășit.

106. Încă o zi irosită în parte, deși n-aș putea afirma că am stat degeaba. Ba, încercând să întregesc dosarul de primire în Uniunea Scriitorilor a doamnei Mariana Velisar-Codrescu, am foiletat nu mai puțin de 42 de numere ale revistelor *Vatra veche* și *Caligraf*, găsind pe lângă recenziile mele și alte referiri la Mihaela Aionesei, Șerban Codrin, Viorel Savin, Irene Postolache, Ana Podaru, Dumitru Ichim, Tatiana Tapalagă și Vasile Alecsandri. Și, cum se întâmplă adesea, în loc să-I mulțumesc Domnului că am rezolvat problema, am trecut la aflarea autorilor și a titlurilor cărților celor ce s-au ocupat de viața și opera Bardului, întregind la 40 o listă în care aveam deja alte 13 volume. Un alt proiect la orizont și tare mă tem că se va lungi pe ani buni, deși n-am nicio certitudine că Dumnezeu îmi va dărui suficiente zile. Pe cea de azi am încheiat-o adăugând câteva cronici în sumarul volumului *Cronicarii despre mine*, apoi făcând schimb de mesaje cu poezii Cristina Iscriu și Alexandru Cazacu.

107. Iar am început strâmb ziua! Căutând acul în carul cu fân, am foiletat alte reviste și fișiere, dând la coș exact 85 de „elemente”, ce-mi ocupau 283 MB din spațiul disponibil. Multe erau dubluri inutile, însă am găsit și câteva de care chiar aveam nevoie. Cert e că e deja trecut de 10 și încă nu m-am apucat de cronica la volumul lui Ion Fercu. E posibil nici să n-o fac, întrucât acum câteva minute m-a sunat doamna Cristina Ștefan și m-a invitat la o emisiune televizată dedicată lui Calistrat Costin. N-am putut-o refuza, așa că acum trebuie să fac niște... săpături vizavi de relația mea cu dispărutul. La ora 14 am pornit spre Colegiul Național „Vasile Alecsandri” și apoi spre sediul Euro TV, unde s-a înregistrat momentul comemorativ. Au participat, alături de moderatorul Andrei Ionuț Dârlea, Dumitru Brăneanu, Petre Isachi, Grigore Codrescu, Cristina Ștefan și subsemnatul. Cum mi-a venit rândul la urmă, șirul elogiilor se cam epuizase, astfel că am vorbit despre gazetarul, traducătorul și dramaturgul pentru copii, preocupări trecute cu vederea de ceilalți.

108. Am început lucrul la 5 și de data aceasta am reușit să pun punct și celui de-al cincilea volum de *lecturi aleatorii*, scriind

cronica la volumul lui Ion Fercu și scăpând astfel de încă o nedorită restanță. Tot azi am avut surpriza să primesc de la scriitorul Ghiță Nazare noul său volum și să constat că în sumar au fost incluse și cronicile la două dintre volumele mele (*Lecturi aleatorii III, Sunt un fiu risipitor.*). Spre seară m-am întâlnit cu Radu Ciobanu și Ozana Kalmuski, cărora le-am dus exemplare din *Cadranul cultural*, cu muziciana având și un schimb de mesaje după ce Cristina Ștefan postase în spațiul virtual o listă cu personalități băcăuane, în care Doru figura ca... „rozator”. Cine o alcătuisese „mâncase” p-ul de la începutul cuvântului și a ieșit ce s-a văzut. I-am semnalat și scriitoarei eroarea, trimițându-i sumarul volumului *PB8*, despre care făcuse vorbire, numai că înlocuind lista buclucașă cu textul trimis de mine a strecurat încă o eroare, indicând la editură, în loc de Corgal Press, numele alteia. Neatenția e corijată de imaginea copertei, pe care am avut inspirația să i-o trimit, însă gafa rămâne.

109. Astăzi iar am hoinărit prin oraș, de data aceasta pentru a mă întâlni cu domnul Constantin Ciosu, care mi-a semnat ultimele contracte, apoi am trecut pe la sediu și m-am eliberat de ele, purtând mici dialoguri cu Petre Vlase și Anișoara Macor. La întoarcere am luat-o pe jos, astfel că am putut să mă bucur de felul cum reinvie natura, însă după-amiaza a trecut fără să fi făcut ceva de Doamne-ajută. Să-mi notez totuși că un interviu acordat de dramaturgul Valeriu Butulescu lui Tiberiu Vințan – inserat în *Jurnalul Israelian*, 15 aprilie 2021 – m-a luminat pe deplin în ce privește așa-zisa donație brâncușiană refuzată de statul român. Documentându-se probabil pentru drama *Infinitul Brâncuși*, tradusă în engleză, portugheză, greacă și chineză, premiată de Uniunea Scriitorilor, jucată în țară și străinătate (Lisabona, Salonic, Beijing), el demonstrează că presupusa donație a celor 230 lucrări, 43 de desene și 1600 de fotografii ale titanului de la Hobita e o mistificare grosolană, întreținută de comuniști și amplificată în ultimele decenii de presa postdecembristă. A existat însă o tentativă de cumpărare a unor lucrări, mediată de băcăuanul Lucrețiu Pătrășcanu, cel ce după întâlnirea cu sculptorul, petrecută la Paris, a inițiat „procedurile de achiziție, care necesitau numeroase formalități, inclusiv un aviz din partea Academiei Române”, însă nedusă la capăt din pricina arestării acestuia și a reticenței academicienilor, ce n-au vrut să se pună rău cu ocârmuitorii impuși de sovietici. Au fost totuși două întruniri la Academie (28 februarie și 7 martie 1951) în care s-a vorbit și de Brâncuși, însă într-un cu totul alt context decât achiziția. Atunci, „Doar patru academicieni s-au exprimat nefavorabil față de Brâncuși, privit prin prisma artei proletcultiste, în plină ascensiune. Aceștia sunt A. Toma (toboșarul timpurilor noi), filologul Al. Graur, Iorgu Iordan și, spre rușinea sa, savantul George Călinescu”. În apărarea marelui sculptor au sărit Camil Petrescu, Geo Bogza, Victor Eftimiu, K.H. Zambaccian. Cuvintele finale ale lui Ion Jalea, în ședința din 7 martie sunt lămuritoare: *Este cel puțin nepotrivit ca Brâncuși să fie atacat în Academie, în chiar forul cel mai înalt al unei țări! Cel mai vehement a fost Graur, care afirmase: Asemenea opere nu au ce căuta într-un muzeu din Republica Populară Română!*

110. Altă sâmbătă trecută pe nesimțite. Am început-o, ca de obicei, pe la 3 și până la 7, când a plecat Maria spre Constanța, nu reușisem să adaug decât câteva note și referințe la fișierele lui Mihai Bejenaru, Mirela Bălan, Constantin Berdilă, Eugen Berteza, Ovidiu Genaru, Valeria Manta-Tăicuțu, Radu R. Rosetti și să mă documentez pentru editorial. N-am apucat însă ca să-l și scriu, întrucât m-a sunat Ioan Enache să-mi spună că are 12 pagini gata pentru tehnoredactare. Avea o voce stinsă și m-a invitat să merg la el, unde am aflat că a avut un avc, veste ce m-a cutremurat. Apucase înainte de asta să le facă și acum se chinuia să le dea de capăt și celorlalte. Se vedea că nu se simte bine, așa că pentru una i-am scanat eu textul, după care am trecut la tehnoredactarea *Credinței ortodoxe* și la ora 20, cu voia Domnului, era aproape gata.

111. O duminică în linia celorlalte, cu program încărcat la primele ore și odihnă după Sfânta Liturghie. Au urmat lecturi din Sfântul Antonie cel Mare și, apoi, două noi episoade din serialul *Război și pace*. Războaie am și eu cu vrăjmașul, între cele patru patimi revelate în capetele Sfântului (slava deșartă, bucuria, mânia, frica), cel mai mult dându-mi de furcă prima. Tot de la el am reținut că, încă de la începuturi, *Cuvântul este sluga minții. Căci ce voiește mintea, aceea tâlcuiește cuvântul*. Apoi: *Mintea se arată în suflet, iar natura în trup. Mintea în-dumnezeiește sufletul, iar natura e revărsată în trup. În tot trupul este natură, dar nu în tot sufletul minte. De aceea nu tot sufletul se mântuiește*. Un motiv de frică, dar și de nădejde, întrucât *Dumnezeu, Ziditorul nostru, pentru iubirea de oameni ne-a lăsat multe căi de mântuire care întorc sufletele și le suie în ceruri. Căci sufletele oamenilor primesc pentru virtute răsplătă, iar pentru greșeli, pedepse*. Depinde acum unde primești răsplata sau pedeapsa.

112. Am început și această săptămână la ora 3, iar până la 7 finalizasem eliminarea greșelilor depistate la corectură și transferasem conținutul revistei pe calc, așa că putea lua drumul tipografiei. Cum Ioan Enache nu mi-a mai dat niciun semn, m-am apucat de editorialul pentru *Bacău Press*, apoi am revăzut cronică la romanul lui Ion Fercu și am trimis-o la *Boem@*. Până seara am întregit fișele lui Ernest Gavrilovici, Gabriela Girmacea, Vasile Gociu, Grigore Grigoriu-Rigo, Radu Părpăuță și Ioan Grigoraș, acestuia trimițându-i și chestionarul. Mai mult am lucrat la completarea profilului prozatorului și traducătorului ieșean, fost profesor la Burdusaci, care deși mi-a trimis un prim răspuns la întrebările mele, n-a mai vrut să colaboreze când i-am solicitat date suplimentare. Le-am găsit, în parte, pe site-ul BNR, de unde m-am ales și cu alte referințe bibliografice.

113. M-am adâncit iarăși în paginile publicațiilor de tot felul și, pe măsură ce le-am foiletat, am adăugat informații și referințe în fișele lui Ștefan Munteanu, Mihai Botez, Theodor George Calcan, Ioan Neacșu, Ozana Kalmuski Zarea, Viorel Savin, Dorel Baicu, Dorin Gliga, Pavel Ionescu, Liviu Dănceanu, Ion Fercu și Mioara Băluță. Am reușit, de asemenea, să iau legătura cu Adrian Lesencuc, președintele Filialei Brașov a Uniunii Scriitorilor, și să discut în legătură cu dosarul doamnei Mariana Velisar-Codrescu, numai că a pierdut trenul și anul acesta, înscrierile făcându-se până la 1 aprilie. O așteaptă la anul, cum mi-a zis, lucru ce i l-am transmis și domnului Grigore Codrescu. Nu știu dacă discuțiile dintre cei doi soți au dus la acest deznodământ, dar, speriată și de felul în care a fost făcută zob creația unei autoare în paginile *României literare*, spre seară am primit un telefon de la doamna Mariana, care mi-a spus că a renunțat la ideea de a-și mai depune dosarul pentru comisia de validare.

114. Am avut iar o noapte de coșmar și lucrul acesta s-a răsfrânt asupra activității de peste zi, când tot așteptând curierul cu exemplarul de semnal la *LA5* am trecut la autografe, trimițând cărți și reviste lui Ioan Țicalo, Dan Sandu, Lucia Maria Hădărean, Livia Ciupercă și Alexandru Cazacu. Între scurte și nesemnificative momente de somn ori tentative de adormire am citit și corectat 84 de pagini, iar spre seară am adăugat și câteva refițe bibliografice la fișa lui Niculae Gheran.

115. Deși n-am avut o noapte grozavă, azi am încheiat corectura cărții și apoi m-am relaxat, văzând meciurile fetelor noastre: Ana Bogdan - Barbora Krejčíková: 6-3, 6-3; Simona Halep - Marketa Vondrousova: 6-1, 6-3. Ambele au evoluat cu dezinvoltură și mare poftă de joc, oferind momente de-a dreptul încântătoare. Am avut răgazul să ajung și la poștă, unde am expediat alte plicuri lui Ion Fercu, Mihai Merticaru și Mihai Vintilă.

Fragment din volumul „Acceleratul 502”, în curs de pregătire pentru tipar.

Viziuni și idei mitopoetice

Despre creația lirică a lui Viorel Dinescu (poet prestigios, trăitor în Galați), alcătuită din volume valoroase precum „Ora ideală” (1983), „Ecuatii albastre” (1989, Premiul Academiei Române), „Ontologia cristalului” (1994), „Eros-Anteros” (1996), „Grădini suspendate” (1998), „Călăuze arhaice” (1999), „Arhipelag stelar” (2006), m-am exprimat, la momentul potrivit și semnificativ în câteva eseuri literare, cum ar fi: „Poezia ca labirint”, „Cosmosul vibrațiilor” și „Nostalgiea originilor” - toate incluse în lucrarea antologică numită „Simioniene”, apărută la „Cronedit” din Iași (2022). Concluzia la care am ajuns atunci, neschimbată rămâne și acum, deoarece justifică întregul efort poetic al autorului de a-și impune o mitopoetică personală: „Pentru Viorel Dinescu prioritate au sensul poetic și reverberația emoției generate de credința într-o divinitate rațională, care mereu ne lasă în semiconștientul îndoielii.”

Ca într-un sanctuar intră și aici cartea „Zei de pământ”, cu subtitlul pertinent, „Poeme orifice”, în directă relație cu acele „Călăuze arhaice”, având, ambele, viziunea evocatoare și înțeleaptă a poemelor antice, „Munci și zile” de Hesiod și „De rerum natura” al lui Titus Lucretius Carus. Și latura filosofică a lor! De unde, versurile cu viziuni lirice devin un fel de poeme-eseuri de accentuată forță ideatică și imaginativă ca în textele excelente ale lui Emil Cioran: „Și totuși Tu ești, ești mare, ești Unic!/Nu ești cel din basmele naive cu minuni și vindecări miraculoase./ Existența Ta e dovedită prin splendoarea galaxiilor,/Și a imortalității circuitelor atomice;/Ești magnific în legile chimiei și ale fizicii/În mecanica cuantică, în legile biologiei, în meteorologie,/În poezia gândirii matematice și în metafizică/Te recunosc, Sublim Inginer al Universului!” („Erezie”).

Purtător al unui scut imaginar, de raritate, matematic, geometric, ridicat, după Ion Barbu, la cifra pitagoreică și la celebrul „mod de aur al lirei”, Viorel Dinescu oficiază, asemenea unui preot dao-get, cântecul înalt al harfei de demult, semnul cel magic al orfismului. Este și rezultat al muzicii, și încântec numeric dat de viziunile vechi mitice (grecești, egiptene și autohtone), la care se combină legendele biblice: „Dar armonia de altădată a sferelor/Născută dintr-un inefabil joc de numere și raporturi./ Rămase pentru totdeauna sigilate/În memoria de bazalt a zeilor exilați de piatră. (...)/ O enormă simfonie planetară sfida Unitatea și Corupțiunea,/Notele de piatră răsuna în interiorul lor înlocuind bătăile inimii,/Vibrațiile lor tăcute păstrau mai bine puritatea muzicii divine.”

Poem din poeme, volumul „Zei de pământ”, dezvoltat în vers liber modernist, încununează sau echilibrează mitul, religia cu știința fizico-matematică și chiar cu elemente de astronomie modernă. Interrelaționează Orientul elin, egiptiac, roman, ebraic, cu ortodoxismul și catolicismul „indulgent”, dar nu uită (Nicolae Densușianu își instituie dreptatea cu excepționala „Dacie preistorică”!) spațiul traco-dac, pus în și sub aceeași condiție spirituală și importanță istoric-spirituală cu celelate spații universale. Evocările sale mitologice devin poezie prin acea „naratologie lirică” (Adrian Costache), susținută de imperfectul verbal descriptiv, într-o curgere în avalanșă a imaginilor, ideilor dictate de inspirația poetică: „Ca o constelație invizibilă, dar nemuritoare,/Menită să ne amintească de forța fără limite/A propriei noastre imaginații.”

Întreaga carte de versuri, „Zei de pământ”, respiră disciplina, ingenios calculată, a structurării ideilor mari, divine, creatoare, astronomice și gnomice, materiale și imateriale, grozave și sublime, înfiorătoare și sfioase ale unui lirism sacerdotal congener spațiilor vizionare și ideilor teoretizante ale unui interesant poem didactic: „O versiune incompletă și aproximativă/Dincolo de care se deschide un adevărat hățș de înțelesuri/Scara celor zece sfere sefirotice e doar prima treaptă,/Deasupra vârfului acestui arbore imaginar/Se înalță o altă

plantă, necunoscută/Și apoi, alta și alta/Închipuind o succesiune de Paradisuri transparente/Din care doar rare fragmente/Sclipeșc ca-n basm/În neomeneștile viziuni ale unor călăuze arhaice.”

Viziunea chthoniană se îmbină cu viziunea celestă, Regimul Nocturn cu Regimul Diurn al Imaginarului poetic. Astfel că Viorel Dinescu se află între un panteism liric accentuat și un deism uranian celest, amândouă ipostaze lirice cu valoare filosofico-religioasă, generatoare de idei mari, le-am zice, dintotdeauna. Și totuși, creatorul, ca orice spirit modern, actual, trecut prin disciplina matematică la un cartezianism declarat, aproape la sfârșitul fiecărui poem, își exprimă critic și ironic interogativ concepția demitizantă asupra multor „povești” mitice și „povești” religioase, fie ele ortodoxe sau catolice. Adevărații zei de pământ sunt: Gânditorul de la Hamangia („mic zeu de argilă”), olarul ce-i creează cupa lui Socrate, vechiul altar de andezit dacic de la Sarmizegetusa, „Cumințenia pământului”, „Pasărea măiastră”, „Poarta sărutului” ale sculptorului Constantin Brâncuși, chiar Marele Anonim al poetului filosof Lucian Blaga, totemul lupesc al originilor noastre, Cloșca cu puii de aur, Strigoii (vezi Eminescu), „dar și cea mai mare taină a poeziei/Ale căror versuri se îndepărtează și se întorc în sine/După nescrisele legi ale Armoniei.” („Vârtelnița”)

Din mitologia noastră și religia universală întâlnim imagini și idei cunoscute îndeosebi celor trăitori în și prin cultură numite: Adonai, Ta Twam asi, potopul, corabia lui Noe, Cuvântul de deasupra apelor și Tăcerea foșnitoare de dinaintea Creației, El (Unul Dumnezeu), piramida lui Keops, Amon-Ra, Zeița fericirii, Daimonul, Satana, Boul Apis, Sfinxul, Stonehenge, Colosul din Rhodos, Arborele sefirotic al Kabbalei, Minotaurul etc.

În ultimă instanță, însă, poetul Viorel Dinescu, un spirit matematic, având o largă sferă culturală asimilată cu simpatie de-a lungul anilor, trece în zona eretată a poeziei, unde talentul său îl ajută și îl îndrumă spre expresia sensibilă și artistică de vibrație verticală, majoră. Ne întâmpină, în multe locuri, insule și aisberguri de sublim, de rafinat lirism: „Era doar o imensă tăcere, o tăcere foșnitoare,/în care se plămădeau contururile unor grădini viitoare” – starea de dinaintea Creației. Sau: „Ca și cum printre flăcări și printre coloanele de fum/Ar fi trecut înfioratele armate ale unor porumbei de sticlă.” Sau: „În timp ce zeița pășea cu tălpi subțiri pe scara de sticlă a firmamentului/Lăsând în locul ei o minunată absență/O nemaivăzută culoare abstractă, irepetabilă în timp și spațiu.” Sunt versuri de duminică orchestrate într-o orgă siderală în stare să-și prelungească ecourile muzicale în imaginația și gândirea noastră, forme lirice ale unei fantezii ce-și susține dictatura cu greutatea pilonilor de cultură, creând o stare vizionară și ideatică mitopoetică.

Rezultă de aici că volumul „Zei de pământ” este scris nu pentru profani, ci pentru inițiați, pentru cei în stare să deguste distilatele și tainicele alcooluri tari ale ermetismului cultural. Dintr-o atare perspectivă, orfismul vioreldinescian se susține prin densa muzicalitate a imaginilor mitice și legendare, universale și autohtone: Minotaurul și Inorogul: „Fecioarele despletite se aruncau în gol de pe ziduri,/Din spatele crenelurilor își luau zborul porumbește albastre,/Pădurea răsuna cu un mare zgomot de arme,/Potecile se umpleau de inorogi tăcuți/Logodnicii morții se ntorceau din lungi cruciade/Scâlțați în recele argint risipit de lună.”

Sinteză de mit și religie, de motive poetice subsumate, de acorduri imaginative ample, de semnificații multiple și inițiatice, cartea „Zei de pământ” îl situează pe Viorel Dinescu în tabara poezilor adevărați, de răsufu dominat de amplitudine majoră, în deplină stare de a ne dărui viziuni și idei mitopoetice preene!

Simion BOGDĂNESCU

LITERATURĂ ȘI POSTMODERNISM

de SEBASTIEN WIT

Doctor în Literatură comparată, Universitatea Paris Nanterre

(continuare din nr. 10/2025)

BORGES - Primul postmodern?

„Totuși, în fața fantasmelor totalității reprezentată de Biblioteca Babel, bătrânul cu rol de narator din povestire constituie un contrapunct alegoric (12). În această bibliotecă nesfârșită, modernitatea s-a senilizat (13).

Când lumea se confundă cu un cosmos literar, ea este condamnată să îl repete întruna. Dacă Biblioteca Babel este un vis, ea este totodată și un coșmar: acela în care „s-a spus totul”. Din acest motiv Borges își propune în „Grădina cu poteci care se bifurcă” (publicată tot în 1941) să restaureze fecunditatea gestului narativ, descriind o carte deschisă la toate posibilitățile. Prin bifurcațiile povestirii pe care el o creează, cartea imposibilă a lui Ts ui Pen își propune să scoată literatura din statutul de simplu obiect de consum, să o elibereze de modele și de constrângeri (14). Prin aceasta, „Grădina cu poteci care se bifurcă” este manifestul unui nou raport față de naratiune, plasat sub semnul non-literarității (15).

În centrul panteonului post-moderniștilor Borges nu constituie o figură izolată. El este însoțit de alți romancieri precum Julio Cortazar sau Italo Calvino. Argentinian ca și Borges, Cortazar a intrat rapid în rândul canonului postmodern (16). Prin aceasta, conceptul de „postmodern” recombina în mare parte ceea ce este problematic - categoria „realismului magic” - folosită pentru a reuni un anumit număr de autori sud-americani din această perioadă (17).

De atunci, prima postmodernitate (cea a anilor 1960) pare să fie legată în mod preferențial de spații geografice precise, în acest caz de spații periferice, care împărtășesc situația pe care o vom califica drept post-colonială. Ca și pentru Cortazar, critica a putut - de mai multe ori - să stabilească apropieri între textele lui Borges și opera lui Calvino (18). Totuși, contextul romancierului italian nu este cel al decolonizării. Fără a se confunda totuși cu postmodernismul globalizat al anilor 1980, Calvino este mult mai apropiat de postmodernismul definit de Jean-Francois Lyotard (19). Postmodernismul lui Calvino este cel al unei crize a enciclopediei, al unei răvășiri epistemice apărute din mutațiile socio-economice ale Europei Occidentale (20).

Altfel spus, dacă admitem în general influența lui Borges asupra apariției postmodernismului în literatură, se pare că trebuie distinse două dimensiuni în teoria literară postmodernă: o dimensiune politico-geografică (cea a periferiei) și o dimensiune politico-epistemică (cea a statutului cunoașterii în societățile occidentale). Miza constă atunci în a observa cum pot converge cei doi versanți ai postmodernismului literar și ce înseamnă prefixul post-în teoria literară confruntată cu obiectul său.

II. DEFINIȚIA POSTMODERNISMULUI ÎN LITERATURĂ

Pentru teoriile ficțiunii, definiția postmodernismului în literatură prezintă un anumit consens, relativ apropiat de definiția pe care o formulase Hassan în anii 1960 (21).

(va urma)

NOTE

(12) În nuvelă, biblioteca este descrisă doar prin ochii unui personaj - niciodată numit - care pare să fie prizonierul visului delirant al „cărții totale”. Vezi J.L. Borges - „Ficțiuni”, ed. cit, p. 167: „În astfel de aventuri mi-am risipit forțele, mi-am irosit anii. Este sigur că pe vreo etajeră a universului această carte totală trebuie că există, implor zeii ignorați ca un om-de-ar fi și unul singur acum mii de ani! - s-o fi avut în mână și s-o fi citit” - Ibid., p. 166.

(13) Cf. C. Rincon - „Centrul periferic al postmodernismului: despre Borges, Garcia Marquez și alteritatea”, art. cit., p. 163.

(14) Cf. ibid., p. 167. După Rincon, opera lui Borges urmărește să anuleze distincția dintre producător și consumator de literatură.

(15) Vezi J.L. Borges - „Ficțiuni”, ed. cit., p. 193-195: „În toate ficțiunile, de fiecare dată când apar diverse posibilități, omul adoptă una și le elimină pe celelalte: în ficțiunea aproape inextricabilului Ts ui Pen, el le adoptă pe toate simultan. El creează astfel diferite tipuri de viitor, diferite tipuri care proliferază și se bifurcă.”

(16) Vezi C. Rincon - „Centrul periferic al postmodernismului: despre Borges, Garcia Marquez și alteritatea” - art. cit., p. 163.

(17) Despre asimilarea problematică dintre realismul magic și postmodernism, vezi Claude Le Fustec - „Realismul magic: spre un nou imaginar al altuia?” în „Amerika” (pe internet) nr.2, 2010&10. Disponibil pe: <http://amerika.revues.org/1164> (consultat pe 12 ian. 2017).

(18) Ricardo Senabre - „Prolog” în Enrique Santos Unamuno - „Labirinturi de hârtie: Jorge Luis Borges și Italo Calvino în era digitală”, Cacero (Spania), Universitatea Estramadura, 2002, p. 14. Traduc: „În mod similar, operele lui Borges și Calvino ni se arată ca niște reprezentări sau <metafore epistemologice> ale unei culturi care elogiază negarea conceptului tradițional de autor și care consideră literatura un vast teren intertextual”.

(19) Jean-Francois Lyotard - „Problemele cunoașterii în societățile industriale cele mai dezvoltate”, Quebec, Biblioteca Națională din Quebec, 1979, p. 11. Pentru Lyotard, conceptul de „postmodern” se referă la starea culturii (și a cunoașterii) într-o societate postindustrială.

(20) Într-una din „Lecțiile americane („Multiplicitate”), Calvino rezumă această critică a enciclopediei. Vezi Italo Calvino - „Lecții americane. Îndreptar pentru milenii următor” - trad. Yves Hersant, Paris, Gallimard, 1989, p. 184: „Ceea ce începe să se contureze în marile romane ale secolului XX, este ideea unei enciclopedii deschise-adjectiv care în mod sigur intră în contradicție cu substantivul <enciclopedie>, a cărui etimologie indică o pretenție originală de a epuiza cunoașterea lumii închizând-o într-un cerc. În zilele noastre a devenit imposibil să concepem o totalitate care să nu fie potențială, ipotetică și pluralistă”.

(21) Această apropiere se poate explica în mare măsură prin faptul că teoriile ficțiunii provin în principal din mediul universitar nord-american, în care prima accepțiune a postmodernismului s-a implantat durabil.

Traducere din limba franceză de Liana ALECU

Revistă lunară editată de
Centrul Cultural Pitești

sub egida
Consiliului Local Pitești și a
Primăriei municipiului Pitești

Fondată în ianuarie 2003 de
Virgil Diaconu, Marian Barbu,
Mariana Șenilă-Vasilu,
Florian Stanciu

REDACȚIA

Director: Virgil DIACONU
Redactor-șef: Marian BARBU
Secretar de redacție:
Simona FUSARU

Redactori:
Lucian COSTACHE
Denisa POPESCU
Liliana RUS
Ion PANTILIE
Florian STANCIU

Correspondenți:
Elisabeta BOȚAN (Spania)

Corectură:
Jean DUMITRAȘCU

Prezentare artistică:
Virgil DIACONU

ADRESA REDACȚIEI:

Centrul Cultural Pitești,
Cafeneaua literară,
strada Craiovei nr. 2, bl. G 1,
sc. C, et. I, Casa Cărții, 110013,
Pitești
Tel./fax: 0248/219976

<http://www.centrul-cultural-pitesti.ro>

Cont: 50104122256,
Trezoreria Pitești
ISSN: 1583-5847

Responsabilitatea asupra
conținutului textelor revine
autorilor, conform legii.
Autorii pot avea și alte opinii
decât ale redacției.

Manuscrisele primite
la redacție nu se înapoiază.

Tiparul executat la
VENUS PRINTING SOLUTIONS
lași

Revista nu publică decât texte
inedite, deci care nu au mai
apărut în alte publicații.

„Îngerii roșii”, de Cristina Pascariu

Romanul „Îngerii roșii” (Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2025) marchează un debut remarcabil în proza contemporană, impunându-se prin forța tematică și prin calitatea literară. Deși se prezintă formal ca un roman istoric, plasat în contextul primei cruciade, el transcende simpla reconstituire epic documentară și se configurează ca o parabolă despre condiția umană, despre confruntarea dintre credință și abuz de putere, dintre inocență și corupție, dintre puritatea interioară și manipularea religioasă.

Încadrarea în tradiția romanului istoric este doar aparentă. Cristina Pascariu urmează mai degrabă modelul parabolei filosofice decât al frescei strict documentare. Această ambivalență amintește de scrierile Margueritei Yourcenar, unde istoria devine pretext pentru o meditație asupra destinului uman, sau de Umberto Eco, care a folosit textura medievală pentru a interoga semnificații culturale universale. Romanul oscilează între descriere realistă și sugestia alegorică, între document și simbol.

Figura centrală este Ana, vindecătoare marginalizată, o prezență feminină complexă, ce concentrează atât dimensiunea medicală (cunoașterea plantelor și a corpului omenesc), cât și pe cea spirituală. Ea devine un alter ego al conștiinței lucide, un „înger roșu” care mediază între durere și speranță. Fratele ei, John, este un cavaler sfâșiat între loialitatea față de cruciadă și dragostea pentru familie, între credință și realitatea însângeraată a istoriei. În contrapunct, Julia, fiica adoptivă, aduce vocea inocenței și a dreptății instinctive, sugerând continuitatea morală într-o lume coruptă. Tipologia personajelor secundare este densă și semnificativă: fanaticul Petru Eremitul, clerul duplicitar, masele de țărani manipulate – toate aceste figuri sunt construite nu doar ca elemente epice, ci ca simboluri vii ale unei societăți medievale fracturate, ce oglindește, neliniștitor, prezentul.

Teme centrale: Religia și violența – Romanul chestionează legitimitatea sacrificiului și ideea mântuirii prin violență. În această privință, textul se alătură unei lungi tradiții literare și filosofice, de la Dostoievski la Cioran, care au pus sub semnul întrebării etica religioasă atunci când devine instrument de opresiune. Corpul și suferința – Scenele nașterii sau ale vindecării sunt descrise cu o intensitate care combină documentarea medicală cu transfigurarea simbolică. Corpul devine text, rană și altar, o temă identificată de critica literară recentă și la Marguerite Duras sau la Herta Müller. Marginalitatea – Ana, ca femeie exclusă de comunitate, reprezintă alteritatea asumată. Marginalitatea ei nu este doar socială, ci și epistemologică: posedă un alt tip de cunoaștere, ne-validat de structurile oficiale ale puterii.

Cristina Pascariu scrie într-un registru solemn, baroc și liric, oscilând între bogăția imagistică și concizia aforistică. Descrierile naturii – „vărfurile pline de rouă ale pinilor păreau împodobite cu perle și aur” – traduc concretul într-un plan metafizic, unde lumina devine simultan fenomen optic și semn al transcendenței. Această poezie a detaliului amintește de Blaga și de poezia sacrului din tradiția românească.

Descrierea bolii, a corporalității și a proceselor de vindecare ocupă un loc central în numeroase scene. Simptomele nu sunt doar interpretate psihologic, ci și redată cu o precizie clinică remarcabilă. Pascariu integrează termeni din anatomie, patologie și farmacologie în limbajul poetic, oferind suferinței personajelor o bază perceptibilă științific. Această reprezentare amintește de realismul naturalist al secolului al XIX-lea (Zola, dar și Camil Petrescu), însă este completată de ecouri moderne din imunologie și neuropsihologie. De asemenea, romanul recurge frecvent la metafore biologice și ecologice. Sângele și seva vieții sunt comparate cu sisteme de circulație din botanică, iar fenomenele naturii – precum metamorfoza insectelor sau ciclurile arborilor – devin analogii pentru transformarea și efemeritatea umană. Pascariu îmbină astfel modele biologice cu simboluri poetice. Mai mult, se remarcă dimensiunea antropologică și genetică: originea personajelor este tratată nu doar cultural-istoric, ci și etno-antropologic. Probleme precum ereditatea, genealogia sau

predispozițiile transmise genetic către boală și caracter sunt invocate ca motive subterane, deschizând romanul spre o lectură științifică, unde biografiile individuale devin „studii biologice” asupra transmiterii trăsăturilor.

Romanul dialoghează cu tradiții multiple: cu literatura medievală (cronici, hagiografii), prin inserarea de ritualuri, simboluri și aluzii biblice; cu romanul european modern (Yourcenar, Eco), prin hibriditatea genului și dimensiunea filosofică; cu literatura română (Sadoveanu, Breban, Blandiana), prin interogațiile legate de istorie, morală și identitate colectivă. Deși ancorat într-un Ev Mediu ficționalizat, romanul are o rezonanță directă cu lumea contemporană: fanatismul religios, marginalizarea femeilor, manipularea maselor și corupția instituțională sunt teme care depășesc cadrele istorice. Îngerii roșii vorbește implicit despre crizele de azi, despre fragilitatea democrațiilor și precaritatea eticii în fața puterii.

„Îngerii roșii” este un roman de forță, care reușește să combine rigoarea documentării cu profunzimea meditației filosofice. Cristina Pascariu se impune printr-o voce matură, sigură de sine, capabilă să transforme istoria într-un instrument de interogație asupra prezentului. Este o carte care merită nu doar citită, ci și recită, pentru a descoperi în straturile ei multiple atât frumusețea poetică a limbajului, cât și neliniștile etice și științifice ale timpului nostru.

Note

1. Cristina Pascariu, „Îngerii roșii”, Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2025, p. 5–7.
2. Ibidem, p. 13–27 (scena nașterii, cu accent pe detalii medicale și simbolice).
3. Marguerite Yourcenar, „Mémoires d’Hadrien”, Paris, Plon, 1951.
4. Umberto Eco, „Il nome della rosa”, Milano, Bompiani, 1980.
5. Lucian Blaga, „Trilogia cunoașterii”, București, Minerva, 1983.
6. F. M. Dostoievski, „Frații Karamazov”, București, Univers, 1976.
7. Emil Cioran, „Istorie și utopie”, București, Humanitas, 1991.

Bibliografie selectivă

- Pascariu, Cristina. „Îngerii roșii”. Cluj-Napoca: Casa Cărții de Știință, 2025.
- Yourcenar, Marguerite. „Memoriile lui Hadrian”. Trad. Radu Bogdan. București: Univers, 1975.
- Eco, Umberto. „Numele trandafirului”. Trad. Ștefania Mincu. București: Univers, 1984.
- Blaga, Lucian. „Trilogia cunoașterii”. București: Minerva, 1983.
- Cioran, Emil. „Istorie și utopie”. București: Humanitas, 1991.
- Dostoievski, F. M. „Frații Karamazov”. București: Univers, 1976.
- Blandiana, Ana. „Fals tratat de manipulare”. București: Humanitas, 2013.

Dr. Christian W. SCHENK

LITERATURA ROMÂNĂ

„A fost odată ca niciodată un vis...”

Poeticile contemporane sunt destul de diverse, iar unele dintre ele nefrești, pentru că acum se practică biografismul atomizat și ne semnificativ, vizionarismul gol, visătoarea fără teme existențiale și tensiune poetică, poezia livrescă, a cărei tehnică constă în pastişarea poeziei predecesoare românești sau americane, post-poezia și poezia cibernetică. Alături de toate acestea există însă și arte poetice mai temperate, care reușesc să facă poezie din trăirile, frământările, tristețile și bucuriile, visurile sau eșecurile poetului, sau din viziunea lui asupra vieții, a lumii.

Printre poeții care au depășit ultimele găselnițe poetice se numără și Lidia Vianu, cu recentul ei volum de versuri – *Poeme Foarte 1 2 3* (Editura Eikon, 2025).

Cartea pare să fie jurnalul unei nețărmurite iubiri, ca o nestemată rătăcită într-o lume osificată, blazată și rutinieră, care nu mai crede aproape în nimic și al cărei suflet nu mai este mișcat de nimic.

Volumul desfășoară, de fapt, 189 de texte poetice de mică întindere (maxim o pagină), scrise dintr-o suflare sub forma prozei poetice, fără punctuație, paginate simetric și uneori cu rime interioare. Poemele, care uneori seamănă cu niște scrisori de dragoste, sunt în mod firesc confesive, curate, curajoase, sensibile, unele dintre ele tulburătoare.

Toate exaltările și reținerile, bucuriile și tristețile, toate visurile aparțin femeii îndrăgostite. Poemele aduc în prezent un „atunci”, un „ieri” plin de freamăt, de dorințe și îndoieli, trăit împreună cu El, a cărui prezență în sufletul iubitei este pregnantă: „mă năpădești când mă aștept mai puțin”.

Lidia Vianu ne propune o mare poveste de dragoste, fragmentată de absențe, de netrăiri împreună, de însingurări în aceeași cameră: „trec orele pe lângă noi mi-e inima mi-s mâinile sloi”. (p. 57).

Toate prozele poetice îi sunt dedicare Lui, unui iubit cam detașat, încruntat și năzuos, deși el este înconjurat în permanență de atenția și tandrețea iubitei. Este vorba de o înstrăinare notată imediat: „Tot ce voiam era o zi a mea să te privesc să te ating să-mi vorbești” (p. 53)...

Ca urmare a acestei dorințe, textele cărții dezvoltă descrieri ale momentelor împreună, care sunt cât se poate de obișnuite – cusutul unui nasture la cămașă, o plimbare pe străzile din București, Londra sau Paris, vizionarea unui program TV etc. Toate aceste scene domestice normalizează și sensibilizează textul și provoacă în lector o anumită stare sufletească:

Ne uităm la televizor dintr-un loc bine determinat fixat în spațiu
știrile sunt pentru lumea întreagă dacă știi unde suntem spune-mi
e primăvară în Franța ne aflăm într-un loc unde nu e niciun fel
de vreme

PREMIILE CONTROVERSATE ALE FILIALEI PITEȘTI A U.S.R.

Filiala Pitești aUSR a acordat luni, 3 octombrie, 2025, premiile pentru cărțile publicate în anul 2024, stărnind câteva nemulțumiri justificate. De pildă, poetul Liviu Mățăoanu și eseistul Mihail Sachelarie au fost ignorați de juriu, deși cărțile lor sunt, înaintea altora, cărți de valoare. De altfel, vizibil deranjat de deciziile juriului, eseistul Mihail Sachelarie a părăsit sala de festivități a Centrului Cultural Pitești.

În ceea ce mă privește, Mircea Bârsilă, președintele juriului care a acordat premiile Filialei Pitești aUSR pentru literatură, mi-a înmănat un premiu special, ex aequo, pentru volumul „Prințesa & Clipa

mirifică. The miraculous moment”, 2024; Traducători: Adam J. Sorokin și Lidia Vianu.

De ce nu Premiul Cartea Anului pentru poezie? Pentru că, spune Mircea Bârsilă, poetul Daniel Corbu a scris o cronică la cartea mea înainte de anul 2024, dar și pentru că volumul meu ar fi nu o carte de poezie, ci o antologie de poezie... Acestea sunt singurele sale „argumente”.

Ambele motivații, care se găsesc în filmul postat pe You Tube de Centrul Cultural Pitești, sunt false, pentru că exegeza lui Corbu este actualizată și pentru că mai există și alte cronici la carte; apoi, cartea nu este o antologie, așa cum greșit spune Mircea Bârsilă, ci chiar o carte de poezie nouă, scrisă în ultimii trei ani. De unde a scos dl. Bârsilă, criticul atât de silitor și supus al generației 1980, o antologie? Mircea Bârsilă, președintele juriului, avea însă programat Premiul Cartea Anului pentru poezie pentru altcineva, mult mai apropiat de el, și ca să poată face acest lucru trebuia să îi găsească volumului meu niște chichițe, trebuia să scoată din buzunarele lui porumbeii unor argumente fabricate.

Nu este pentru prima oară când Mircea Bârsilă procedează în acest fel, care demonstrează lipsa lui de profesionalism. Cu toate acestea, îi cer să recunoască public falsele argumente invocate.

Virgil DIACONU

Virgil DIACONU

Cafeneaua literară este membră **APLER** și **ARPE**.

Vizitați **Cafeneaua literară** la adresa www.centrul-cultural-pitesti.ro

geme copacul din fereastră de vânt fierbinte geros îl trag anii în jos
ecranul călătorește cu disperare ține-mă bine să nu alunec
la întâmplare

sunt sigură că așteptam ceva pentru luna aprilie
dar nu e pentru cine se pregătește

seara s-a strecurat hoțeste până la noi adineauri era dimineață (...)
iar taci din greu îți lași amprentele în gândul meu mult încetinit
stăm lipiți pe întuneric la infinit nu mai contează când vii când pleci
mii de clipe de veci în acest loc de niciunde pe care nici tu
nu-l cunoști

câte oști de secunde adevărate asmuți plimbându-ți degetele
pe buze uscate

încep să înțeleg stăm întinși în cu neputință pulsând imaginar
unică ființă

respiră mai puternic să te simt cine ești aici acum e simplu
să trăiești

nu vreau deloc să aflăm mai bine că nu știi ce ne mai poate despărți
nu există spațiul fixat în care ecranele minților noastre călătoreau
șirul de hotare dintre noi când nu mă găseai fiindcă *gândurile*
nu se ridicau

(*Gândurile nu se ridicau*)

Virgil DIACONU